

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Dovilė Miežinienė

UNIVERSITETINIŲ TURIZMO MAGISTRANTŪROS
STUDIJŲ ORGANIZAVIMAS

Magistro darbas

Šiauliai, 2006

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

UNIVERSITETINIŲ TURIZMO MAGISTRANTŪROS
STUDIJŲ ORGANIZAVIMAS

Magistro darbas

Socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (03 S)

Magistro darbo autorė Dovilė Miežinienė

Vadovas doc. dr. Linas Žalys

Recenzentas doc. dr. Kęstutis Ališauskas

Santrauka

Dovilė Miežinienė

Universitetinių turizmo magistrantūros studijų organizavimas

Magistro darbas

Šio darbo tikslas – ištirti universitetinių turizmo magistrantūros studijų organizavimą Lietuvoje bei užsienyje. Magistro darbe yra ištirtos turizmo magistrantūros studijų programos, išanalizuotas turizmo magistrantūros studijų organizavimas, suformuluoti turizmo magistrantūros studijų programų sudarymo trūkumai, pateikti pasiūlymai, kaip gerinti studijų organizavimą, siūlomas alternatyvus turizmo magistrantūros studijų programos modelis. Išsamiai analizuojamos užsienio ir Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros studijų programos, atliekama lyginamoji analizė. Anketinė apklausa vykdoma Lietuvos universitetuose, ruošiančiuose turizmo magistrantus. Patvirtinamos autorės suformuluotos mokslinio tyrimo hipotezės, kad turizmo magistrantai Lietuvos universitetuose įgauna tik teorinių žinių ir kad, Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros studijų programos neliberalios studijuojančių atžvilgiu.

Summary

Dovile Mieziene

The organization of the university tourism master study

Master work

The aim of this work – to investigate organization of tourism master study in Lithuania and foreign countries. In the master work there are investigated the programs of the tourism master study, analyzed the organization of the tourism master study, formulated the deficiency of formation of the tourism master study programs, offered the suggestions how to improve the organizations of studies and proposed the alternative model of the tourism master study program. There are analyzed foreign countries and Lithuanian Universities tourism master study programs and done the comparable analysis. The questionnaire inquest is done in the Lithuanian Universities which qualify tourism masters. The author confirms the hypotheses what tourism masters in the Lithuanian Universities take only theoretical information and the tourism master study programs of the Lithuanian Universities are not liberal with respect to students.

TURINYS

IVADAS	3
1. TURIZMO ESMĖ	
1.1. Turizmo sąvoka	8
1.2. Turizmo sistema	9
1.2.1. Turizmo klasifikavimas	12
1.2.2. Turizmo struktūra	14
1.3. Turizmo tendencijos ir įtaka šalies ekonomikai	17
1.3.1. PEST aplinkos analizė Lietuvos turizmui	18
1.3.2. SWOT analizė Lietuvos turizmui	18
2. TURIZMO STUDIJOS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE	
2.1. Turizmo studijų sistema: jos tyrimo charakteristikos	22
3. UNIVERSITETINIŲ TURIZMO MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ ORGANIZAVIMAS	
3.1. Universitetinių turizmo magistrantūros studijų organizavimas Lietuvos universitetuose	28
3.1.1. Klaipėdos universitetas	31
3.1.2. Lietuvos kūno kultūros akademija	32
3.1.3. Šiaulių universitetas	33
3.2. Universitetinių turizmo magistrantūros studijų organizavimas užsienio šalių universitetuose	40
3.2.1. Europietiškas modelis	42
3.2.2. Australiškasis modelis	45
3.2.3. JAV modelis	48
3.2.4. Užsienio universitetų studijų programos modulių lyginamoji analizė pagal specialybes	52
4. UNIVERSITETINIŲ TURIZMO MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ SISTEMOS REALIZAVIMAS KU, LKKA IR ŠU	54
IŠVADOS	82
REKOMENDACIJOS	83
LITERATŪRA	84
PRIEDAI	88

IVADAS

Problema

Turizmas - komercinis rekreacijos faktorius, viena perspektyviausių ir labiausiai besivystančių ūkio šakų pasaulyje. Visame pasaulyje turizmo paslaugų srityje dirba milijonai darbuotojų ir gaunamos milijardinės (USD) pajamos.

Šiandien 83% pasaulio šalių turizmas tampa vienu svarbiausiu pajamų įplaukų šaltiniu. Tuo tarpu 38% šalių turizmas yra pats svarbiausias gaunamų pajamų šaltinis. 1998 metais pasaulyje turizmo srityje dirbo apie 115 milijonų žmonių. Šiandien prognozuojama, kad 2020 metais bus sukurta 550 milijonų darbo vietų turizmo srityje (Чудновский, Жукова, 2002). Atkūrus nepriklausomybę į pasaulinę ir Europos turizmo rinkas įsijungė ir Lietuva, pradėjusi spartų turizmo plėtojimo procesą.

Lietuvoje turizmas yra viena iš prioritetinių ūkio šakų, kuriai skiriamas ypatingas dėmesys. Lietuvos narystė Europos Sąjungoje ir NATO atvėrė Lietuvai daugiau galimybių prisistatyti pasauliui, suaktyvėjo turistų srautai. 2004 m. Lietuvą aplankė 1,8 mln. turistų, tai 20 proc. daugiau nei 2003 m., o 2005 m. turistų skaičius išaugo 15 proc. (Daukšys, 2006).

Turizmo žinių ir sugebėjimų sistema yra svarbus faktorius realizuojant turizmo paslaugas. Viena iš turizmo produkto sudedamųjų dalių yra turizmo žinių ir sugebėjimų sistema. Lietuvos kultūrinis ir gamtinis turizmo potencialas yra didelis ir patrauklus, tačiau šiuo metu nėra išnaudojamas dėl kelių pagrindinių priežasčių. Viena iš šių priežasčių yra nepakankama specialistų kvalifikacija (Žalienė, Žalys, 2004). Turizmo infrastruktūra, kaip matome iš pateiktų statistinių duomenų, sparčiai vystosi ir tobulėja. Jai reikalingi kvalifikuoti specialistai. Kryptingos studijų programos pasirinkimas užtikrina pradinį įnašą į tolimesnį visos turizmo infrastruktūros plėtojimą ir sėkmingą turizmo vadybos veiklą.

V. Kundrotas (1996) remdamasis vakarų Europos ir JAV edukologijos mokslininkais R. Barnut (1990), L. Engwall (1994), E. L. Mc Kibbin (1998), R. Pieper (1994) teigia, kad jie skiria labai didelį dėmesį aukštojo mokslo problemoms nagrinėti. Minėtų mokslininkų pagrindinis dėmesys skiriamas biznio administravimo, vadybos studijų turiniui. Pasaulio universitetų turizmo studijų analitinis tyrinėjimas, skiriant pagrindinį dėmesį konkrečių turizmo vadybos studijų programų nagrinėjimui, jų realizavimo problemoms, galbūt padėtų Lietuvos aukštosioms mokykloms turėti šiuolaikiškas, didaktiškai pagrįstas studijų realizavimo sistemas. Jau šiandien, analizuojant Vakarų šalių universitetų patirtį, kuriamos turizmo studijų programos Lietuvos universitetuose.

Turizmo studijos yra pakankamai jaunas reiškinys Lietuvos universitetuose. Todėl turizmo studijų problema nėra labiausiai nagrinėtina visoje Lietuvos švietimo sistemoje. Tęstinių (magistrantūros) studijų sėkmingo realizavimo Lietuvos universitetuose tėra tik užuomazgos,

paremtos iniciatyviu turizmo specialistų programų kūrimu, orientuojantis į Vakarų Europos turizmo studijų programas. Kadangi pasaulio universitetų turizmo studijų programos tėra žinomos tik iniciatyviems Lietuvos turizmo specialistams, šiame magistro darbe ketinama nagrinėti :

- Europos ir kitų pasaulio šalių universitetų magistrantūros turizmo studijų programas;
- Lietuvos universitetų (Klaipėdos universiteto , Lietuvos kūno kultūros akademijos ir Šiaulių universiteto) magistrantūros turizmo studijų programas;
- Atlikti turizmo (Europos ir kitų pasaulio šalių universitetų) magistrantūros turizmo studijų programų lyginamąją analizę.

Lietuvos universitetuose turizmo studijų reformos sėkmę pirmiausia lemia pagrindinių (bakaluro) studijų sudarymo ir sėkmingo jų įgyvendinimo plėtotė. Magistro studijos yra orientacija į rezultatus. Magistro turizmo studijų programų sudarymo sėkmę Lietuvos universitetuose gali lemti bakalauro studijų fundamentalūs pagrindai.

Šiame magistro darbe ne tik ketinama atlikti Europos ir kitų pasaulio šalių universitetų magistrantūros studijų programų lyginamąją analizę, bet ir pasiūlyti tikslingą turizmo magistrantūros studijų Lietuvos universitetuose reorganizaciją, alternatyvų turizmo magistrantūros studijų programos modelį, nustatyti magistro studijų programų sudarymo klaidas, remiantis praktine Lietuvos universitetų, ruošiančių turizmo specialistus, patirtimi, taikyti platesnę turizmo magistro studijų programų Lietuvos universitetuose integraciją į pirmiausia Europos, vėliau - pasaulio turizmo infrastruktūrą.

Tyrimo aktualumas

Lietuva, pradėjusi spartų turizmo plėtojimo procesą, įsijungusi į Europos rinkas, bando integruotis į pasaulinę turizmo rinką. Turizmo įmonių skaičius auga (2001 metais - 918; 2002 metais 1033; 2003 metais - 1114 įmonės). Todėl aukštos kvalifikacijos, neapsiribojant tik bakalauro studijomis, specialistų rengimas yra ganėtinai aktuali problema. Pagrįsta turizmo magistrantūros studijų programų (pasaulio ir Lietuvos universitetuose) ir anketinė turizmo magistrantų apklausos analizė yra pakankamai aktuali, rengiant naujas turizmo magistrantūros studijų programas ir koreguojant patį studijų organizavimą. Turintys magistro laipsnį bei jau studijų metu įgiję praktinių žinių turizmo specialistai, pasak ūkio ministro K. Daukšio (2006), „ Lietuvoje reikalingi ne tik tam, kad gebėtų prisitaikyti prie aršios konkurencijos turizmo sektoriuje, bet ir galėtų ieškoti naujų rinkodaros metodų, kurti naujus turizmo produktus ir paslaugas, paslaugų prekybai taikyti naujas technologijas“.

Turizmo vadybos magistro studijos turėtų būti sudaromos taip, kad bakalauro studijas pabaigęs turizmo specialistas dar neapsiribotų gautomis žiniomis ir siektų aukštesnio lygio specialistui reikalingų žinių. Todėl atliktas tyrimas aktualus Lietuvos universitetams, rengiant naujas turizmo magistrantūros programas, remiantis užsienio universitetų patirtimi.

Tyrimo objektas

Universitetinių turizmo magistrantūros studijų organizavimas.

Tyrimo subjektas

Lietuvos ir užsienio universitetai.

Tyrimo dalykas

Universitetinių turizmo magistrantūros studijų programos.

Tyrimo tikslas

Ištirti universitetinių turizmo magistrantūros studijų organizavimą Lietuvoje bei užsienyje.

Tyrimo uždaviniai

1. Išnagrinėti turizmo esmę.
2. Ištirti turizmo sistemą ir struktūrą.
3. Apibūdinti turizmo įtaką šalies ekonomikai.
4. Išanalizuoti turizmo magistrantūros studijų organizavimą.
5. Atlikti Lietuvos, Europos ir kitų pasaulio universitetų magistro turizmo studijų lyginamąją analizę.
4. Ištirti Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros studijų organizavimo tendencijas atliekant anketinę apklausą.

Tyrimo hipotezė:

Turizmo magistrantai Lietuvos universitetuose įgauna tik teorinių žinių.

Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros studijų programos neliberalios studijuojančių atžvilgiu.

Tyrimų bazė:

Tyrimo metodologija grindžiama pasauliniais turizmo vadybos magistrantūros studijų programų moduliais ir Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros studijų programų moduliais. Tyrimo pirmojoje dalyje siekiama ištirti turizmo magistrantų ruošiančių Lietuvos universitetų studijų organizavimą. Antroji tyrimo dalis orientuota į Europos ir kitų pasaulio šalių magistrantūros studijų programų analizę. Jungiant abi tyrimo dalis ir lyginant jų rezultatus, tikrinama ar pagrįstai yra iškelta hipotezė.

Tyrimo metodikos

Atliekant pirmąją tyrimo dalį išskirtos dvi grupės tiriamųjų: 1 –oji KU, LKKA ir ŠU 1 kurso turizmo magistrantai, 2 – oji KU ir LKKA 2 kurso turizmo magistrantai. Antrojoje tyrimo dalyje tiriamųjų nebuvo, kadangi nagrinėtos užsienio universitetų studijų programos (dokumentų analizė).

Šiame magistro darbe vadovaujamosi šiais **metodais**:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Dokumentų (studijų programų) analizė.

3. Anketinė apklausa.

4. Lyginamoji analizė.

5. Statistinė duomenų analizė.

Mokslinės literatūros analizė buvo atliekama tyrinėjant aukštojo mokslo reiškinių, magistrantų rengimo tendencijas, ieškant sąsajų su turizmo specialistų rengimu pasaulio ir Lietuvos universitetuose.

Dokumentų (studijų programų) analizė. Buvo studijuojamos pasaulio ir Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros studijų programos, nagrinėjant studijų modulius, kreditų kiekvienam moduliui skaičių, atsiskaitymo formas.

Anketinė apklausa. Esamų turizmo vadybos magistrantūros studijų programų Lietuvos universitetuose, kur studijuojamos šios disciplinos, rezultatyvumo tyrimo kriterijų sistemai patikrinti parengta anketa, skirta Klaipėdos universiteto, Lietuvos Kūno kultūros akademijos ir Šiaulių universiteto magistrantams, siekiant išsiaiškinti, ar jų lūkesčiai dėl studijų organizavimo, programų sudarymo kokybės pasiteisina. Kadangi anketa buvo skirta turizmo magistrantams, stengtasi dar ir sužinoti, kuo magistro studijos kokybiškesnės nei bakalauro.

Anketą sudarė dvi dalys. Pirmiausia buvo pateikiamas pagrindinis klausimynas, po to „paso duomenų“ dalis. Tai buvo daryta tikslingai, nes siekta, kad respondentai pirmiausiai susikoncentruotų ties pagrindiniais tiriamųjų domimais klausimais, o galiausiai, atsipalaidavimui, pateiktų duomenis apie save. Pagrindiniame klausimyne pateikti klausimai, susiję su magistro studijų organizavimu. Sudarinėjant anketos klausimus, atsižvelgta į tai, kad tiriamieji neobjektyviai atsakinės, jei bus užduoti per daug ilgi ir sudėtingi klausimai, todėl pateikti 27 pagrindiniai ir 6 „paso duomenų“ klausimai. Visi klausimai buvo uždari, tačiau kai kuriuose klausimuose, jei nei vienas atsakymo variantas neatitiko respondentų nuomonės, buvo įrašytas atsakymas: „kita“. Tokiu būdu tiriamieji galėjo išreikšti individualią nuomonę.

Lyginamoji analizė. Orientuojantis į aukščiausius standartus, buvo lyginamos turizmo vadybos magistrantūros Lietuvos universitetuose studijų programos ir pasaulio universitetų tos pačios specialybės magistrantūros studijų programos, analizuojami skirtumai, tendencijos.

Statistinė duomenų analizė. Pirmosios tyrimo dalies rezultatai buvo apdoroti taikant matematinės statistikos uždavinių skaičiavimo programą SPSS, siekiant parodyti, ar yra priklausomybė nuo to, kokiame universitete ar kurse magistrantas studijuoja, ar jis vyras ar moteris ir panašiai.

Antrosios tyrimo dalies duomenys buvo apdoroti su Microsoft Excel programa, čia pateikti dažniausiai pasikartojantys programų moduliai ir panašiai.

Tyrimo strategija

Tyrimas buvo suskirstytas į du etapus. Pirmajame buvo sudaryta anketa tiriamiesiems. Apklausa vykdyta tiesiogiai kontaktuojant su tiriamaisiais trijuose Lietuvos universitetuose, jei

respondentams iškildavo klausimų apie klausimo ar atsakymo formuluotę, vietoje buvo išsiaiškinti visi neaiškumai. Surinkti duomenys apdorojami SPSS programa, pateikiami lentelėse, paveiksluose.

Antrajame etape internetinėse užsienio universitetų svetainėse bei parsisiųstuose bukletuose buvo renkama medžiaga apie turizmo magistrantūros programas, modulius, kreditų skaičių. Vėliau turizmo magistrantūros programos grupuojamos pagal kontinentus: Europa, Australija, JAV. Sudaromi trijų minėtų kontinentų studijų programų moduliai, jungiant, lyginant bendrus bruožus, darant išvadas. Kadangi nagrinėjamos turizmo magistrantūros specialybės pagal kontinentus nebuvo identiškai vienodos, vėliau jungiant visų nagrinėjamų kontinentų programas, buvo grupuojama pagal vienodas specialybes. Gauti rezultatai apdoroti Microsoft Excel programa ir pateikiami lentelėse, daromos išvados.

Rezultatų naujumas

Konkretinimo lygmenyje pagrįsta Lietuvos ir užsienio universitetų turizmo magistrantūros studijų organizavimo sąveika, išryškinant programų skirtumus Lietuvos ir pasaulio universitetuose. Išvadų konkretinimas, naudojant naujausius duomenis apie turizmo studijų organizavimą rodo rezultatų naujumą.

Papildymo lygmenyje rastos dar nenagrinėtos turizmo magistrantūros studijų programos (Šiaulių universitetas, turizmo vadybos specializacija).

Pertvarkymo lygmenyje susisteminta informacija, gauti ir išnagrinėti duomenys, pavyzdžiui, laisvesnis ir liberalesnis studijų organizavimas, didesnis susikontcentravimas ties specialybės dalykais ir panašiai.

Teorinis rezultatų reikšmingumas

Išnagrinėtos turizmo vadybos magistrantūros studijų programos, atlikta analizė ne tik Lietuvos mastu pasitarnauja Lietuvos universitetų, ruošiančių turizmo specialistus, programų tobulinimui ir skatina dabartinės turizmo infrastruktūros kokybinę peržiūrą.

Praktinis rezultatų reikšmingumas

Praktiškai įrodyta, kad Lietuvos universitetai, ruošiantys turizmo magistrantus išleidžia „teoretikus“. Pagrįsta turizmo vadybos magistrantūros studijų programų analizė yra svarbi pertvarkant ne tik turizmo magistrantūros studijų programas, bet ir visą studijų organizavimą, programų sudarymą bei teisės aktais pakankamai detaliai ir griežtai reglamentuojamą studijų procesą.

1. TURIZMO ESMĖ

1.1. Turizmo sąvoka.

Komercinis rekreacijos faktorius dažniausiai siejasi su turizmu, nes trumpalaikė rekreacija namuose ar neilgų išvykų metu dažnai nėra komercinė (Vainienė, 2001).

Žodis “turizmas” kilęs iš lotynų kalbos žodžio “turn” ir reiškia kelionę iš vienos vietos į kitą, vėl sugrįžtant į pirmąją. Pirmą kartą turizmo sąvoką buvo bandyta apibrėžti 1937 metais, tačiau tik 1967 m. Jungtinių Tautų Organizacijos Statistikos komisija patvirtino “lankytojo” “turisto” ir ekskursanto” apibrėžimus (Dvilevičienė, 1997).

Pirmieji išsamesni turizmo apibrėžimai suformuluoti antroje XX a. pusėje. 1954 m. Jungtinių Tautų organizacijos (JTO) priimtu nutarimu, turizmas apibūdinamas kaip “Aktyvus poilsis už savo nuolatinės gyvenamosios vietos ribų, padedantis gerinti sveikatą, fiziškai lavinti žmogų”.

1980 m. Maniloje priimta pasaulio turizmo deklaracija skelbia: “Turizmas suprantamas kaip veikla, turinti svarbią reikšmę tautų gyvenimui, nes tiesiogiai lemia socialinę, kultūrinę, švietimo bei ekonominę šalių gyvenimo sferas ir jų tarptautinius santykius” (Vainienė, 2001). 1981 m. Madride vykusioje Pasaulinės turizmo organizacijos (PTO) pasaulinėje turizmo konferencijoje pateikta tokia turizmo sąvoka: “Turizmas – tai viena iš aktyvaus poilsio rūšių, kelionės, siekiant susipažinti su vienais ar kitais regionais, šaltinis: kelionės dažnai derinamos su sportu ” (Vainienė, 2001).

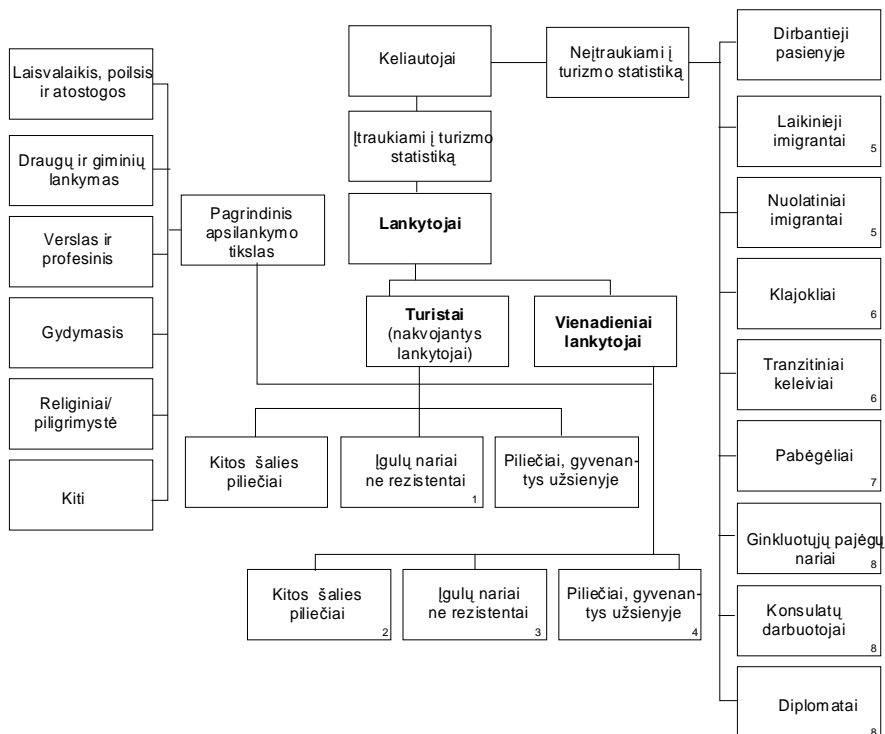
1989 m. Hagos turizmo deklaracijoje turizmas įvardijamas kaip “laisvas žmonių judėjimas už jų nuolatinės gyvenamosios ir darbo vietos, taip pat paslaugų sfera, sukurta tenkinti poreikius, iškilusius šio judėjimo metu” (Vainienė, 2001). 1993 m. JTO Statistikos komisija priėmė žymiai platesnį turizmo apibūdinimą:” turizmas – tai veikla asmenų, kurie keliauja po vietoves, esančias už jiems įprastos aplinkos ribų, ne ilgiau vienerių metų poilsio, verslo ir kitais tikslais (Vainienė, 2001). Tarptautinėje turizmo statistikoje visi turizmu užsiimantys keliautojai vadinami lankytojais (žr. 1pav.).

LANKYTOJAI – tai asmenys, kurie keliauja į kitą, nei jų nuolatinė gyvenama vieta, šalį ar vietovę ne ilgesniam kaip 12 mėnesių laikotarpiui ir kurių pagrindinis kelionės tikslas nėra mokamas darbas lankomoje vietovėje. Į lankytojo sąvoką įeina turistai ir vienadieniai lankytojai (Vainienė, 2001).

VIENADIENIS LANKYTOJAS – tai lankytojas, kuris nenakvoja lankomos šalies ar vietovės apgyvendinimo įstaigoje nei vienos nakties (Vainienė, 2001).

TURISTAS – tai asmuo, kuris pažintiniais, profesiniais, kultūriniais, rekreaciniais, religiniais, verslo, profilaktinio gydymo ar kitais tikslais keliauja po šalį ar vyksta į užsienį ir apsistoja bent vienai nakvynei už savo nuolatinės gyvenamosios vietos ribų (Lietuvos turizmo įstatymas, 2002)

KELIAUTOJAS – tai asmuo, keliaujantis iš vienos vietos į kitą, nepriklausomai nuo kelionės tikslo ir transporto rūšies. Keliautojų ir lankytojų apsilankymo tikslai pavaizduoti 1 pav. (Lietuvos turizmo statistika, 2004-2005).

1 pav. Pasaulio turizmo organizacijos lankytojų klasifikacija

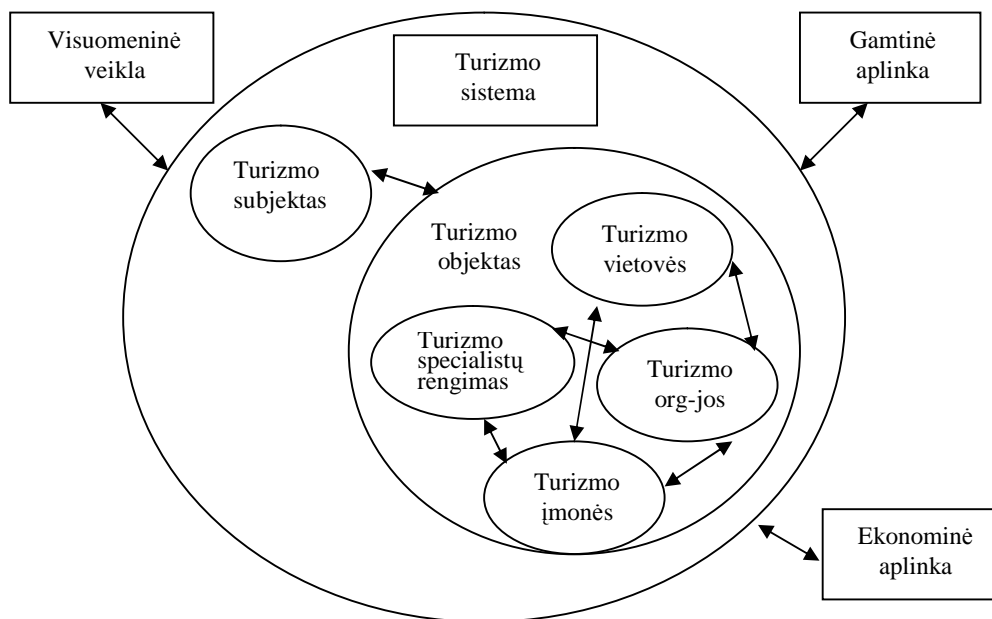
Šaltinis: Lietuvos turizmo statistika (2004-2005).

1 pav. paaiškinimas:

1. Užsienio lėktuvų ar laivų įgulos, kurios apsistoja lankomos šalies apgyvendinimo įstaigose.
2. Asmenys, kurie atvyksta į šalį kruizų laivais ir nakvoja laive. Gali būti ilgiau nei vieną naktį.
3. Įgulų nariai, kurie nėra lankomos šalies gyventojai ir praleidžia šalyje vieną dieną.
4. Lankytojai, kurie atvyksta ir išvyksta tą pačią dieną: laisvalaikio, poilsio ir atostogų tikslais; draugų, giminių lankymo; biznio ir profesiniais; gydymosi; religiniais ir kitais tikslais, taip pat tranzitiniai vienos dienos lankytojai.
5. Pagal Jungtinių tautų Tarptautinės migracijos statistikos rekomendacijų apibrėžimą, 1980 m.
6. Keleiviai, kurie nepalieka oro uosto ar uosto tranzito teritorijos, įskaitant pervažiavimus tarp oro uostų ir uostų.
7. Pagal Jungtinių tautų vyriausiojo komisariato apibrėžimą, 1967 m.
8. Kai jie vyksta iš savo šalies į paskirties vietą ar atvirksčiai (įskaitant ir pagalbinį personalą ir lydinčius juos asmenis) (Lietuvos turizmo statistika, 2004-2005).

1.2. Turizmo sistema

Turizmo sistema susikūrė ir egzistuoja visuomeninės, ekonominės ir gamtinės supersistemų aplinkoje. Jos santykinį savarankiškumą apsprendžia tarpusavio ryšiai su šiomis sistemomis (žr. 2 pav.) (Svetikienė, 2002).

2 pav. Turizmo sistemos struktūra.

Šaltinis: autorės modifikuota pagal A. I. Svetikienę, (2002)

2 pav. paaiškinimas: vienas svarbiausių veiksnių, turinčių poveikį turizmui, yra pripažinimas, kad turizmas sukurtas žmogui, o ne atvirksčiai – žmogus turizmui. Šį veiksnių suprasti būtina, kad galėtume įvertinti žmogaus, kaip turistų, poreikius, kelionių pasirinkimo motyvavimą ir jo elgseną. Pats turizmas taip pat turi poveikį gerinant visuomenės gyvenimą, formuojant žmonių poreikius bei keičiant jų požiūrį į kultūros vertybes (Svetikienė, 2002).

Didelė ir svarbi yra turizmo ir ekonominės aplinkos tarpusavio priklausomybė. Turizmo reikšmė ekonomikai ir ekonomikos – turizmui, pastaruosiu metu tapo dažnomis analitikų nagrinėjamosiomis temomis. Ekonomikos raida turizmui atsiskleidžia per bendrojo vidaus produkto, gyventojų pajamų ir išlaidų turizmui, nedarbo lygį bei kitų makroekonominių elementų kaitą.

Struktūriniu aspektu, turizmas, kaip santykinai savarankiška sistema, skirstoma į turizmo subjektą ir turizmo objektą (Svetikienė, 2002).

Turizmo subjektas – tai įvairūs turistai, kurie ieško, kaip patenkinti specifinius turizmo paslaugų poreikius. Turistas yra asmuo, kuris pažintiniais, profesiniais bei dalykiniais, etniniais, kultūriniais, rekreaciniais ar kitais specialiais tikslais keliauja po šalį ar kitas šalis ir apsistoja bent vienai nakvynei už savo nuolatinės gyvenamosios vietos ribų (Svetikienė, 2002).

Turizmo objektas – jis siūlo turistams kelionės organizavimo, svetingumo, transporto, informacijos bei kitas specifines paslaugas, kurios tenkina jų poreikius. Savo ruožtu, turizmo objektą galima nagrinėti skiriant tokius jo pagrindinius elementus: turizmo vietovių išteklius, turizmo įmones ir turizmo organizacijas (Svetikienė, 2002).

Turizmo specialistų rengimas - A. I. Svetikienės pateikta turizmo sistemos struktūra buvo ne visiškai išbaigta. Šią schemą modifikavau, įtraukdama „turizmo specialistų rengimą“, kuris turėtų būti vienas iš turizmo objekto komponentų, kadangi turizmo įmonės ir organizacijos negali apsieiti be turizmo specialistų. Todėl „turizmo įmonės“, „turizmo organizacijos“ ir „turizmo specialistų rengimas“ tiesiogiai priklauso vienas nuo kito.

Turizmo vietovių išteklius sudaro natūralūs gamtiniai ir kultūriniai ištekliai, taip pat socialiniai, ūkio bei valdymo paskirties objektai (Svetikienė, 2002).

Turizmo įmonės tai kelionių organizavimo (turizmo bei kelionių agentūros), svetingumo (apgyvendinimo ir maitinimo įmonės) bei kitas paslaugas turistams teikiančios įmonės (Svetikienė, 2002).

Turizmo organizacijoms priskiriamos valstybės valdymo ir vietos savivaldos institucijos bei turizmo asociacijos, koordinuojančios ir reguliuojančios turizmo įmonių veiklą bei turizmo politiką šalyje (Svetikienė, 2002).

Gera gamtinė aplinka yra viena iš būtinų turizmo egzistavimo sąlygų. Natūralūs gamtos ištekliai, ekologiškai švari gamtinė aplinka, klimatas – yra pagrindinės turizmo sudedamosios dalys. Kultūrinis turizmas yra rekreacinės veiklos rūšis, padedanti žmogui atgauti dvasines jėgas, praturtinti dvasinį pasaulį. Kelionės, turinčios kelių turizmo rūšių elementų, priskyrimas kultūriniam turizmui galimas tik atsižvelgiant į keliaujančiojo nuostatas ir motyvaciją, t.y. priklausomai nuo to, kokią vietą užima bendroje motyvacinėje sistemoje. Turistų pasiruošimo laipsnis, jų domėjimosi kultūra gilumas sąlygoja kultūros vertybių vartojimo sistemumą ir apimtį (Svetikienė, 2002).

Didelė ir svarbi yra turizmo ir ekonominės aplinkos tarpusavio priklausomybė. Turizmo reikšmė ekonomikai ir ekonomikos – turizmui, pastaruoju metu tapo dažnomis analitikų nagrinėjamosiomis temomis. Ekonomikos raida turizmui atsiskleidžia per bendrojo vidaus produkto, gyventojų pajamų ir išlaidų turizmui, nedarbo lygį bei kitų makroekonominių elementų kaitą (Svetikienė, 2002).

Turizmas yra tarptautinis bei nacionalinis reiškinys ir gali būti nagrinėjamas socialiniu, ekonominiu, ekologiniu, politiniu bei technologiniu požiūriu. Vyraujant socialiniam ir ekonominiam aspektui, turizmas apibūdinamas kaip kelionės, kurių metu aplankomos šalys, įdomios vietovės, bei kaip aktyvus poilsis arba sporto šaka, antra vertus, ir kaip verslas arba užsiėmimas, aprūpinantis turistus įvairiomis paslaugomis bei prekėmis (Svetikienė, 2002).

Turizmas turi ir kultūrinę reikšmę, nes keliaudami žmonės susipažįsta su kitų tautų kultūra, tradicijomis, papročiais, gyvenimo būdu ir lygiu (Svetikienė, 2002).

Negalima nepaminėti turizmo ir kaip geografinio reiškinio, nes žmonės keliauja iš savo gyvenamosios vietos po šalį arba į užsienį. Lankomos vietos pasižymi gražiais unikaliais peizažais, istoriniais ir kultūriniais paminklais bei savita tautos kultūra. Tačiau turizmo plėtotei reikalingi

įvairūs geografiniai tyrimai -. reljefo sandaros įvertinimas, jo panaudojimo turizmui galimybės. Su geografinių išteklių plėtimu susijęs kelionių prognozavimas. Plečiantis turizmui, turi būti didinami ištekliai, atrandamos ir parengiamos naujos lankomos vietos (Svetikienė, 2002).

Iš turistinės veiklos gaunamos pajamos, kurių didelė dalis skiriama keliautojų lankomai vietai tvarkyti, gamtovaizdžiams išsaugoti, komunikacijų tinklui plėsti ir regiono ekonominiam vystymui užtikrinti. Į lankomas vietas plūstantys turistai niokoja gamtą, daro žalą aplinkai. Todėl plėtojant kelionių industriją būtina įvertinti ekonominę naudą, kurią teikia kraštui turizmas ir žalą bei nuostolius, kuriuos patiria vietovė. Čia verslo pajamos turi būti derinamos su krašto interesais. Todėl daugelyje šalių turizmas yra kontroliuojamas valstybės. Taigi greta teikiamos naudos, kitiems ir pragyvenimo šaltinio, turizmas daro žalą gamtai, aplinkai, sukelia ekologijos problemų (Svetikienė, 2002).

Į turizmą investuoti pinigai apyvartą daro greičiau negu pramonės šakose. Be to, susidaro multiplikatoriaus efektas, skatinantis vystytis kitas, susijusias su kelionių aptarnavimu šakas. Tačiau turizmas labai neapsaugotas nuo tokių išorinių veiksnių, kaip politinis nestabilumas, terorizmas užsienio šalyse, stichinės nelaimės, epidemijos, meteorologijos sąlygos ir kt. Dėl šių veiksnių sumažėja keliautojų srautai į pavojingas zonas ir staiga padaugėja turistų į alternatyvias vietas. Turizmas yra rizikinga veiklos sfera, galinti duoti tiek pelną, tiek nuostolius (Svetikienė, 2002).

1. 2. 1. Turizmo klasifikavimas

Turizmas yra viena palankiausių ūkinės veiklos šakų, nereikalaujančių atsivežtinių žaliavų. Jis susideda iš keleto veiklos sektorių, kaip apgyvendinimas, pramogos, transportavimas, maitinimas ir kad būtų galima lengviau operuoti turizmo srities informacija, turizmas klasifikuojamas ir skirstomas (Armaitienė ir kt., 2002).

Šiuo metu yra dažniausi šie klasifikavimo kriterijai (Armaitienė ir kt., 2002):

Kelionės tikslas; Turistų skaičius; Kelionės trukmė; Metų laikai; Keliavimo būdas; Teritorija (kai kurioms šalims); Renginių specializacija (konferencijos, seminarai, šventės);

Klasifikavimas pagal kelionės tikslą (Armaitienė ir kt., 2002):

Verslo turizmas - kelionės verslo reikalais ir susijusios su komerciniu turizmu. Verslo turizmas plėtojasi tokiu spartumu, koku plėtojasi verslas. Verslo kelionių metu lankomasi objektuose, kurie susiję su verslo aplinka - derybomis, realizavimo kanalų paieškomis, tiekėjų ar pratybos objektų paieškomis.

Profesinis turizmas - kelionės profesiniais interesais. Jos šiek tiek panašios į verslo keliones, nes susijusios su profesinių klausimų sprendimu.

Verslo ir profesinis turizmas dažnai pateikiama kaip viena turizmo rūšis - dalykinis turizmas.

Laisvalaikio ir pramogų turizmas - tai turizmo rūšis, jungianti turistų keliones, susijusias su laisvalaikio pomėgiais ir noru pramogauti. Laisvalaikio ir pramogų turizmo pagrindas yra atrakcijų verslas.

Pažintinis kultūrinis turizmas. Šios turizmo rūšies pavadinimas rodo, kad dominuojantis turistų interesas kelionėje yra kultūros plačiąja prasme pažinimas. Tai gali būti savos šalies kultūra, gali būti svečios šalies gyventojų gyvenimo būdas.

Sportinis turizmas - tai kelionės, kurių metu dalyvaujama sporto veikloje arba jį stebima.

Kaimo turizmas - tai keliavimas į kaimo teritoriją ir apsigyvenimas kaimo sodyboje norint pailsėti ar pažinti kaimo gyvenimo būdą..

Gydomasis turizmas - pasigydyti ar sustiprinti sveikatą. Šiuo tikslu kelijama į sanatorijas, gydyklas, kurortus.

Pagal turistų skaičių (Armaitienė ir kt., 2002):

Individualus turizmas - kai turistai kelijama individualiai, patys susidaro savo kelionės maršrutus arba užsisako kelionių agentūrose individualias keliones.

Grupinis turizmas - tai kelionės grupė. Kelionių agentūroje renkama grupė keliauti į vieną ar kitą šalį, arba gali savarankiškai susidaryti grupė ir keliauti visiems tinkančiu maršrutu.

Masinis turizmas - tai sąvoka, kuria gali būti įvardijamas keliavimas į sporto čempionatus ar olimpiadą, piligrimystė, dalyvavimas masiniuose renginiuose.

Pagal kelionės trukmę (Armaitienė ir kt., 2002). Trumpalaikės kelionės trunka nuo 2 iki 4 dienų, joms priskiriamos ir savaitgalio kelionės. Vidutinių kelionių trukmė nuo 5 dienų iki mėnesio. Mėnesio ir ilgesnės trukmės kelionės turėtų būti vadinamos ilgalaikėmis

Pagal metų laikus (Armaitienė ir kt., 2002). Sezoniškumas - svarbus rodiklis turizmo versle, reiškiantis nevienodus turistų srautus įvairiais metų laikais. Tie patys maršrutai gali būti populiarūs vienu metų laiku ir nepopuliarūs kitu.

Pagal keliavimo būdą (Armaitienė ir kt., 2002). Lemia pasirinktos keliauti transporto priemonės tipas (autobusu, išnuomota transporto priemonė ir pan.).

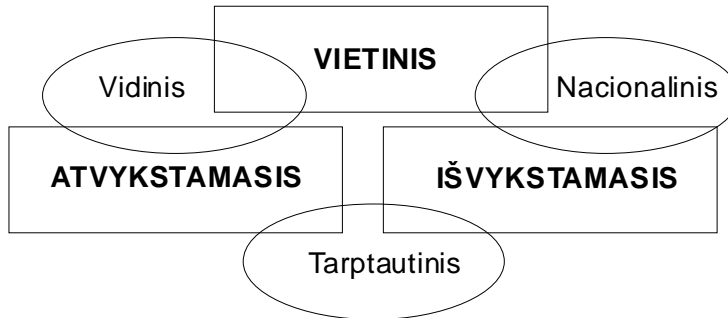
Pagal teritoriją (Armaitienė ir kt., 2002). Šis kriterijus labai svarbus ne tik kelionių agentūroms, bet ir turizmo strategijos planuotojams, analizuojantiems turistų srautų judėjimą apie didesnius miestus, regiono ribose, šalies teritorijoje. Priemiesčio turizmas turi savo tikslus - tai kelionės į gamtą su palapinėmis, į vasarnamius poilsavietes. Regioninis turizmas, kaip ir šalies turizmas, siejamas su regionine esamos kultūros, gamtos įžymybėmis ar kitokiomis atrakcijomis.

Pagal renginių specializaciją klasifikuojamas turizmas siejamas su renginiais - konferencijomis, seminarais, šventėmis. Konferencijų turizmas - sąvoka, kuria operuojama, turint omenyje specialias patalpas. Būtiną įrangą, informacinės tarnybas ir papildomą programą konferencijų dalyviams (Armaitienė ir kt., 2002).

1. 2. 2. Turizmo struktūra

Turizmas yra kompleksinė, sudėtingos struktūros ūkio šaka, sudaryta iš įvairių skirtingų sektorių, teikiančių arba padedančių teikti turizmo paslaugas. Turizmo struktūra savo esme pasižymi ypatinga įvairove, integratuotumu, daugiaplaniškumu (Armaitienė ir kt., 1999).

Pagal PTO pasiūlytą ir 1993 m. JT komisijos sesijoje patvirtintą turizmo klasifikaciją išskiriami trys turizmo tipai ir kategorijos (žr. 3 pav.) (Vainienė, 2001).

3 pav. Turizmo tipai ir kategorijos (pagal N. I. Kabuškiną, 1999).

Šaltinis: Vainienė, I. (2001). Kaimo turizmo organizavimas.

3 pav. paaiškinimas:

Tam tikros šalies atžvilgiu apibrėžiami trys turizmo tipai (Vainienė, 2001):

Vietinis turizmas – kai šalies gyventojai keliauja po savo šalį.

Atvykstamasis turizmas – kai kitos šalies gyventojai keliauja priimančioje šalyje.

Išvykstamasis turizmas – kai šalies gyventojai keliauja kitose šalyse.

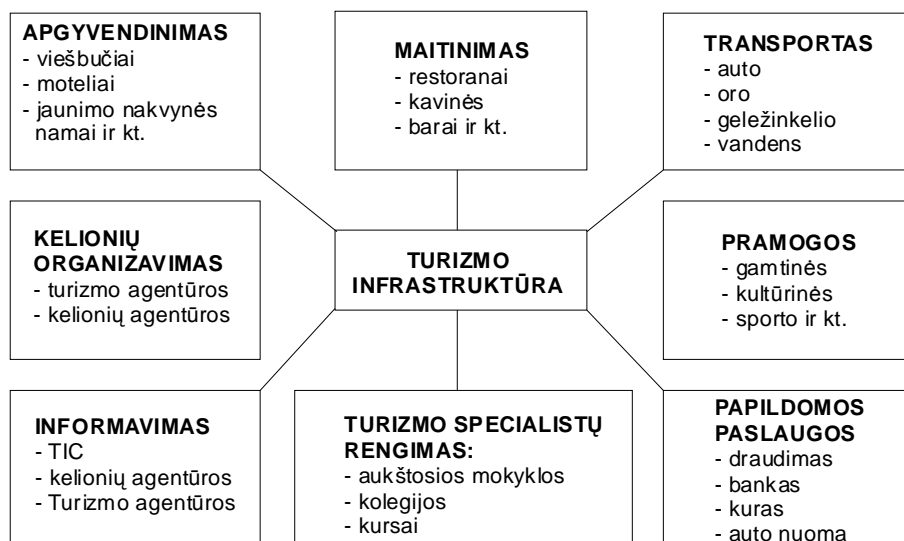
Derinant šiuos tipus apibrėžiamos tokios turizmo kategorijos (Vainienė, 2001):

Vidaus turizmas – tai visos kelionės šalies viduje. Jis apima vietinį ir atvykstamąjį turizmą.

Nacionalinis turizmas – tai visos šalies gyventojų kelionės po savo šalį ar užsienyje. Jis apima vietinį ir išvykstamąjį turizmą.

Tarptautinis turizmas – apima atvykstamąjį ir išvykstamąjį turizmą.

Turizmo infrastruktūra – tai kompleksas įvairių elementų, būtinų turizmo plėtojimui tam tikroje vietovėje. Turizmo infrastruktūra tenkina tiek vietos gyventojų, tiek turistų poreikius. Tinkamas, kokybiškas turizmo infrastruktūros paruošimas, yra labai svarbus faktorius, skatinantis privataus verslo ir viso turizmo plėtrą. Daugelyje šalių infrastruktūros plėtrą vykdo valstybė, tuo pačiu skatindama privatų sektorių plėsti turizmo struktūrą (žr. 4 pav.) (Grecevičius ir kt., 2002):

4 pav. Turizmo infrastruktūra.

Šaltinis: Grecevičius, P., Armaitienė, A., Junevičienė, O., ir kt. (2002). Turizmas.

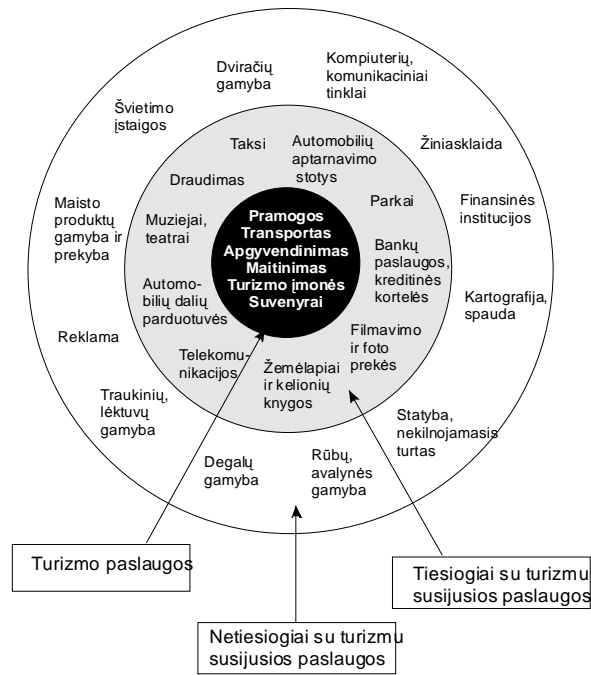
Turizmo infrastruktūroje reikia pažymėti, kokios paslaugos yra susijusios su turizmu tiesiogiai ir netiesiogiai. (žr. 5 pav.) (Armaitienė ir kt., 1999).

Įvairiose šalys skirtingai pateikiami turizmo struktūriniai modeliai. Dažniausiai yra skiriami 5 – 6 sektoriai. J. Ch. Holloway (1999m.) siūlo skirti tokias turizmo struktūrines dalis (sektorius):

- apgyvendinimas ir maitinimas;
- transportas;
- lankytinos vietos;
- kelionių tarpininkai: organizatoriai ir agentai;
- kitos paslaugos tiesiogiai ir netiesiogiai susijusios su turizmu.

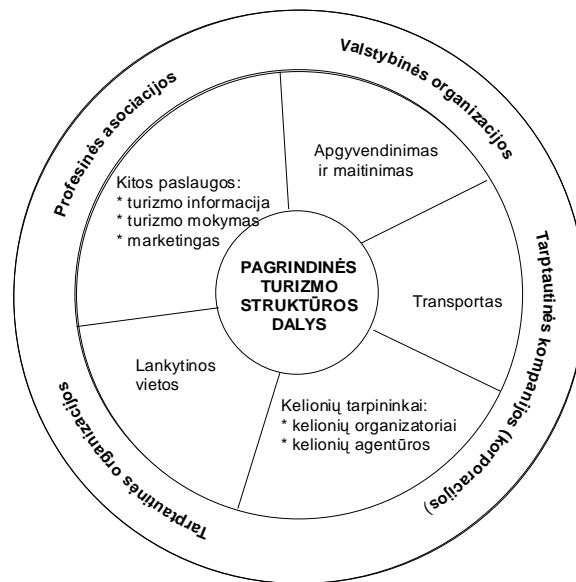
Pagrindinės tarptautinio turizmo struktūrinės dalys yra įtakojamos įvairių organizacijų, kurios skirstomos į šias grupes:

- tarptautinės organizacijos: Pasaulio turizmo organizacija (PTO).
- valstybinės organizacijos: Nacionalinės ir vietinės turizmo organizacijos.
- profesinės asociacijos: Tarptautinė oro transporto asociacija (IATA).
- tarptautinės kompanijos: Holiday Inn International. (žr. 6 pav.) (Grecevičius ir kt., 2002).

5 pav. Su turizmu susijusios paslaugos.

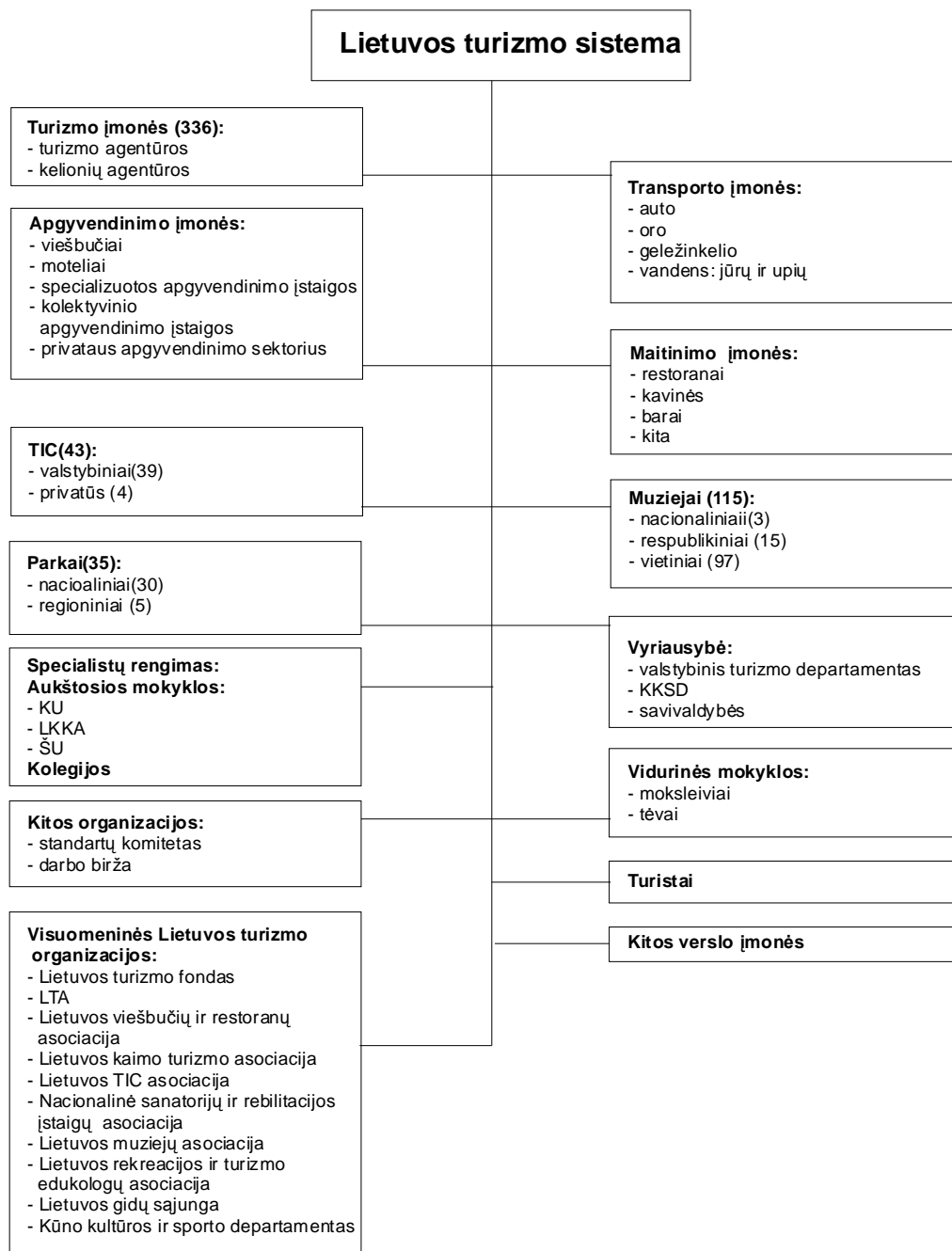
Šaltinis: Armaitienė, A., Grecevičius P., Urbis A. ir kt. (1999). Kaimo turizmas.

6 pav. Tarptautinio turizmo struktūrinis modelis.

Šaltinis: Grecevičius, P., Armaitienė, A., Junevičienė, O., ir kt. (2002). Turizmas.

Lietuvos turizmo rinkoje dominuoja visa eilė įmonių bei kitų organizacijų susijusių su turizmu: turizmo įmonės, apgyvendinimo įmonės, maitinimo įmonės, turizmo informaciniai centrai bei aukštosios mokyklos, rengiančios turizmo specialistus (žr. 7 pav.) (Žalys, 2003).

7 pav. Lietuvos turizmo sistema.

Šaltinis: Grecevičius, P., Armaitienė, A., Junevičienė, O., ir kt. (2002). Turizmas.

1.3. Turizmo tendencijos ir įtaka šalies ekonomikai

Pasaulyje turizmas plėtojasi itin sparčiais tempais šiuo metu beveik visi be išimties turizmo rodikliai - pradėdant paslaugų tiekimo ir pirkimo apimtį, ir baigiant turizmo organizacijų kūrimu, rodo šios srities klestėjimą (Grecevičius, 2002). Šiandien prognozuojama, kad 2020 metais bus sukurta 550 milijonų darbo vietų turizmo srityje (Чудновский, Жукова, 2002)

Turizmas pasaulyje yra viena iš didžiausių ūkio šakų. WTTC (Pasaulio turizmo ir kelionių tarnybos) duomenimis, pastaraisiais metais keliauja šimtai milijonų žmonių, o apyvartinės lėšos sudaro apie šimtą milijardų JAV (Lietuvos turizmo statistika, 2004-2005). Turizmo verslas ypatingas tuo, jog viena nakvynės vieta sukuria apie dešimt naujų darbo vietų kitose ūkinės veiklos srityse, pvz.: žemės ūkio, statybos, maisto pramonės, transporto sistemos ir kt. Tai ypač svarbu valstybėms ir regionams, kuriuose didelis nedarbo lygis (Miknius, 1999). Turizmas teigiamai veikia valstybės ekonomikos plėtros planą (Miknius, 1999):

- Skatina užsienio valiutos apyvartą;
- Didina šalies pajamas;
- Skatina bendradarbiavimą tarp regionų;
- Sukuria naujų darbo vietų;
- Skatina mažų ir vidutinių įmonių veiklą;
- Plėtoja kitas ūkinės veiklos sritis.

Mūsų šalyje turizmas yra palyginti nauja ekonominės veiklos sritis, todėl labai jaučiama patirties stoka šioje srityje.

Nors kol kas Lietuva dar negali būti vadinama svarbiu pasaulio turizmo objektu, ji turi nemažai galimybių šios ekonominės veiklos sferos plėtojimui: Lietuvoje yra daug istorinių paminklų, tarp jų – ir didžiausių miestų senamiesčiai, graži gamta, turtingas kultūrinis gyvenimas, didėjantis aukštos klasės viešbučių ir restoranų skaičius.

Lietuvai, besijungiančiai į Europos Sąjungos bendrą ekonominę sistemą, labai svarbu tinkamai sureguliuoti prekybos balansą, kuris šiuo metu Lietuvoje yra neigiamas, t.y. importo apimtys žymiai viršija eksporto apimtį. Viena iš sričių gali būti turizmo apimčių didinimas, kadangi atvažiavusiųjų turistų išlaidos – tai šalies eksporto pajamos.

Šiuolaikinėje visuomenėje taip sparčiai vystantis technologijoms ir spartėjant gyvenimo tempams prie esamų sąlygų turi išmokti prisitaikyti ne tik žmogus, bet ir jo kuriamas produktas. Žmogų supančios organizacijos taip pat turi kasdien tobulėti, naudotis inovatyviomis technologijomis siekiant gerinti savo darbo produktą ir tenkinti vartotojo poreikius.

Lietuvos nacionalinė turizmo programa buvo rengiama vadovaujantis pripažinimu, jog turizmas yra prioritetinga ūkio šaka. Turizmo programos strategijos tikslas – asmenybės vystymas, sveiko gyvenimo būdo skatinimas, ekonominė nauda. Tai pagrindinis tikslas, kuriuo vadovaujasi dauguma turizmo paslaugų įmonių (Miknius, 1999; Rastenis, 2000).

1.3.1 PEST aplinkos analizė Lietuvos turizmui

- Politinis aspektas: politinė šalies situacija: Lietuvos priklausymas NATO ir ES duoda teigiamos įtakos turizmo plėtrai. Turizmo verslo plėtra, kaip prioritetinė Lietuvos ūkio šaka, yra nuolat skatinama LR Vyriausybės.
- Ekonominis aspektas: aukštas nedarbo lygis, aukšta palūkanų norma, žemos daugumo gyventojų pajamos, lėti vidurinio sluoksnio formavimosi tempai nesudaro palankios nuomonės apie Lietuvos turizmą.
- Socialinis kultūrinis aspektas: žemas pragyvenimo lygis, didėjanti nusikalstamumas, blogėjanti kriminogeninė situacija, jaunų energingų žmonių emigravimas iš Lietuvos – visi šie veiksniai neigiamai veikia Lietuvos įvaizdžio formavimą turistų atžvilgiu.
- Technologinis aspektas: dėl lėšų stokos nepakankamas inovacinių-informacinių technologijų diegimas, kuriant ir rekonstruojant turizmo verslo infrastruktūrą yra vienas iš veiksnių, turinčių įtakos turizmo produktų kūrimo, realizavimo kokybei.
- Teisinė aplinka: neužbaigtos formuoti turizmo verslui palankios teisinės sistemos, kuriant turizmo infrastruktūrą, paprastinant turistams vizų išdavimo bei kitas įvažiavimo į Lietuvą procedūras, reglamentuojant valstybinių institucijų lygiu, nevyriausybinių organizacijų, verslininkų sąveikos teisinę bazę. Šios teisinės bazės spragos apsunkina ir verslininkų investicijas į turizmo infrastruktūrą bei kitas paslaugas.

1.3.2. SWOT analizė Lietuvos turizmui.

Stiprybės: 1. vidinė aplinka

- Gausūs rekreaciniai išteklių (ežerai, upės, pajūris, miškai).
- Didelis gamtinių gydomųjų išteklių potencialas.
- Mažai urbanizuotas kaimo kraštovaizdis.
- Gausūs kultūros ir istorijos šaltiniai (architektūra, muziejai, etnokultūra, senamiesčiai).
- Gyventojų svetingumas.
- Išvystyta parkų sistema.
- Palyginti su Vakarų Europa santykinai mažesnės turizmo paslaugų kainos (maitinimo, vidaus transporto).
- Pakankamai tankus kelių tinklas.
- Suformuota šalies turizmo teisinė bazė.

2. išorinė aplinka

- Istoriniai – kultūriniai bei eriniai ryšiai tarp Lietuvos ir kitų šalių (Lenkija, Latvija, Rusija, Vokietija ir kt.).

- patogi geografinė padėtis didelių turizmo rinkų atžvilgiu (Vokietija, Skandinavijos šalys, Lenkija, Rusija).
- Du ES prioritetiniai transporto koridoriai (Rytai-Vakarai, Šiaurė-Pietūs).
- Stiprėjanti rinkos ekonomika atveri galimybes vietinio ir atvystamojo turizmo plėtrai.

Silpnybės: 1. vidinė aplinka

- Lietuvos kaip valstybės įvaizdžio nepakankamas formavimas.
- Teisinė aplinka neskatina turizmo plėtros.
- Žemos kokybės keleivinio geležinkelių transporto paslaugos.
- Įvažiavimo sunkumai dėl vizos Rytų rinkos turistams.
- Blogas Lietuvos pasiekiamumas jūra (nėra keleivinio ir kruizinio terminalo).
- Nepakankamai išvystyta kempingų sistema ir dviračiu kelių infrastruktūra.
- Nepakankamai išnaudojami kultūros paveldo objektai turizmo tikslais tiek verslo. Tiek individualių turistų atžvilgiu.
- Valstybės institucijos nepakankamai skiria dėmesio turizmo plėtrai.
- Turizmo paslaugų tiekėjų aptarnavimo, svetingumo, kalbų mokėjimo trūkumai.
- Mažas dėmesys turizmo planavimui ir rinkodarai vietiniame lygmenyje nevaldoma kriminogeninė padėtis šalyje.

1. išorinė aplinka

- blogas Lietuvos pasiekiamumas Vakarų šalių turistams jūros ir sausumos keliais (ypatingai nepatenkinama Lenkijos kelių būklė ir saugumas keliaujant jais).
- Europinių vėžių geležinkelio Via Baltica kryptimi problema.
- Lietuvos ambasados ir atstovybės , konsulatai nepakankamai rūpinasi Lietuvos kaip turizmo valstybės įvaizdžio formavimu.
- Valstybės institucijos nepakankamai skatina užsienio investitorių rekreacijos ir turizmo objektų plėtrai.
- Trūksta informacijos užsienio rinkose.

Galimybės: vidinė aplinka

- Pasinaudojimo ES struktūrinių fondų lėšomis galimybė, įgyvendinant įvairių turizmo paslaugų, infrastruktūros, marketingo projektus.
- Efektyvesnis šalies rekreacinio potencialo panaudojimas kitų šalių gyventojams.
- Investicinės aplinkos gerėjimas bei tolimesnis jos gerinimas.
- Kurortinio ir gydomojo – kurortinio turizmo plėtra.
- Tarpregioninės svarbos turistinių kelių plėtra.
- Įdiegta nacionalinės turizmo informacijos sistema.

- Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo ir vystymo skatinimas kaimo turizmo atžvilgiu.
- Šalies mokslinio potencialo efektyvus panaudojimas.
- Valstybės biudžeto dalies padidinimas regionų turizmo strategijų parengimui, teritorijų tvarkymui, marketingo darbams, infrastruktūros plėtotei, specialūs turizmo produktai, išplečiantys veiklos sritis (konferencijų, kruizinis, kaimo turizmas, aktyvus poilsis).
- Svetingumo industrijos paslaugų kokybės gerinimas.

1. išorinė aplinka

- Vieningo Baltijos turistinio regiono galimybių išnaudojimas ir bendradarbiavimas turizmo srityje.
- ES ir tarptautinių ryšių augimas.
- Didėjantys turizmo srautai ir rinkos diferenciacija.
- Bendrų tarptautinių maršrutų vystymas su kaimyninėmis šalimis.
- Rytų rinkos galimybių išnaudojimas.

Grėsmės: 1. vidinė aplinka

- Galima numatytų valstybės ūkio plėtros prioritetų kaita.
- Nepakankamas finansavimas turizmo sektoriaus plėtrai skatinti.
- Nesugebėjimas sukurti Lietuvos kaip jūrinės valstybės įvaizdžio.
- Neracionalus investicijų į turizmą panaudojimas.
- Kultūrinio, istorinio ir gamtinio paveldo objektų patrauklumo praradimas.
- Baltijos jūros kranto ruožo apsauginės kopos sunykimas.
- Rekreacinių išteklių kokybinis ir kiekybinis nykimas.
- Nesugebėjimas padidinti turistų srautų.
- Turizmo kaimiškojo potencialo nykimas.
- Nemažėjantis nusikalstamumas šalyje.

1. išorinė aplinka

- Artimųjų turizmo rinkų konkurencija Lietuvos turizmo produktui.
- Ekologinė katastrofa.
- Nesugebėjimas pasinaudoti ES struktūrinių fondų lėšomis.
- Didėjanti jaunimo migracija į užsienio šalies dėl nedarbo Lietuvoje ir šalies ekonominio nuosmukio (Miknius, 1999; Rastenis, 2000)..

Atlikus SWOT analizę, matyti, kad Lietuvos turizmo sektoriuje yra daug spragų. Norint juos pašalinti, reikia išnaudoti kuo daugiau galimybių bei įdėti nemažai pastangų grėsmėms sumažinti ir silpnybėms įveikti.

2. TURIZMO STUDIJS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE

2.1. Turizmo studijų sistema: jos tyrimo charakteristikos

Turizmas, kaip jis bebūtų nagrinėjamas – kaip mokslas ar veiklos sritis – aišku, nepriklauso tiems klasikiniais dalykams, kurie įsitvirtino senuosiuose Europos universitetuose nuo pat jų įkūrimo pradžios. Pakankamai aiškios to priežastys. Žmonės keliauja nuo neatmenamų laikų, kai pradėjo naudotis įrankiais ir susibūrė į grupes maistui gauti ir apsiginti. Bet kalbėti apie poslinkį komercijos link dar per anksti, nes nebuvo žmonių, besiverčiančių to darbo organizavimu (Žalienė, Sabaliauskaitė, 2002)

Turizmo specialistai Lietuvoje pradėti rengti ne taip jau senai. 1991 metais įkūrus Klaipėdos universitetą, pirmąkart Lietuvoje pradėti ruošti rekreacijos ir turizmo bakalaurai, o vėliau ir magistrai. Per keletą metų susiformavo dviejų aukštojo mokslo, lygių turizmo rengimo sistema. Turizmo studijos Lietuvos universitetuose atsirado daugiau ar mažiau adaptuojant Vakarų šalių patirtį, ypač šiuolaikines turizmo studijų programas. Visuomenės poreikis šioms studijoms kiekvienais metais vis didėja (Grecevičius ir kt., 2002). Šiandien turizmo magistrantus rengia 3 aukštosios mokyklos.: KU (rekreacija ir turizmas), LKKA (turizmo ir sporto vadyba) ir ŠU (vadyba - turizmo specializacija).

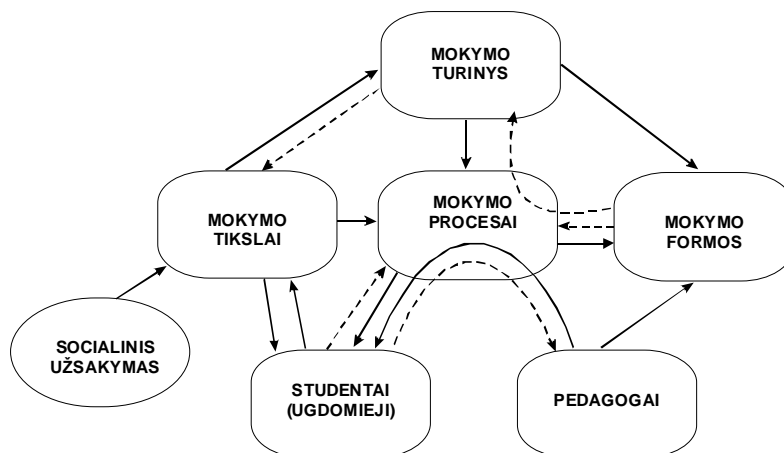
Lietuvoje visos prekes gaminančios ir paslaugas teikiančios organizacijos mokosi dirbti rinkos ekonomikos sąlygose. Ne išimtis yra ir aukštosios mokyklos. Ruošiant turizmo specialistus tenka įsijungti į konkurencinę kovą su užsienio aukštosiomis mokyklomis (Žalienė, Žalys, 2004).

Aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimo kokybė užtikrinama keliant aukštųjų mokyklų dėstytojų ir mokslo darbuotojų mokslinę kompetenciją, skatinant mokslo tiriamąją ir taikomąją mokslo veiklą, plėtojant tarptautinius dėstytojų ir studentų mainus, skatinant įsijungimą į bendrąsias Europos programas, sukuriant mokymosi visą gyvenimą sistemą (Žalienė, Žalys, 2004). Studijų kokybę lemia šie specialistų rengimo sistemos vidinės aplinkos elementai (Žalienė, Žalys, 2004):

- **mokymo programos:** jos turi būti sudarytos atsižvelgiant į ruošiamo specialisto modelį.
- **dėstomų dalykų darbo programos:** jos turėtų užtikrinti studentui reikalingų kvalifikacinių žinių įsisavinimą, būti suderintos tarpusavyje, dėstoma medžiaga neturėtų kartotis.
- **mokymo bazė:** mokymo bazė privalo būti adekvati patvirtintoms dėstomų dalykų darbo programoms ir dėstytojų bei studentų poreikiams.
- **dėstytojai:** aukštųjų mokyklų dėstytojų kvalifikacija ir kompetencija turėtų užtikrinti teorinių ir praktinių žinių, numatytų dėstomų dalykų darbo programose, kvalifikuotą perteikimą studentams.
- **studentai:** pradėdami studijuoti aukštojoje mokykloje studentai turėtų būti pasirengę įsisavinti dėstomus dalykus, mokėti naudotis turima aukštosios mokyklos mokymo baze,

savarankiškai atlikti pagal dėstomų dalykų darbo programas paruoštas užduotis, būti aktyvūs mokymo procese.

Aukštojo mokslo aplinkoje magistrantūros studijos priklauso tai pačiai mokymo proceso kaip ir bakalauro sistemai, tai yra, jos vadovaujasi tais pačiais elementais, kaip ir bakalauro studijose: studentai, dėstytojai, studijų tikslai, turinys bei studijų formos, metodai ir priemonės. Kundrotas (1997) savo disertaciniame darbe, šiuolaikinę studijų sistemą pristatydamas kaip pedagoginę sistemą, naudoja Jucevičienės (1989) modifikuotą Bepalko (1997) pedagoginės sistemos struktūrą, kurią sudaro prieš tai išvardinti elementai. (žr. 8 pav) (Kundrotas, 1996).

8 pav. Mokymo sistemos struktūra.

Šaltinis: Kundrotas, V. (1996). Universitetinių biznio administravimo bakalauro studijų organizavimas: daktaro disertacija.

Vaclovas Šveikauskas (2000) savo disertaciniame darbe, remdamasis kitais autoriais, teigia, kad minėtą pedagoginę sistemą įvairiu laiku tyrinėjo daugelis mokslininkų (Mičiulis, 1928; Bepalko, 1977; Okon, 1987; Jucevičienė, 1989; Targamadžė, 1995; Kundrotas, 1997; Šiaučiukėnienė, 1997 ir kt.). Beveik visi tyrinėtojai panašiai traktavo ugdymo tikslus, turinį, mokymo metodus, būdus ir priemones bei ugdytinius ir ugdytojus, tačiau išsiskyrė požiūriai į didaktinius procesus ir į didaktinės sistemos bei ugdymo aplinkos sąveiką (Šveikauskas, 2000).

V. Šveikauskas, remdamasis Kundrotu, teigia, kad per didaktinį procesą gali būti efektyviai realizuojami studijų tikslai. Studijų tikslai visų pirma nusako, kokio rezultato yra siekiama studijomis ir kaip reikia organizuoti studijų procesą, t. y., kad egzistuoja proceso ir rezultato tikslai. (Šveikauskas, 2000).

Magistrantūros studijų (taip pat ir turizmo) tikslai yra labiau orientuoti į savarankišką mokslinį darbą, kuriam, be abejo, reikia tvirtesnių mokslinių žinių. Bendrieji bakalauro studijų tikslai, žinoma, „dalyvauja“ ir magistro studijų procese, tačiau jie yra aukštosios mokyklos studijų realizavimo išdava. Magistrantūra nuostatuose suprantama kaip gilinamoji, tačiau siekiant sėkmingai veikti darbo rinkos sąlygomis, magistrantūros studijų tikslai turėtų būti orientuoti labiau

ne gilinišosi į jau bakalauro studijose praeitų dalykų koncentravimąsi, o į tam tikros specializacijos praplėtimą. Turizmo magistrantūros tikslai, kaip ir bakalauro, apima studentų savarankiško darbo įgūdžių tobulinimą, struktūrizuotų žinių taikymą problemoms spręsti. Reikėtų, pasak V. Šveikausko, kad magistrantūros tikslai apimtų ir praktinės veiklos įgūdžių vystymą ir motyvacijos skatinimą. Šių studijų tikslai turi aiškiai ir tiksliai atspindėti esamą turizmo magistrantūros studijų lygį ir aišku, neprieštarauti aukštojo mokslo institucijos, kurioje yra studijos realizuojamos, tikslams.

V. Šveikauskas, vėlgi remdamasis Kundrotu (1997), teigia, kad studijų turinį nulemia aukštosios mokyklos ir jos keliamų didaktinių tikslų pasirinkimas. Studijų turinys pateikiamas įvairiose studijų programose, kurios priklauso nuo studijų tikslų, t. y., nuo visuomenės poreikio kurios nors srities specialistams. Šia prasme neatmetama „socialinio užsakymo“ reikšmė studijų sistemai rengti konkrečius specialistus. Taigi taip vadinamas „socialinis užsakymas“ daugiau atspindi tradicinį požiūrį į visuomenės poreikių tenkinimą. Šiuolaikinio aukštojo mokslo sąlygomis ši mintis dar tebėra aktuali, kadangi pati aukštoji mokykla ne visada gali nuspręsti, atsižvelgdama į visuomenės poreikius, kokius specialistus rengti (Šveikauskas, 2000).

Magistrantūros studijų (taip pat ir turizmo) turinys turėtų būti paremtas kokybišku studijų programų sudarymu. Į magistrantūros studijų turinį šiandien vertėtų žvelgti kaip į „nuolat kintančią ir atsinaujinančią sistemą“ (Žibėnienė, 2005).

Turizmo magistrantūros studijų turinio sudarymas, paremtas nuolat įvertinamais, peržiūrimais ir atnaujinamais tikslais, programų projektavimu, remiantis Europos ir kitų pasaulio šalių universitetų patirtimi, yra labai svarbus Lietuvos universitetams, nes kvalifikuotų turizmo specialistų, gebančių dirbti kintančioje aplinkoje, rengimas šiandien yra labai reikalingas. Remdamasi G. Žibėnienės pateiktu D. Kolbo studijų rengimo modeliu, noriu pasakyti, kad jis galėtų būti magistrantūros studijų turinio projektavimo modeliu. D. Kolbo modelyje pabrėžiamas besimokančiojo tapsmas savarankišku, įgyvendinama mokymosi per patirtį idėja (to labai trūksta Lietuvos universitetų magistrantams). Rekomenduojama, kad programa turi būti tokia, kad studijas galima būtų projektuoti iš keturių etapų: 1) konkreti patirtis; 2) stebėjimas ir apmąstymas; 3) abstraktus suvokimas (išvystoma „teorija“, kuri paaiškina, kodėl taip nutiko ir kaip tai yra susiję su kita panašia patirtimi); 4) aktyvus eksperimentavimas, kai išbandome savo teoriją praktiniame kontekste (Žibėnienė, 2005). Sudarant turizmo magistrantūros studijų programas, svarbu, kad tinkamai būtų suformuluoti studijų dalykų paketai:

- privalomieji magistro studijų dalykai (turėtų ne tik gilinti, bet ir praplėsti bakalauro studijose įgytas žinias).
- alternatyvūs magistro studijų dalykai (magistrantūroje turėtų būti pateikti tokie alternatyvūs dalykai, kad studentai galėtų pasirinkti norimą specializacijos kryptį).

- laisvai pasirenkami dalykai (magistrantūroje laisvai pasirenkami dalykai yra magistranto poreikio naujiems dalykams projektavimas).

Magistrantūros studijų paketų dalykai turi būti nuolat tobulinami, atsižvelgiant į turizmo rinkos sąlygas, turi būti įvedami nauji dalykai (šiandien remiantis Europos sąjungos turizmo specialistui keliamiems reikalavimams, turizmo magistrantūros studijų programos vertėtų atnaujinti). Nuolat tobulinamas magistrantūros studijų dalykų paketas garantuoja kokybiškesnį specialistų parengimą.

Turizmo magistrantūros studijų turinys turėtų apimti naujausias turizmo srities žinias, realizuotas studijų programoje.

Studentai, Kundroto (1997) teigimu, yra aktyvūs, sąmoningai veikiantys studijų sistemos subjektai ir kartu su dėstytojais sprendžiantys bendras problemas. Studentai yra laisvi nuo dėstytojų autoritarinio vadovavimo stiliaus, tačiau gali būti veikiami studijų tikslų. Tačiau su šiuo teiginiu negalima iš esmės sutikti. Universitetuose, kuriuose yra labai stiprios subkultūros, dar gana ryškus elitinis požiūris į studentą, kuris neatsiejamas nuo autoritarinio vadovavimo. Vienas iš studijų tikslų yra įgyti mokslinės veiklos metodų taikymo patirties. Todėl labai svarbu įtraukti studentus, o ypatingai magistrantus, į mokslinius tyrimus ir dalyvavimą mokslinėse konferencijose bei seminaruose (Kundrotas, 1996).

Magistrantai, remiantis magistrantūrą reglamentuojančiais dokumentais, yra aukštesnės studijų formos, dalyviai, kurie orientuojasi į mokslinę veiklą ir mokslinius tyrimus (Nekrošius, 2006).

Turizmo studijų magistrantai yra šiek tiek skirtingo pobūdžio studentai, nei įprasti magistrantai. Jiems labiau aktualesnės tarptautinės problemos, kadangi turizmo faktorius remiasi ne tik į šalies tendencijas. Jie daugiau domisi tarptautiniu turizmu, integruojant jį į Lietuvos turizmo sistemą. Studentai neišvengiamai turi domėtis ir savarankiškai studijuoti užsienio šalių turizmo plėtros tendencijas. Rezervuotas požiūris į turizmo studijų universitetinį lygmenį yra susiklostęs remiantis ribota patirtimi, kai turizmo specialistas išivaizduojamas kaip viešbučio, maitinimo sektoriaus ar turizmo agentūros vidurinės grandies darbuotojas, kuriam nebūtinai aukštasis universitetinis išsilavinimas (Armaitienė, 2004).

Todėl universitetai, ruošiantys turizmo magistrantus, siekia, kad jų paruošti specialistai galėtų pakeisti valdymo sektoriuje dirbančius žmones, kurie formuoja turizmo plėtrą regionuose ir periferijose bei aukštesniame lygyje, tačiau neturintys turizmo išsilavinimo ir stokojantys su turizmu susijusių žmonių. Jie patys turėtų organizuoti savo studijas, padedant universiteto dėstytojams ir studijų kuratoriams. Tačiau Lietuvoje taip toli gražu dar nėra. Magistrantai, taip pat kaip ir bakalauro studijų studentai, yra tiesiogiai priklausomi nuo aukštosios mokyklos reglamentų. Tai yra todėl, kad Lietuvos universitetai dar nėra pakankamai savarankiški ir laisvi bei tiesiogiai priklausomi nuo juos reglamentuojančių švietimo ir mokslo ministerijos nuostatų.

Dėstytojas, pasak Kundroto (1997), yra svarbus studijų pedagoginės sistemos elementas bei studijų proceso subjektas, didele dalimi nulemiantis studijų programos realizavimo sėkmę, konsultantas, per bendradarbiavimą su studentais turintis galimybių nuolat tobulėti. Dėstytojo vaidmuo, parenkant studijuojančiųjų veiklos metodus, yra sąlygotas edukacinių technologijų išsivystymo lygio bei galimybių naudotis jomis. Dėstytojo ir studento bendradarbiavimas studijų procese įgalina studentą įvaldyti mokslinės veiklos metodus, realizuoti savarankiškumą bei vystyti diskusijų ir kritinio mąstymo sistemą (Šveikauskas, 2000).

Studijų forma – tai vidinė studijų pedagoginio proceso organizavimo struktūra. Plačiausiai paplitusios studijų organizavimo formos, pasak Kundroto, yra paskaita, pratybos arba laboratoriniai darbai ir studentų savarankiškas darbas. Tai tradicinėse studijų sistemose, kurių turinyje yra ryškios ribos tarp atskirų disciplinų ir kurios daugiau orientuotos į dėstytoją, kaip į informacijos svarbiausią šaltinį, vyraujančios studijų organizavimo formos. Studijų metodas - tai dėstytojo ir studento bendros veiklos būdų sistema, sąlygojanti studentų informacijos suvokimą ir mokėjimų bei įgūdžių lavinimą. Studento veiklos būdo sąvoka daugiau siejama su mokymosi strategija – išmokimu. Šios charakteristikos būdingos tradicinėms studijų sistemoms, kadangi moderniose studijų sistemose studentas pats organizuoja savo studijų veiklą, o dėstytojas tik padeda, o mokymosi strategija yra gebėjimas spręsti problemą taikant įgytas žinias ir įgūdžius. Studijų formos, metodai ir priemonės, kaip teigia Kundrotas (1997), yra dar vienas studijų sistemos elementas ir remiasi naujausiais technikos ir technologijos pasiekimais. Taikant mokslo ir studijų vienovės principą, studijų formas, metodus ir priemones apibūdina galimybės taikyti mokslinio tyrimo metodus studijų procese, naudoti naujausią mokslinę literatūrą bei šiuolaikines edukacines technologijas ir informacijos priemones. Dėstytojų ir studentų bendradarbiavimo principas, anot Kundroto, sąlygoja interaktyvių studijų metodų taikymą bei informacinės bazės, leidžiančios plėtoti šį bendradarbiavimą, vystymą, o atvirumo, lankstumo ir integracijos į pasaulinę akademinę bendruomenę principas – galimybę naudoti ir rinktis naujausias studijų formas ir metodus, naudoti užsienio šalių autorių vadovėlius studijų procese bei organizuoti tarptautinius akademinis studentų ir dėstytojų mainus. Šiuolaikiniame universitete studentui yra visos galimybės naudotis naujausia informacine baze ir naujausiais informacijos šaltiniais (Šveikauskas, 2000).

Mokymo priemonės, kaip teigia Jovaiša (1997) - reikmenys, naudojami mokymo procese, siekiant plėtoti ugdytinių pojūčius, suvokimą, vaizdinius, mąstymą ir sugebėjimus. Šiuolaikinių informacinių technologijų diegimas studijų sistemose, pasak Vidžiūno (1999), Kundroto (1997) ir Jucevičienės (1989), sudaro puikias sąlygas savarankiškomis studijoms, savitai medžiagai parengti ir paskleisti, glaudesniai dėstytojo ir studento bendradarbiavimui, kurio vyksmą sąlygoja informacinės bazės, esančios bibliotekoje, kompiuterių programose, internete, panaudojimas studijų procese (Šveikauskas, 2000).

Šiuolaikinių informacinių technologijų diegimas labai naudingas ir svarbus magistrantų rengimui. Šiandien neįsivaizduojama, kad magistrantai nesidomėtų užsienio šalių studijų medžiaga, internetu ir pan. Nebeužtenka ir magistriniam darbui naudotis tik Lietuvoje esančia medžiaga, todėl studentas siunčiasi literatūrą iš užsienio, dalyvauja įvairiose konferencijose, parodose, kur gali gauti naujausią medžiagą. Magistrantai šiandien vis labiau įsijungia į konkurencinę kovą už kuo naujesnę medžiagą. Naujosioms informacinėms technologijoms padedant, studentas ją gali gauti tiesiog sėdėdamas prie interneto savo namuose ir parsisiųsti ją.

Turizmo studijų sistemos struktūra vadovaujasi aukščiau minėta Jucevičienės (1989) modifikuota Bepalko (1997) pedagoginės sistemos struktūra: studentai, dėstytojai, studijų tikslai, turinys bei studijų formos, metodai ir priemonės. Šia struktūra ir bus naudotasi turizmo magistrantūros studijų organizavimo analizei.

3. UNIVERSITETINIŲ TURIZMO MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ ORGANIZAVIMAS

3.1. Universitetinių turizmo magistrantūros studijų organizavimas Lietuvos universitetuose

Turizmo studijos Lietuvoje buvo įvestos 1979 m.. Tačiau tai buvo tik aukštesnįjį išsilavinimą suteikiančios studijos. Pirmoji aukštoji mokykla pradėjusi rengti rekreacijos ir turizmo magistrantus buvo Klaipėdos universitetas, 1991 m. įvedęs rekreacijos ir turizmo specialybę. Turizmo srities magistrantai LKKA pradėti ruošti nuo 1997 m.. Parengta magistrantūros studijų programa – “Turizmo ir sporto vadyba”. Programos tikslas - rengti turizmo ir sporto vadybos magistrus, atsižvelgiant į šiuolaikinio verslo poreikius, tenkinti turizmo ir sporto rinkose susiformavusią kvalifikuotų vadybininkų kiekybinę ir kokybinę paklausą (LKKA Turizmo ir sporto vadybos magistrantūra, 2005). KU rekreacijos ir turizmo magistrantai pradėti rengti tik 2001 m. turizmo ir rekreacijos katedrai atsijungus nuo rekreacinės architektūros ir kraštotvarkos katedros (KU rekreacijos ir turizmo magistrantūra, 2005). Aukštosios mokyklos, organizuojančios turizmo magistrantūros studijų programas, turi užtikrinti studijų turinį ir sandarą, dėstytojų kvalifikaciją, studijoms būtina materialiąją bei metodinę bazę ir kitas sąlygas magistro laipsniui bei darbo rinkos poreikius atitinkančiai profesinei kvalifikacijai įgyti. Remiantis Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo įsakymu „Dėl nuosekliųjų studijų programų nuostatų patvirtinimo“ antrosios pakopos universitetinių studijų (magistrantūros, specialiųjų profesinių studijų) turinys turi būti grindžiamas žiniomis ir įgūdžiais, įgytais pirmosios pakopos universitetinėse studijose. Šie dalykai turi būti tokio lygio, kad norint juos studijuoti prieš tai būtina išstudijuoti tam tikrus pirmosios pakopos dalykus. Prie kiekvieno antrosios pakopos studijų dalyko aprašo turi būti nurodoma, ką studentas turi būti prieš tai išstudijavęs. Antrosios studijų pakopos programoje negali būti studijuojami pirmosios pakopos lygio dalykai, teikiantys žinias ir įgūdžius, nurodytus tos studijų krypties reglamente. Jeigu į antrosios pakopos studijas išimties tvarka priimami studentai, kurie ko nors būtino nėra studijavę, šie nestudijuoti pirmosios pakopos dalykai (ar jų dalys) gali būti įrašyti į studentų individualią studijų programą kaip papildomi dalykai, neįtraukiant jų į antrosios pakopos studijų apimtį (Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašas, 2003).

Magistrantūros programos apimtis - ne mažiau kaip 60 kreditų (1,5 metų dieninių studijų) ir ne daugiau kaip 80 kreditų (2 metai dieninių studijų). Ne mažiau kaip 25 kreditų turi būti skirta teorinėms studijoms ir ne mažiau kaip 40 procentų programos apimties - moksliniams tyrimams bei būtinam mokslinio tiriamojo pobūdžio baigiamajam darbui (meno studijose - ir kūrybiniam projektams) (Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašas, 2003).

Dėstytojų kvalifikacija. Ne mažiau kaip 10 procentų magistrantūros programos apimties turi dėstyti profesoriai, kurių mokslinės veiklos kryptis atitinka jų dėstomus dalykus. Kitus

magistrantūros programos dalykus turi dėstyti mokslininkai, kurių mokslinės veiklos kryptis atitinka jų dėstomus dalykus (Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašas, 2003).

Studijų tikslai. Kiekvienoje studijų programoje studijų tikslai turi būti aiškiai suformuluoti ir susieti su asmens, užbaigusio studijas pagal tą programą, įgyjamu išsilavinimu, žiniomis, įgūdžiais ir profesine kvalifikacija. Jeigu baigus studijų programą įgyjama kvalifikacija, kuriai reikalavimai yra nustatyti tarptautiniuose ar tai kvalifikacijai reikalavimus nustatančių valstybės institucijų priimtuose aktuose, studijų tikslai turi būti susieti su šiuose dokumentuose nustatytais reikalavimais. Visos programos dalys (studijuojamų dalykų turinys ir tikslai, studijų metodai, pedagoginio ir mokslinio personalo kvalifikacija, materialioji studijų bazė) turi būti pagrįstos programos tikslais (Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašas, 2003).

Studijuojami dalykai. Programoje numatomas per semestrą studijuojamų dalykų skaičius negali būti didesnis kaip 7. Studijuojamo dalyko apimtis negali būti mažesnė kaip 2 kreditai. Kiekvieno programos dalyko studijos baigiamos studento žinių bei įgūdžių vertinimu - egzaminu, atestuojamu savarankišku studento darbu (projektu) arba įskaita (Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašas, 2003).

Studijų pabaiga. Kiekviena studijų programa baigiama absolvento išsilavinimo įvertinimu - baigiamaisiais egzaminais ir (ar) baigiamojo darbo (projekto) gynimu (Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašas, 2003). Skirtingose Lietuvos aukštosiose mokyklose yra labai skirtingas specialistų paruošimo lygis, tačiau labai dažnai pažymių lygis yra priešingas žinių lygiui - aukštųjų mokyklų su neaukšto lygio specialistų paruošimu studentai baigia studijas su daug aukštesniais pažymiais nei aukštųjų mokyklų su geresniu specialistų paruošimu. Suprantama, kad taip neturėtų būti ir studentų pažymys atspindėtų studentų žinių ir gebėjimų lygį, o tam reikia visų tos pačios programos studentų žinias įvertinti pagal vienodą standartą. Šiuo metu Lietuvoje tėra paruošti 4 (ruošiamas vadybos ir verslo administravimo) programų standartai (vadinamieji studijų krypties reglamentai), tačiau reikėtų siekti, kad žinių, gebėjimų ir kompetencijų standartai būtų paruošti kiekvienai kvalifikacijai, laipsniui ar diplomui, tiek pirmoje, tiek antroje pakopoje. Šiuo metu Aukštojo mokslo įstatymo 42 straipsnis reikalauja, kad „pagrindinių studijų programos turi atitikti atitinkamos studijų krypties reglamentą, kurį tvirtina ministerija“. Krypčių reglamentai magistrantūros programoms nėra numatyti. Taip pat nėra nustatyti reglamentai turizmo magistro studijoms (Nekrošius, 2006).

Turizmo magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti nagrinėjamuose Lietuvos universitetuose, kaip ir kitose magistro laipsnį suteikiančiuose universitetuose, studentai turi išėiti standartinę studijų programą bei apsiginti magistro laipsnį. Programos apimtis taip pat atitinka Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo įstatymo standartus. Nagrinėjamuose universitetuose 1kreditas lygus 40 studento

studijų valandų, į studijų apimtį įskaičiuojant ne tik auditorinį laiką, bet ir studento savarankiško darbo laiką. Kaip ir nustato Lietuvos aukštojo mokslo įstatymas, trijuose nagrinėjamuose Lietuvos universitetuose (KU, LKKA ir ŠU) magistro studijų programos trukmė sudaro 80 kreditų.

Lietuvos universitetų turizmo ir sporto vadybos, turizmo ir rekreacijos bei vadybos (turizmo specializacija) studijų parametrai pateikiami 1 lentelėje (Aukštojo mokslo universitetinių studijų magistrantūros studijų ir mokymo programos, 2006).

1 lentelė

Klaipėdos universiteto rekreacijos ir turizmo, LKKA turizmo ir sporto vadybos ir Šiaulių universiteto vadybos (turizmo specializacija) studijų programų parametrai

Studijų programos parametrai	Rekreacijos ir turizmo vadyba (Klaipėdos universitetas)	Turizmo ir sporto vadyba (LKKA)	Vadyba (turizmo specializacija) Šiaulių universitetas
Valstybinis kodas	62103S301	62108S102	62103S135
Kodas pagal ISCED	51234	51281	51234
Lygmuo ir/ar tipas	Aukštojo mokslo universitetinės studijos	Aukštojo mokslo universitetinės studijos	Aukštojo mokslo universitetinės studijos
Minimalus išsilavinimas	Aukštasis (bakalauro arba jam prilygintas)	Aukštasis (bakalauro arba jam prilygintas)	Aukštasis (bakalauro arba jam prilygintas)
Minimalus laipsnis	Nenurodoma	Sporto bakalauras	Nenurodoma
Studijų kryptis	Vadyba ir verslo administravimas	Rekreacija ir turizmas	Vadyba ir verslo administravimas (turizmo specializacija)
Mokymosi trukmė ir forma	2 m., dieninė 2 m., neakivaizdinė 2 m., vakarinė	2 m., dieninė 2 m., neakivaizdinė	2 m., dieninė 2 m., neakivaizdinė
Studijų pabaiga	Baigiamasis diplominis (20 kreditų)	Magistro baigiamasis darbas (20 kreditų)	Magistro baigiamasis darbas (20 kreditų)
Suteikiamas kvalifikacinis laipsnis	Rekreacijos ir turizmo magistras	Sporto magistras	Vadybos ir verslo administravimo magistras
Studijų kvalifikacijos aprašas (karjeros galimybės)	Karjeros galimybės: 1) absolventai gali dirbti rekreacijos, bei turizmo industrijoje, savivaldybėse ir kt. valdymo institucijose 2) absolventai gali tęsti studijas: edukologijos doktorantūroje.	Karjeros galimybės: 1) gali dirbti pedagoginį darbą bendrojo lavinimo mokyklose, pedagoginį bei mokslinį - tiriamąjį darbą aukštosiose mokyklose, sporto organizacijose, valstybės tarnautojais LR centrinėse ir savivaldybių valdymo institucijose; 2) gali tęsti studijas socialinių mokslų kryptyse; 3) toliau Lietuvos kūno kultūros akademijoje gali studijuoti edukologijos doktorantūroje.	Karjeros galimybės: Baigusieji šių studijų programą gali dirbti: a) tyrinėtojais, b) konsultantais, c) padalinių ir organizacijų vadovais; stoti į socialinių mokslų (vadybos ir administravimo) doktorantūrą.

Šaltinis: Aukštojo mokslo universitetinių studijų magistrantūros studijų ir mokymo programos.

Atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistema. Prieiga per internetą:

<<http://www.aikos.smm.lt/aikos/webdriver.exe?stojimas=0&metai=2006&MIval=/Programos;>

<http://www.aikos.smm.lt/aikos/webdriver.exe?kalba=lt&kodas=62108S102&MIval=/Programa.html>;

<http://www.aikos.smm.lt/aikos/webdriver.exe?kalba=lt&kodas=62103S135&MIval=/Programa.html>

Nagrinėjama Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros specialybės yra skirtingos. Jas sieja turizmas. KU pateikiama rekreacijos ir turizmo vadybos, LKKA – turizmo ir sporto vadybos, ŠU – Vadybos (turizmo specializacija) magistrantūros studijų programos. 2, 3, 4 lentelėse pateikiamos minėtų universitetų magistrantūros studijų programos.

3.1.1 Klaipėdos universitetas

Klaipėdos universitete yra suteikiamas **rekreacijos ir turizmo vadybos magistro laipsnis**. Šios specialybės studijos yra neakivaizdinės ir trunka 2 metus (4 semestrai). Magistrantai turi surinkti 80 kreditų. Magistriniam darbui čia yra skiriama daugiausiai kreditų – 20. Per visus semestrus studentai turi išlaikyti 48 kreditus privalomųjų dalykų, 4 – pasirenkamųjų ir 12 kreditų (po 4 per tris semestrus) yra skiriama magistrinio darbo įskaitoms (žr. 2 lentelę) (Rekreacijos ir turizmo studijų magistrantūros programos, 2005).

2 lentelė

Klaipėdos universiteto rekreacijos ir turizmo vadybos magistro studijų programa

REKREACIJOS IR TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
I SEMESTRAS		II SEMESTRAS	
Studijų moduliai	Kreditai	Studijų moduliai	Kreditai
Rekreacijos ir turizmo tipologija	4	Turizmo antropologija	4
Pasaulio rekreaciniai ištekliai	4	Rekreacijos ir turizmo marketingo tyrimai	4
Baltijos regiono studijos	4	Tarptautinės rekreacinės programos	4
Statistiniai metodai vadyboje	4	Pasirenkamas dalykas	4
Mokslinis darbas 1	4	Mokslinis darbas 2	4
III SEMESTRAS		VI SEMESTRAS	
Rekreacinių teritorijų vadyba	5	Baigiamasis darbas	20
Rekreacijos ir turizmo strateginis planavimas	5		
Rekreacijos ir turizmo atvejo studija (interaktyvus seminaras)	6		
Mokslinis darbas 3	4		
PASIRENKAMIEJI DALYKAI			
Rekreacijos organizavimas saugomose teritorijose, Muziejų vadyba, Pramogų centrų vadyba, GIS, Inovacijos turizme, Žmogiškųjų išteklių vadyba rekreacijoje ir turizme, Lietuvos užsienio politika ir turizmo plėtra.			

Šaltinis: Studijų programos. Rekreacijos ir turizmo studijų magistrantūros programos. Klaipėdos universitetas. Rekreacijos ir turizmo katedra. Prieiga per internetą: http://www.ku.lt/svmf/rek_ir_turizmas/programos.php.

3.1.2. Lietuvos kūno kultūros akademija

Lietuvos kūno kultūros akademijoje yra suteikiamas **turizmo ir sporto vadybos magistro laipsnis**. Šios specialybės studijos trunka 2 metus (4 semestrai). Magistrantai turi surinkti 80 kreditų. Magistriniam darbui čia yra skiriama daugiausiai kreditų – 20. Per visus semestrus studentai turi išlaikyti 30 kreditų privalomųjų dalykų, 12 kreditų alternatyviai pasirenkamųjų, 6 – laisvai pasirenkamųjų ir 12 kreditų (po 4 per tris semestrus) yra skiriama magistrinio darbo įskaitoms. Taip pat čia per nenuosekliasias studijas yra dėstomi dalykai, kurių studentai nėra išklause pagrindinėse studijose (žr. 3 lentelę) (Magistrantūros studijų programos „turizmo ir sporto vadyba“ planas).

3 lentelė

Lietuvos kūno kultūros akademijos turizmo ir sporto vadybos magistro studijų programa

TURIZMO IR SPORTO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
PRIVALOMIEJI DALYKAI (48 KR.)		ALTERNATYVIAI PASIRENKAMI DALYKAI (12 KR.)	
Studijų moduliai	Kreditai	Studijų moduliai	Kreditai
Organizacijų plėtojimas ir strateginis valdymas	4	Turizmo ekonomika ir logistika	4
Verslo rinka ir jos vertinimas	4	Svetingumo vadyba	4
Informacinės technologijos	4	Socialinių sistemų vadyba	4
Sporto ir turizmo marketingas	4	Vartotojų elgsena	4
Ekonomikos valdymas	4	Mokslinių tyrimų metodai turizme ir sporte	4
Specialus sporto vadybos seminaras	3	Kultūrinis turizmas	4
Specialus turizmo vadybos seminaras	3	Ryšiai su visuomene	4
Finansų valdymas	4	Sporto vadyba ir administravimas	4
Tiriamasis darbas Nr. 1	4	Sporto reklama ir rėmimas	4
Tiriamasis darbas Nr. 2	4	Sporto laisvalaikio verslas	4
Tiriamasis darbas Nr. 3	4	Sporto etika ir moralė	4
Magistro baigiamasis darbas	20		
LAISVAI PASIRENKAMI DALYKAI (6 KR.)		IŠLYGINAMIEJI DALYKAI (16 KR.)	
Projektų kūrimas ir valdymas	4	Ekonomika	3
Komunikacinė elgsena	2	Vadyba	3
Sudėtinių dinaminų sistemų valdymas	2	Apskaita ir finansai	4
Verslo etika	2	Turizmo ir sporto verslas	4
Turizmo ir sporto ekonomika	4	Verslo įvadas	2
Kitų akademijos magistrantūros studijų programų dalykai	2-4		
Kitų universitetų magistrantūros studijų programų dalykai	2-4		

Šaltinis: Studijų programos. Magistrantūros studijų programos „turizmo ir sporto vadyba“ planas. Prieiga per internetą: <[http://www.lkka.lt/~rtsvk/Studijuprogramos/TSV-mag%202004\(senoji\)%20patvirtinta.xls](http://www.lkka.lt/~rtsvk/Studijuprogramos/TSV-mag%202004(senoji)%20patvirtinta.xls)>.

1.3.3. Šiaulių universitetas

Šiaulių universitete tiesioginių turizmo vadybos magistrantūros studijų nėra. Magistrantai šiame universitete gali pasirinkti **turizmo vadybos specializaciją**. Ši specializacija skirta asmenims, dirbantiems valstybės, savivaldos bei privačiose institucijose, susijusiose su turizmo sritimi. Studentams specializacija leidžia geriau suvokti platesnes integracijas su ES bei kitomis šalimis galimybes, išmokyti racionaliai organizuoti bei valdyti turizmo verslą.

Turizmo vadybos specializacija suteikia galimybes profesionaliai dirbti vadybinį darbą visuose turizmo produkto kūrimo bei pardavimo etapuose Lietuvos turizmo įmonėse, būti jų atstovais užsienyje, o taip pat prisidėti prie Lietuvos, kaip turizmo šalies įvaizdžio formavimo dirbant valstybės bei savivaldos institucijose, turizmo informaciniuose centruose bei įvairiuose turizmo srities asociacijose. Stojantieji studijuoti pagal šią specializaciją turi būti baigę universitetines pagrindines studijas. Magistrantai turi surinkti 80 kreditų. Magistriniam darbui čia yra skiriama daugiausiai kreditų – 20. Per visus semestrus studentai turi išlaikyti 30 kreditų privalomųjų dalykų, 15 kreditų specializavimosi srities dalykų, 4 – laisvai pasirenkamųjų ir 11 kreditų (per tris semestrus) yra skiriama magistrinio darbo įskaitoms (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

Šiaulių universiteto vadybos ir verslo administravimo (turizmo specializacija) magistrantūros studijų programa

TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
I SEMESTRAS		II SEMESTRAS	
Studijų moduliai	Kreditai	Studijų moduliai	Kreditai
Marketingo vadyba	4	Prognozavimas ir strateginis valdymas	3
Specializavimosi srities alternatyvos	4	Specializavimosi srities alternatyvos	4
Vadybos informacijos sistemos	4	Taikomosios statistikos metodai	3
Mokslinio tiriamojo darbo organizavimas	4	Socialinių tyrimų metodologija	4
Tiriamasis darbas	4	Tiriamasis darbas	4
III SEMESTRAS		Laisvai pasirinkti	2
Valdymo sprendimų teorija	4	VI SEMESTRAS	
Specializavimosi srities alternatyvos	7	Magistrinis darbas	20
Verslo strategijos	4		
Laisvai pasirinkti	2		
Tiriamasis darbas	3		
LAISVAI PASIRENKAMI STUDIJŲ MODULIAI			
II SEMESTRAS		III SEMESTRAS	
Modulio pavadinimas	Kreditai	Modulio pavadinimas	Kreditai
Vadybos diagnostika	2	Strateginis finansų valdymas	2
Vadovavimo psichologija	2	Tarptautiniai finansiniai atsiskaitymai	2
XX a. ekonomikos teorijos	2	Profesinė etika	2

Aplinkosaugos ekonomika	2	Žmogiškųjų išteklių valdymas turizme	2
Paslaugų marketingas	2	Vartotojų elgsena	2
Turizmo planavimas ir vystymas	2	Turistų pervežimai	2
Aprangos gaminių higieninių savybių tyrimas	2	Specialiųjų siuvinių konstravimo metodikos	2
Mišakai ir miško ūkis	2	Ekologinė genetika	2
Gamta ir civilizacija	2	Urbanistinis vystymas	2
Ekologiškai švarių technologijų kūrimo ir diegimo principai	2		

SPECIALIZAVIMOSI SRITIES STUDIJŲ MODULIAI			
I SEMESTRAS		II SEMESTRAS	
Modulio pavadinimas	Kreditai	Modulio pavadinimas	Kreditai
Turizmo verslas	4	Turizmo marketingas	4
III SEMESTRAS			
Tarptautinio turizmo vadyba	3		
Svetingumo vadyba	4		

Šaltinis: Magistrantūros studijų programa. Šiaulių universitetas. Socialinių mokslų fakultetas..
prieiga per internetą:

<<http://www.smf.su.lt/documents/Vadybos%20katedra/Magistrai%20D,%20N%202005-2006%20m.m.2.doc>>

Analizuojant Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros programas ir jų modulius, galime daryti išvadas, kad:

- Studijų programos atitinka bendruosius nustatytus standartus. Visuose nagrinėjamuose universitetuose bendras kreditų skaičius yra 80 (reikalaujama nuo 60 iki 80 kr.).
- Remiantis „Nuosekliųjų studijų nuostatomis“ teorinės studijos Lietuvos universitetuose, ruošiančiuose turizmo magistrantus, gerokai viršija nustatytą ne mažiau 25 kreditų ribą. Šiuo metu magistrantūrą reglamentuojantys dokumentai remiasi nuostata, kad magistrantūra yra aukštesnė studijų forma, skirta pagilinti pagrindinėse studijose įgytas žinias. Aukštojo mokslo įstatymo 42 straipsnyje teigiama, kad „magistrantūros studijų programa skiriama pasirengti savarankiškam mokslo ar meno darbui arba darbui, kuriam atlikti reikia tvirtesnių mokslinių žinių ir gebėjimų“. Todėl Nuosekliųjų studijų programų nuostatuose yra reikalavimas, kad ne mažiau kaip 25 kreditai turi būti skiriami teorinėms studijoms ir ne mažiau kaip 40 procentų – moksliniams tyrimams bei mokslinio pobūdžio baigiamajam darbui. Kadangi magistrantūra „Nuostatuose“ suprantama tik kaip gilinamoji, todėl yra reikalavimas, kad prieš magistrantūrą turi būti išstudijuoti pirmosios pakopos dalykai. Tačiau toks požiūris į magistrantūrą neatitinka darbo rinkos reikalavimų, nes siekiant sėkmingai joje veikti dažnai reikia ne pagilinti, o praplėsti žinias. Atsižvelgiant į tai, kad magistrantūra gali būti ir praplečiančioji, o ne tik gilinamoji, turi būti keičiamas ir magistrantūros turinys. Studijuojantiems praplečiančioje magistrantūroje gali būti dėstomi

dalykai, panašūs į pagrindinių studijų dalykus, o mokslinis darbas tampa nereikalingas nesvarbiau yra praktinis žinių pritaikymas (Nekrošius, 2006).

- Nagrinėjamuose universitetuose teorinių paskaitų apimtis yra gerokai per 70 proc. visų studijų programos dalykų. Tuo tarpu moksliniams tyrimams bei būtinam mokslinio tiriamojo pobūdžio baigiamajam darbui procentas yra tikrai ne 40 procentų (kaip reikalaujama) visos studijų programos apimties: nagrinėjamuose Lietuvos universitetuose magistrinis tiriamasis darbas ir tiriamojo darbo ataskaitos per visus tris semestrus siekia 32 kreditus iš 80-ies. Tačiau 12 kreditų iš 32 yra to pačio magistrinio darbo rezultatas. Taigi galima sakyti, kad tiriamajam darbui yra skiriama tik 20 kreditų iš 80.
- Apibendrinant visų trijų universitetų misijas ir tikslus, galia pasakyti, kad esminis principas čia yra auklėti savarankiškai besigilinančią, mąstančią ir laisvą asmenybę. Tai toli gražu neatitinka studijų programų alternatyvai. Tik LKKA laisvai pasirenkamuosiuose dalykuose yra nurodyta, kad magistrantas gali pasirinkti kitų akademijos magistrantūros studijų dalykus. Kituose dviejuose nagrinėjamuose universitetuose net pasirenkamuosiuose dalykuose to nenumatoma. Pavyzdžiui, ar gali ŠU vadybos magistrantas bent jau pasirenkamuosius dalykus studijuoti savo universiteto kad ir technologijos fakultete. NE. Galima daryti išvadą, kad studentas praktiškai negali planuoti savo studijų pats.
- Magistro lygyje šiuo metu Lietuvos universitetuose (tai taikoma ir turizmo magistrantūrai) vienintelis būdas studijuoti yra mokytis atskirus dalykus ir po to rašyti magistrinį darbą. Tačiau kai kuriose šalyse magistro laipsnį galima įgyti ir paruošus mokslinį darbą. Pvz., Airijoje ir Didžiojoje Britanijoje yra du magistro laipsniai: Master's Degree (Taught) ir Master's Degree (Research). Panašiai yra Olandijoje, Šveicarijoje. Mokslinė magistrantūra būtų labai geras studijų būdas tiems, kurie nori pagilinti savo žinias vienoje siauroje srityje.
Master's Degree (Taught): Minimum 1 metai dieninėms studijoms arba jų ekvivalentui vakarinėms ar neakivaizdinėms. Gali būti taikomas lankomumo reikalavimas: 200 – 500 valandų tvarkaraštinės (auditorinės) veiklos. Lankomumo reikalavimai didesni, jei programa skirta studentams, kurie baigę bakalauro studijas srityse, nutolusiose nuo magistro studijų ar skirta studentams su skirtingu baziniu išsimokslinimu ir praktine patirtimi (Nekrošius, 2006). **Master's Degree (Research):** Trukmė – minimum 2 metai, t.y. dvigubai ilgesnė. Gali būti paskaitos, bet gali būti ir/arba tikslinės studijų programos (directed study programmes). Ši studijų forma panaši į PhD, tačiau ten aukštesni reikalavimai - turi būti originalus ir nepriklausomas tyrimas. Trukmė – minimum 3 metai. Galima persivesti iš magistro studijų į magistrantūrą. Stojimui pateikiamas mokslinis pasiūlymas. Aukštesnis magistro laipsnis galėtų būti suteikiamas ir už spausdintus darbus (Nekrošius, 2006).

Nagrinėjamuose Lietuvos universitetuose, ruošiančiuose turizmo magistrantus, minėta užsienio universitetų dviejų kryptų studijų sistema negalima. Tai yra labai apmaudu, nes nagrinėjamų universitetų misijos ir tikslai kalba visai apie priešingus dalykus.

- Kaip matome 2, 3 ir 4 lentelėse nagrinėjamuose universitetuose privalomuosiuose dalykuose Klaipėdos universitetas labiau orientuojasi į specialybinius dalykus ir yra arčiau nagrinėtiems užsienio universitetams, kurie orientuojasi ne į platesnį dalykų studijavimą magistrantūroje, o į labiau koncentruotą specialybinių dalykų analizę. Minėtame universitete yra suteikiamas rekreacijos ir turizmo kvalifikacinis laipsnis, todėl daugelyje privalomųjų dalykų gilinamasi į rekreaciją ir turizmą, pavyzdžiui, rekreacijos ir turizmo tipologija, pasaulio rekreacijos išteklių ir pan. (žr. 2 lentelę). Tuo tarpu ŠU ir LKKA orientuojasi suteikti platesnį vadybinį magistro laipsnį. Šiaulių universitete visa tai suprantama, nes čia suteikiama tik turizmo specializacija, o LKKA turizmo ir sporto magistrantūros programose atsiribojama nuo per daug specialybinių modulių ir šis universitetas traktuoja savo programas tuo, kad specialistui, turinčiam platesnį pasirengimą, gilintis tik į specialybinius dalykus yra per daug siaura magistrantūrai.
- Turizmo magistrantūros studijų formos nagrinėjamuose Lietuvos universitetuose yra ganėtinai vienoda. Visi trys universitetai siūlo 2 metų dienes arba neakivaizdines studijas, KU dar galimos ir vakarinės turizmo magistrantūros studijos. Tačiau nei vienas Lietuvos universitetas, ruošiantis turizmo magistrantus, nepateikia kitokių alternatyvų. Pavyzdžiui, nagrinėjamuose užsienio universitetuose, yra tik vienu metų studijos su didesniu kreditų skaičiumi nei Lietuvoje. Tačiau čia studijos orientuojasi į tiriamojo darbo rašymą ir savarankišką studijų programų modulių studijavimą.
- Siekiant pagerinti studentų mokymo tobulinimą, nagrinėjamuose universitetuose dėstytojai intensyviai dalyvauja projektinėje veikloje, rengia metodines mokomasias priemones. Klaipėdos universitete rekreacijos ir turizmo katedroje buvo vykdomos 2 pagrindinės tarptautinės mokymo tobulinimo ir mokslinio tyrimo programos: Leonardo da Vinci (2002-2004) projektas: "Tarptautinio kraštotyros mokymo tinklo kūrimas" (turizmo moduliai, nacionaliniai ir regioniniai tarptautiniai tinklai). Taip pat Framework 5 programa (PHARE). (Armaitienė A. Integrated Management of European Wetlands. 5 darbo paketų. "Atsakingas turizmas ir šlapžemių aplinka" 2000-2004. Koordinatorius Durhamo universitetas (Anglija). Šiame universitete dar minimi 16 projektų (KU Rekreacijos ir turizmo studijų katedra, 2005). LKKA inicijuoja ir palaiko glaudžius ryšius su to paties profilio aukštojo mokslo institucijomis. Šio bendradarbiavimo tikslas yra keistis patirtimi, drauge rengti specialistus, spręsti akademinės problemas bei vykdyti bendrus mokslo tyrimų projektus. Akademija dalyvauja eilėje Europos Sąjungos švietimo programų. Pagal Europos Sąjungos TEMPUS

programą, padedant užsienio universitetams, buvo parengtos naujos studijų programos fiziologijos ir taikomosios fizinės veiklos srityje. Neseniai Europos komisija patvirtino TEMPUS jungtinį projektą tema "Administratorių mokymas sporto ir rekreacijos sistemoje", kurio tikslas - rengti administratorius Lietuvoje pagal Europos Sąjungos keliamus reikalavimus.

- Nagrinėjamų universitetų dažniausiai pasitaikantis studijų metodas yra paskaita. Ir nors pakankamai daug valandų yra nustatoma savarankiškam darbui, tai nėra interaktyvus darbas. Kiekvienas studentas pasirenka, kiek papildomo laiko skirti studijuojamam dalykui. Naudingiau, mano nuomone, būtų savarankiško darbo valandas padalinti per pusę ir tą laiką skirti praktiniam, grupiniam darbui.
- Nagrinėjamuose Lietuvos universitetuose visų dalykų atsiskaitymo forma yra egzaminas. Kaip rodo užsienio universitetų studijų organizavimo analizė, ten galima atsiskaitymo forma yra projektas iš studijuojamo dalyko, dažnai minimas tiriamasis darbas iš studijuojamo dalyko, t.y. popierinė ar žodinė išmoktos informacijos analizė yra neefektyvi.
- Remiantis Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo įsakymu „Dėl nuosekliųjų studijų programų nuostatų patvirtinimo“ antrosios pakopos universitetinių studijų ne mažiau kaip 10 procentų magistrantūros programos apimties turi dėstyti profesoriai, kurių mokslinės veiklos kryptis atitinka jų dėstomus dalykus. Kitus magistrantūros programos dalykus turi dėstyti mokslininkai, kurių mokslinės veiklos kryptis atitinka jų dėstomus dalykus. Nagrinėjamuose universitetuose turizmo magistrantūros studijų moduliai dėstomi ne žemesnį nei daktaro laipsnį turinčių dėstytojų. Jei kuris nors lektorius neturi daktaro laipsnio, jis turi būti būtinai apsiginęs doktorantūros darbą. Šiuo atveju prie lektoriaus rašoma dr. lektorius.
- LR Aukštojo mokslo įstatymo 47 str. 4 d. teigiama, jog “bendrą maksimaliai leistiną priimamų į aukštąsias mokyklas studentų skaičių pagal studijų pakopas, formas ir finansavimo pobūdį kasmet ne vėliau kaip iki kovo pirmos dienos tvirtina Vyriausybė, atsižvelgdama į specialistų poreikį, konkrečios aukštosios mokyklos specialistų parengimo kokybę, taip pat aukštosioms mokykloms skirtas valstybės biudžeto lėšas.” (Nekrošius, 2006). Nagrinėjamų universitetų studentų skaičius į turizmo magistrantūros studijas 2005 metais ir reikalavimai, remiantis internetinių svetainių duomenimis, pateikiami 5 lentelėje.

5 lentelė

**Priėmimo kriterijai į Lietuvos universitetus,
ruošiančius turizmo magistrantus**

Univer	Num atytas vietų	Pageidavimų skaičius	Kokio pasirengimo asmenys priimami		Konkursinis balas
			Be	Su stojamuoju	

sitetas	skaičius		stojamojo egzamino	egzaminu	
KU	8	29	Asmenys, turintys rekreacijos ir turizmo bakalauro laipsnį.	Asmenys, turintys socialinių mokslų, architektūros ir kraštotvarkos, visuomenės sveikatos bakalauro laipsnį.	pagrindinių studijų baigimo diplomo priedo įvertinimų aritmetinio vidurkio ir baigiamojo darbo įvertinimo suma, o laikiusiems stojamąjį egzaminą vietoje baigiamojo darbo įvertinimo skaičiuojamas stojamojo egzamino įvertinimas. Vienas balas prie konkursinio balo pridedamas stojantiems, turintiems mokslinių publikacijų.
LKKA	8	18	Asmenys, turintys bakalauro laipsnį.		1) pagrindinių studijų baigimo diplomo priedo įvertinimų aritmetinio vidurkio ir baigiamojo darbo įvertinimo suma. Neturintiems turizmo studijų krypties bakalauro diplomo, studijų metu privaloma išlaikyti papildomus dalykus (ekonomika, vadyba, apskaita ir finansai, verslo įvadas, turizmo ir sporto verslas).2) papildomi balai*
ŠU	7	3	asmenys, baigę universitetines pagrindines studijas.		diplomo priedo pažymių aritmetinis vidurkis. Pirmenybė sudarant konkursinę eilę teikiama baigusiems tos pačios krypties studijų programoms. Neturintiems vadybos ir verslo administravimo studijų krypties bakalauro diplomo studijų metu privaloma išlaikyti papildomus dalykus (Marketingas, Mikroekonomika, Makroekonomika, Statistika, Vadyba).

LKKA papildomi balai: a) už straipsnius recenzuojamuose leidiniuose, įtrauktuose į mokslinės informacijos instituto leidinių sąrašą. b) už kiekvieną skaitytą mokslinį pranešimą mokslinėje konferencijoje (vertina priėmimo komisija) c) už dalyvavimą studentų tarptautiniuose mainuose d) už vadybinės veiklos stažą sporto ar turizmo organizacijose (0,2 balo už vienerius pilnus darbo metus)

Šaltinis: Studijų programos. Rekreacijos ir turizmo studijų magistrantūros programos. Klaipėdos universitetas. Rekreacijos ir turizmo katedra. Prieiga per internetą: http://www.ku.lt/svmf/rek_ir_turizmas/programos.php; Studijų programos. Magistrantūros studijų programos „turizmo ir sporto vadyba“ planas. Prieiga per internetą: [http://www.lkka.lt/~rtsvk/Studijuprogramos/TSV-mag%202004\(senoji\)%20patvirtinta.xls](http://www.lkka.lt/~rtsvk/Studijuprogramos/TSV-mag%202004(senoji)%20patvirtinta.xls); Magistrantūros studijų programa. Šiaulių universitetas. Socialinių mokslų fakultetas.. prieiga per internetą: <http://www.smf.su.lt/documents/Vadybos%20katedra/Magistrai%20D.%20N%202005-2006%20m.m.2.doc>.

- Kaip matome 5 lentelėje, priėmimas į turizmo krypties magistrantūrą yra ganėtinai vienodas, konkursinio balo sandara truputį skiriasi tik Klaipėdos universitete. Čia asmenims, neturintiems rekreacijos ir turizmo bakalauro laipsnio, reikia dar papildomai laikyti stojamąjį egzaminą. Dar vertėtų pažymėti, kad KU, į rekreacijos ir turizmo magistrantūrą gali stoti studentai tik turintys socialinių mokslų, architektūros ir kraštotvarkos, visuomenės sveikatos bakalauro laipsnį. Vadinasi, iš studentas, turintis menų krypties bakalaurą šioje

magistrantūroje studijuoti negali, kaip pavyzdžiui ŠU ar LKKA. Dar reikia pažymėti, kad visi nagrinėjami universitetai suteikia galimybę studijuoti užsieniečiams. Tačiau užsiėmimų užsienio kalba nesiūlo nei vienas iš trijų universitetų.

- Aukštajame moksle vienas iš pagrindinių principų yra studijų prieinamumas visiems gebantiems studijuoti. Berlyno komunikate 2003 metais Europos ministrai priėmė įsipareigojimą, kad aukštasis mokslas taps vienodai prieinamas visiems gyventojams priklausomai nuo jų gabumų. Tuo būdu pripažįstama, kad socialinė kilmė ir pajamų lygis neturi tapti kliūtimi studijuoti aukštojoje mokykloje - socialinio teisingumo principas turi dominuoti. LR Aukštojo mokslo įstatymo 60 straipsnis teigia, kad „gerai besimokantiems valstybinių aukštųjų mokyklų studentams laiduojamas nemokamas mokslas – jų studijų įmokos apmokamos valstybės lėšomis.“ Panaši nuostata yra ir Lietuvos konstitucijos 41 str. 3 d. Tokios nuostatos prieštarauja Bolonijos proceso dvasiai, nes Lietuvoje valstybės pagalbą gauna gerai besimokantieji, tuo tarpu kai Bolonijos procesas siūlo remti studentus iš socialiai remtinų sluoksnių. Taikant tokią politiką Lietuvoje yra apsunkinamos studijos studentams iš šeimų su žemomis pajamomis, nepatenkančių tarp 50 % studentų, kuriems už mokslą apmoka valstybė. Preliminari kitų ES šalių analizė rodo, jog lietuviškas variantas netaikomas nė vienoje ES valstybėje (Nekrošius, 2006). Nagrinėjamuose universitetuose mokestis už studijas Klaipėdos universitete yra pirmajame semest্রে 1656 Lt, 2 semest্রে – 1725 Lt, LKKA visuose semestruose semestro mokestis yra 1693 Lt, o ŠU – 2000 Lt. Matome, jog ŠU vadybos (turizmo specializacijos) magistrantai turi mokėti brangiausiai.

Apibendrinant Lietuvos universitetų, ruošiančių turizmo krypties magistrantus, studijų organizavimo procesą galime teigti, kad šiandien nagrinėjami universitetai vadovaujasi LR patvirtintais nuostatais, tačiau jie nėra ydingi patys savaime, greičiau, pasak L. Donskio jie yra bendrosios mūsų akademinės sferos būklės simptomas. Lyginant su tokio tipo užsienio universitetais, Lietuvos universitetai, ruošiantys turizmo magistrantus turėtų būti liberalesni, leidžiantys antrosios pakopos studijų dalyviams patiems labiau planuoti savo studijas.

Taipogi, kai kuriose Europos šalyse magistrantams taip pat sudarytas teisinis pagrindas pripažinti praktinę veiklą kaip mokymosi rezultata (Prior Experimental, ar experiential, Learning). Juk kai kurie žmonės gali turėti ypač didelę darbo ar gyvenimo patirtį. Ši patirtis, tai žinios ar gebėjimai, kurie nebuvo įvertinti formalioje sertifikavimo sistemoje. Šios žinios turėtų būti įvertintos tiek kokybiškai, tiek kiekybiškai ir už jas galėtų būti suteikiami kreditai ar atleidimas nuo tam tikrų dalykų (ne daugiau pusės programos kreditų). Svarbu, kad tokiu atveju būtų įvertinta ne patirtis kaip tokia, o mokymosi praktika, t.y. konceptualios žinios ir sugebėjimas jas pritaikyti už aplinkos, kurioje jos buvo įgytos, ribų. Pagrindiniais kriterijais vertinant patirties metu įgytas žinias

yra: tam tikra pusiausvyra tarp teorijos ir praktinio pritaikymo, galėjimas žinias pritaikyti kitose aplinkose, tam tikras akademinis žinių lygis (Nekrošius, 2006).

Darbas pagal specialybę taip gali pakeisti dalį mokymosi laiko studentams. Praktika gali būti tiek privaloma, tiek ir pasirinktinis dalykas. Didžiojoje Britanijoje darbo patirtis gali pakeisti net iki 25 procentų krūvio, o kai kuriuose universitetuose ir daugiau (Nekrošius, 2006).

3.2. Universitetinių turizmo magistrantūros studijų organizavimas užsienio šalių universitetuose

Turizmo studijos Europos universitetuose galutinai įsitvirtino 20 a. 9 - 10-ajame dešimtmėčiuose. Šiuo metu turizmo studijas Europoje siūlo daugiau nei 80 universitetų. Tarptautinės organizacijos ATLAS (Association for tourism and Leisure education) duomenimis, didžiausia pasiūla Didžiojoje Britanijoje, kurioje 24 universitetai įgyvendina turizmo studijų programas (Armaitienė, 2004). Australijoje turizmo studijos turi gan svarią poziciją visoje universitetinėje sistemoje, o JAV universitetų pavyzdžiu seka daugelis Europos universitetų.

Prieš pradėdant gilintis į užsienio universitetų turizmo magistrantūros studijų programas, vertėtų išsiaiškinti, kokie reikalavimai nagrinėjamuose universitetuose yra studentui, norinčiam įgyti turizmo magistro kvalifikacinį laipsnį. 6 Lentelėje pateikiami nagrinėjamų universitetų, kurie yra nurodę reikalavimus, duomenys.

6 lentelė

Priėmimo kriterijai į turizmo magistrantūrą užsienio universitetuose, ruošiančiuose turizmo magistrantus

Šalis	Universitetas	Reikalavimai
EU	Europos universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomą - Du rekomendaciniai laišškai. - Laisvai kalbėti angliškai (TOEFL teste reikia surinkti mažiausiai 213 taškų iš 550 . Pretendentai turi atitikti bent 2 dalykus iš: <ul style="list-style-type: none"> - bakalauro pažymių vidurkis turi būti bent 3.00 iš 4.00 skalės. - mažiausiai 450 GMAT taškų. - du ar daugiau metų vadybinio darbo stažo. - Interviu.
EU	Londono Metropoliteno universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Turizmo bakalauro diplomą. - Darbo patirtis turizmo srityje.
EU	Vatel universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomą - Vieno puslapio motyvacinis laiškas ar rašinys.
EU	Sunderland universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomą ir darbo patirtis turizmo srityje.
EU	Centrinis Lancashire universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomą. - Baigtų kursų pažymėjimai (prideda papildomų taškų).
EU	Swansea universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Turizmo ar laisvalaikio vadybos bakalauro diplomą. - Kandidatams, kurie yra virš 25 m. amžiaus, tačiau neturi bakalauro turizmo ar laisvalaikio bakalauro diplomo, darbo patirtis šioje srityje užskaitoma kaip turizmo srities bakalauro diplomą.
EU	Bournemouth universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomą - Darbo patirtis turizmo srityje.

AU	Linkolno universitetas	- Rekreacijos, laisvalaikio ar turizmo vadybos bakalauro diplomas
AU	Monašo universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Ne mažiau nei trijų metų Australijos arba jam prilygintas kitų šalių universitetų bakalauro diplomas (nebūtinai turizmo studijų). - Kitų šalių studentai, turintys neatitinkantį Australijos universitetų bakalauro programos kreditų skaičių, diplomą, papildomai dar privalo atsiųsti savo CV, motyvacinį rašinį ir 2 rekomendacijas (iš darbo ar universiteto, kur studijavo).
AU	Vakarų Sidnėjaus universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Turizmo planavimo, geografijos, socialinių mokslų, architektūros ir gamtovaizdžių ir pan. bakalauro diplomas. - Kitų šalių studentams papildomai dar TOEFL testas (reikia surinkti mažiausiai 250 taškų) ir IELTS testas, tiems, kuriems anglų kalba yra ne gimtoji.
AU	Sidnėjaus technologijos universitetas	Bakalauro diplomas (nebūtinai turizmo srityje)
JAV	Greensboro universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Turizmo, rekreacijos ar svetingumo bakalauro diplomas. - Praktika ar patirtis minėtoje srityje.
JAV	Isenbergo universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomas (pažymių vidurkis turi būti mažiausiai 2,75 iš 4,00) - Motyvacinis rašinys. - 2 rekomendacijos.
JAV	Massachsetso universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomas. - 2 rekomendacijos. - TOEFL testas užsienio šalių studentams.
JAV	Floridos tarptautinis universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomas. - TOEFL testas užsienio šalių studentams.
JAV	Wisconsino universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomas (pažymių vidurkis turi būti mažiausiai 2,85 iš 4,00) - TOEFL testas užsienio šalių studentams.
JAV	Kent state universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomas (pažymių vidurkis turi būti mažiausiai 2,75 iš 4,00) - Tiems, kurių pažymių vidurkis mažiau, nei 2,75, turi laikyti testą.
JAV	Tennessee universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Turizmo krypties bakalauro diplomo pažymių vidurkis
JAV	Temple universitetas	<ul style="list-style-type: none"> - Bakalauro diplomas. - 2 rekomendacijos. - TOEFL testas užsienio šalių studentams.

Šaltinis: nagrinėjamų užsienio universitetų internetinių svetainių duomenys

Lyginant su Lietuvos universitetais, užsienio universitetuose priėmimo kriterijai į turizmo magistrantūros specialybės yra vienodi tik tuo, kad ir Lietuvoje, ir užsienyje tam, kad galėtum studijuoti magistrantūroje reikia pabaigti bakalauro studijas. Nagrinėjamuose užsienio universitetuose labai didelis dėmesys kreipiamas anglų kalbai, todėl daugelyje jų studentai privalo išlaikyti testus, įrodančius, kad pretendentai laisvai kalba angliškai. Kitas svarbus priėmimo į magistrantūrą kriterijus yra rekomendaciniai laišakai bei motyvaciniai rašiniai. Tai yra labai svarūs kriterijus, nes studentas turi pagrįsti, kodėl jis nori studijuoti magistrantūroje.

Apibendrinant turizmo magistrantų priėmimo kriterijus, galima pasakyti, kad užsienio universitetuose atrankos sistema remiasi ne tik ankstesnių studijų diplomu ir pažymių vidurkiu, bet ir motyvacija, darbo turizmo srityje patirtimi ir pačio studento noru studijuoti magistrantūroje.

Siekiant suvokti užsienio universitetų turizmo magistrantūros studijų organizavimą, atlikta užsienio universitetų, ruošiančių turizmo magistrantus, studijų programų analizė. Nagrinėti Europos, Australijos ir JAV universitetai. Suformuoti trys nagrinėtų universitetų modeliai. Kadangi nagrinėtuose Lietuvos universitetuose turizmo magistrantūros studijų programų pavadinimai yra

skirtingi, analizuojant užsienio universitetus, taip pat pasirinktos turizmo, tačiau ne vienodos specializacijos programos.

3. 2. 1. Europietiškas modelis.

Turizmo krypties magistro laipsniui įgyti Europos universitetuose studijų programoms keliami reikalavimai skiriasi nuo Lietuvos universitetų. Pirmiausia svarbu pažymėti, kad nagrinėjamuose Europos universitetuose tiek studijų programos trukmė, tiek apimtis kreditais yra ganėtinai skirtinga. Čia ji svyruoja nuo 180 iki 39 kreditų. Studijuojamo laikotarpio vidurkis yra 1,5 metų. Duomenys apie tai pateikiami 7 lentelėje.

7 lentelė

Europos universitetų studijų trukmė ir programų apimtis kreditais

Eilės Nr.	Universitetas/specialybė	Kreditų skaičius	Studijuojamo laikotarpio tarpnis
1	Sunderland universitetas, Kultūrinio turizmo vadyba	180	2 m.
2	Sunderland universitetas, ekologinio turizmo vadyba	180	2 m.
3	Europos ekonomikos universitetas	89	2 m.
4	Europos universitetas, sporto Vadyba	58	1,5 m.
5	Europos universitetas, laisvalaikio ir turizmo vadyba	58	1,5 m.
6	Šiler universitetas	39	1 m.
7	Londono Metropolitano universitetas	nenurodyta	1 m.
8	Vatel universitetas	nenurodyta	1 m.
9	Swansea universitetas	nenurodyta	2 m.
10	Bournemouth universitetas	nenurodyta	1,5 m.
11	Centrinis Lancashire universitetas	nenurodyta	1 m.

Šaltinis: Europos universitetų turizmo magistrantūros studijų programų internetinių svetainių duomenys

Nežiūrint į programų apimtį tiek kreditais, tiek į studijuojamą laikotarpį, svarbiau yra kokie studijų programų moduliai yra pateikiami nagrinėjamuose Europos universitetuose, koks yra specialybinių dalykų bei pasirinkamųjų dalykų santykis ir pan.

Europos universitetas yra vienas iš populiariausių universitetų Europos sąjungos šalyse, kuris ruošia įvairių sričių (net 10) verslo administravimo magistrantus, įskaitant ir turizmo magistrantūros studijas. Europos universiteto magistrantai gali dalyvauti pasikeitimo programose vienuolikos šalių universitetuose: Ispanijoje, Vokietijoje, Portugalijoje, Estijoje, Graikijoje, Singapūre, Airijoje, Honkonge, Kazachstane, Maltoje ir Šveicarijoje. Paskaitos yra vedamos anglų kalba. Esminis Europos universiteto tikslas yra internalizuoti savo studijų programas. Šiame universitete yra suteikiamas **turizmo ir laisvalaikio magistro bei sporto vadybos magistro laipsniai**. (58 kr. Studijuojamų dalykų + magistrinis darbas). Abi šios specialybės studijos trunka 1,5 metų (3 semestrai). Du semestrus dėstomi bendri visoms studijų programoms dalykai, o trečiajame – tik specialybiniai (žr. 1 priedą) (European university, 2005).

Europos ekonomikos universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta Londone ir čia yra suteikiamas **svetingumo vadybos magistro laipsnis** (viso 89 kr., iš jų 10 kr. 3-6 mėn.

praktika + verslo projektas). Šios specialybės studijos trunka 2 metus (4 semestrai). I ir II semestrai sudaro 67 kreditus privalomųjų dalykų, III semestre reikia išsilaikyti 12 kreditų pasirenkamuosius dalykus, IV semestre - 10 kr. 3-6 mėn. praktika + verslo projektas). Magistrinis darbas čia nėra rašomas. Vietoj jo pasirenkama praktika kokioje nors įmonėje ir po to rašomas turizmo verslo projektas (žr. 2 priedą) (European university of economics, 2005).

Šiler universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta pagrinde Londone, o taip pat ir JAV (Floridoje), kur suteikiamas **tarptautinės turizmo vadybos ir viešbučių administravimo magistro laipsnis** (viso 39 kr. privalomųjų dalykų ir 6 kr. pasirenkamųjų + 45 kr. atsiskaitymas: egzaminas arba magistro darbo gynimas. Dar papildomai šiame universitete yra baigiamasis testas iš visų praeitų dalykų, nepriklausomai, ar studentas rašo magistrinį darbą, ar laiko egzaminą). Šios specialybės studijos trunka 1 metus, 2 semestrai (žr. 3 priedą) (Schiller international university, 2005).

Londono Metropoliteno universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta Londone bei JAV ir yra suteikiamas **svetingumo ir turizmo vadybos magistro laipsnis**. Šios specialybės studijos trunka 1 metus (2 semestrai). Didžiausias dėmesys magistro studijose šiame universitete skiriamas baigiamojo (magistrinio darbo) rašymui. Darbo apimtis 15 000 tūkstančių žodžių. Magistrinis darbas čia pradedamas rašyti jau nuo pirmo semestro (žr. 4 priedą) (London Metropolitan university, 2005).

Vatel universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta Paryžiuje, kur yra suteikiamas **viešbučių ir turizmo vadybos magistro laipsnis**. Šios specialybės studijos trunka 1 metus (2 semestrai). Kadangi tai yra tarptautinės studijos ir vyksta Prancūzijoje, labai didelis dėmesys šioje magistrantūros studijų programoje yra skiriamas prancūzų kalbai bei kultūrai. Studentams ne tik reikia išsilaikyti studijuojamus dalykus, bet ir apsiginti magistrinį darbą bei atlikti praktiką (žr. 5 priedą) (Vatel international business school, 2005).

Sunderland universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta Šiaurinės Anglijos Taino ir Viro grafystėje, Sunderland'e. Šiame universitete ir yra suteikiami **kultūrinio turizmo vadybos magistro ir ekologinio turizmo vadybos magistro laipsniai**. Visose šiose magistrantūros programose reikia išsilaikyti po 180 kr. magistrantūros kursą. 90 kreditų čia skiriama privalomiems dalykams, 30 kr. pasirenkamiesiems dalykams ir 60 kr. baigiamajam projektui (žr. 6 priedą) (University of Sunderland, 2005).

Centriniam Lancashire universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta Didžiojoje Britanijoje, Prestono grafystėje, Lancashire. Šiame universitete suteikiamas **sporto vadybos magistro laipsnis**. Magistro studijos čia tęsiasi 1 metus ir yra padalintos į tris semestrus. Pirmuosiuose dviejuose semestruose magistrantai studijuoja privalomuosius dalykus, trečiajame – rašomas magistrinis darbas (žr. 7 priedą) (Lancashire Business school, 2005).

Swansea universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta Škotijoje, Velso mieste. Šiame universitete suteikiamas **tarptautinio turizmo magistro laipsnis**. Magistro studijos čia tęsiasi 2 metus (3 semestrai). 1 ir 2 semestruose studentai koncentruojasi į teorinius ir praktinius verslo ir turizmo dalykus, 3 – atlieka tiriamuosius darbus ir rašo magistrinį darbą. Magistro studijos čia remiasi į teorines paskaitas ir analitinius seminarus, kuriuose magistrantai kuria turizmo ir laisvalaikio pramonės įmonių strateginius planus, tarptautinius turizmo verslo projektus (žr. 8 priedą) (Swansea institute, 2005).

Bournemouth universitetas yra pietinės Anglijos kurorte Bormute. Šio universiteto turizmo magistrantūros studijų tikslai yra: apžvelgti valdymo ir darbo turizmo organizacijose funkcijas bei darbą jose; vystyti studentų gebėjimus vadovauti ir valdyti turizmo organizacijas ne tik praktiškai, bet ir teoriškai. Šiame universitete yra suteikiami **svetingumo ir turizmo vadybos magistro, turizmo vadybos magistro, turizmo vadybos ir marketingo magistro laipsniai**. Visose šiose specialybėse yra analogiškos studijų programos, tik pagal tai, kokioje specialybėje studentas studijuoja, jis išsirenka pasirenkamuosius dalykus. Studijos čia trunka 3 semestrus. Pirmą semestrą magistrantai studijuoja privalomuosius dalykus, 2 – magistro specialybės dalykus, 3 – rašo magistrinį darbą (žr. 9 priedą) (Bournemouth university, 2005).

Nagrinėjant Europos universitetų studijų programų modulius galima pastebėti, kad magistrinis darbas čia kaip ir Lietuvoje yra rašomas ir, jei nurodyta, jis turi ženkliai daugiau kreditų nei Lietuvoje. Tačiau kai kuriuose universitetuose galimas baigiamasis projektas arba alternatyva, vietoj magistrinio čia galima laikyti baigiamąjį egzaminą (žr. 8 lentelę).

8 lentelė

Europos universitetų magistrinio darbo parametrai

Eilės Nr.	Šalis	Universitetas/specialybė	Ar rašomas magistrinis darbas	Magistrinio darbo apimtis kreditais
1	EU	Sunderland universitetas, Kultūrinio turizmo vadyba	Baigiamasis projektas	60
2	EU	Sunderland universitetas, ekologinio turizmo vadyba	Baigiamasis projektas	60
3	EU	Europos ekonomikos universitetas	Ne	-
4	EU	Europos universitetas, sporto Vadyba	Taip	nenurodoma
5	EU	Europos universitetas, laisvalaikio ir turizmo vadyba	Taip	nenurodoma
6	EU	Šiler universitetas	Pasirinktinai(egzaminas Arba magistrinis darbas)	nenurodoma
7	EU	Londono Metropolitano universitetas	Taip	15000 žodžių
8	EU	Vatel universitetas	Taip	nenurodoma
9	EU	Swansea universitetas	Taip	Nenurodoma
10	EU	Bournemouth universitetas	Taip	Nenurodoma
11	EU	Centrinis Lancashire universitetas	Taip	nenurodoma

Šaltinis: Europos universitetų turizmo magistrantūros studijų programų internetinių svetainių duomenys

Europos universitetų, ruošiančių turizmo specialistus specializacijos nėra visiškai vienodos, tačiau jose galima rasti daug bendrų studijų programų modulių, jungiant juos į bendrąsias grupes (finansus su apskaita, marketingo vadybą su marketingo valdymu ir pan.). Pasikartojantys studijų moduliai, nagrinėjamuose 9 Europos universitetuose gali turėti ne tiesioginį pavadinimą, pavyzdžiui, jei specialybė yra sporto vadyba, tai jungiant pasikartojančius modulius į grupes bus paminėta tik pvz., etika (o pastarajame universitete yra sporto etika) ir pan. Europietiška modelyje pastebimi tokie pasikartojantys dalykai: finansai ir apskaita (4 universitetuose), žmogiškųjų išteklių vadyba (5 universitetuose), marketingas (6 universitetuose), strateginė vadyba arba strateginis valdymas (6 universitetuose), informacinių technologijų vadyba (5 universitetuose), teisė (5 universitetuose), tiriamojo darbo metodai (3 universitetuose), etika (2 universitetuose). Kiti europietiškojo modelio studijų programų moduliai matyti aukščiau pateiktuose nagrinėjamų Europos universitetų aprašymuose.

Apibendrinant galima pasakyti, kad Europos universitetuose, ruošiančiuose turizmo magistrantus, studijų programos yra ganėtinai panašios. Čia plačiau žvelgiama į dalykų studijavimą, nesikoncentruojama į pavyzdžiui vien turizmą, svetingumą ar laisvalaikį. Todėl nenuostabu, kad Lietuvos universitetuose dominuoja labai panašus modelis

3.2.2. Australiškasis modelis

Turizmo krypties magistro laipsniui įgyti Australijos universitetuose studijų programoms keliami reikalavimai yra skirtingi nei nagrinėtuose Europos universitetuose. Australijos universitetuose studijų programos trukmė ir apimtis kreditais yra gerokai didesnė. Magistrantūros studijų apimtis kreditais ir studijuojamo laikotarpio duomenys apie tai pateikiami 9 lentelėje.

9 lentelė

Australijos universitetų studijų trukmė ir programų apimtis kreditais

Eilės Nr.	Universitetas/specialybė	Kreditų skaičius	Studijuojamo laikotarpio tarpnis
1	La Torbe universitetas	180	2 m.
2	Monašo universitetas	119	2 m.
3	Vakarų Sidnėjaus universitetas	80	1,5 m.
4	Linkolno universitetas	72	2 m.
5	Canberra universitetas	36	2 m.
6	Sidnėjaus technologijos universitetas	nenurodyta	2 m.

Šaltinis: Australijos universitetų turizmo magistrantūros studijų programų internetinių svetainių duomenys

Nagrinėjant turizmo magistrantūros programų modulius Australijos universitetuose galima pastebėti, kad skirtingai nuo Europos ir Lietuvos universitetų, čia kiekvieno studijuojamo dalyko apimtis yra gerokai didesnė. Tai reiškia, kad Australiškojo modelio esmė yra didesnis įsigilinimas į

studijuojamą dalyką. Toliau pateikiami šešių nagrinėjamų Australijos universitetų studijų programų moduliai ir jų analizė.

La Torbe universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta Melburne, čia suteikiamas **sporto vadybos magistro laipsnis**. Šis universitetas buvo įkurtas 1967 metais ir turi savo filialus dar dešimtyje Australijos miestų. Magistrantūros studijos trunka 2 metus (4 semestrai). Studentai turi išklaudyti iš viso 180 kreditų kursą: 120 kreditų sudaro privalomieji (po 15 kreditų kiekvienas dalykas) ir 60 kreditų sudaro pasirenkamieji dalykai (žr.10 priedą) (La Torbe university, 2005).

Linkolno universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta visoje Naujojoje Zelandijoje, kur suteikiamas **rekreacijos, laisvalaikio ir turizmo magistro laipsnis**. (viso 75 kr. privalomųjų dalykų ir 24 kr pasirenkamųjų + magistro darbo gynimas 20 kr.). Šios specialybės studijos trunka 2 metus, 4 semestrai (žr. 11 priedą) (Lincoln university/New Zeland, 2005).

Monašo universitete turizmo srities studijų magistro studijos šiame universitete vyksta Melburne, kur suteikiamas **turizmo vadybos magistro laipsnis** (viso 72 kr.). Šios specialybės studijos trunka 1,5 metų, 3 semestrai (žr.12 priedą) (Monash university, 2005).

Vakarų Sidnėjaus universitete suteikiamas **turizmo planavimo magistro laipsnis**. Šios specialybės studijos trunka pasirinktinai 1 ištisus metus arba 2 metus po vieną semestrą. Dauguma dalykų šiose magistrantūros studijose yra paskaitos (daug dėstytojų atvažiuoja iš kitų universitetų), nemažai dėmesio skiriama seminarams, dėstytojų konsultacijoms ne paskaitų metu, laboratoriniams darbams. Taipogi magistrantai rengia verslo projektą ir geriausi projektai kartu su verslininkais yra sėkmingai įgyvendinami su turizmu susijusiose įmonėse. Programoje yra pateikiamos tik bendros privalomų studijuojamų sferų temos, studentai patys gali iš privalomų dalykų pasirinkti, kokius dalykus iš šios sferos studijuoti, tačiau magistrantams reikia pasirinkti tokį skaičių vienos sferos dalykų, kad surinktų po 10 kr. Taip pat yra ir su pasirenkamaisiais dalykais – studentams reikia pasirinkti 10 kr. apimties vieną studijuojamų dalykų sferą. Viso: 80 kr., iš kurių 70 kr. privalomų dalykų ir 10 kr. pasirenkamųjų. Projekto rašymas yra vienas iš privalomų dalykų (žr.13 priedą) (University of Western Sydney, 2005).

Canberra universitete suteikiamas **turizmo vadybos magistro laipsnis**. Šios specialybės studijos trunka pasirinktinai 2 ištisus metus (4 semestrai). Studentai gali pasirinkti vieną iš dviejų („A“ arba „B“) studijuojamų kryptių. „B“ kryptis yra labiau skirta tiems, kurie planuoja toliau studijuoti turizmo srityje, čia yra didesnis magistrinio darbo kreditų skaičius – 36 kr., o „A“ kryptyje yra tik 33 kr. Privalomiems paskaitų dalykams didelis kreditų skaičius neskiriamas – tik 12 kreditų abiejose srityse. Jiems daug dėmesio yra skiriama bakalauro studijose. Magistrantūroje labiau koncentruojamasi į magistro darbo rašymą (žr. 14 priedą) (University of Canberra, Australia, 2005).

Sidnėjaus technologijos universitetas turi savo filialus Argentinoje, Brazilijoje, Kanadoje, Ispanijoje, Šveicarijoje ir Didžiojoje Britanijoje. Šiame universitete yra suteikiamas **turizmo vadybos magistro laipsnis**. Šios specialybės studijos trunka 2 metus. Programoje yra pateikiamos tik bendros privalomų studijuojamų sferų temos, kurias smulkesniais dalykais magistrantai turi studijuoti dvejus metus. Yra išskirtos 4 studijuojamų dalykų sferų temos + 2 pasirenkamų dalykų temos. Didžiausias dėmesys šioje turizmo vadybos magistrantūros programoje yra skiriamas praktiniams seminarams, baigiamajam turizmo verslo projektui ir magistrinio darbo rašymui (žr. 15 priedą) (University of technology -Sydney, 2005).

Kaip matome, Australijos universitetų, ruošiančių turizmo specialistus specializacijos yra praktiškai vienodos 3 turizmo vadybos, 1 rekreacijos, laisvalaikio ir turizmo vadybos, 1 turizmo planavimo ir 1 sporto vadybos specializacijos. Bendrąjį turizmo vadybos „kamieną“ sudaro tokie dalykai: strateginė vadyba (3 universitetuose), marketingas (3 universitetuose), tarptautinės studijos (3 universitetuose), teisė, turizmo planavimas ir vystymas ir pan., tačiau kiekviename universitete galima rasti tokių studijų modulių, kurie esant vienodai specializacijai nepasikartoja. Linkolno universitete privalomųjų dalykų yra net 75 kreditai ir čia labai gilinamasi į rekreaciją (rekreacijos vadyba, rekreacijos teisė, tarptautinė rekreacija ir pan., o tos pačios specialybės. Svarbu pastebėti tai, kad Australijos universitetuose yra daug tarptautinių studijų dalykų: tarptautinės rekreacijos studijos, tarptautinis turizmo marketingas, tarptautiniai ryšiai, tarptautinė verslo strategija ir pan. Tai yra labai natūralu, nes pasak Paul Barron, Australijos universitetuose turizmo magistrantūroje studijuoja labai daug kitų šalių studentų, o ypač iš Azijos. Ir apskritai Australija gauna labai didelius pinigus iš kitų šalių studentų, atvykusių studijuoti (Barron, 2004). Sidnėjaus technologijos universitete pasirenkamieji dalykai nenurodomi, juos magistrantai gali planuoti patys ir pasirinkti, kokiam nori fakultete ar katedroje.

Nagrinėjant Australijos universitetus, kur ruošiami turizmo magistrantai, galima pastebėti, kad magistrinis darbas čia yra rašomas, išvedus bendrą vidurkį magistrinio darbo apimtis yra panaši kaip Lietuvos universitetuose, apie 20 kreditų. Duomenys apie magistrinio darbo parametrus pateikiami 10 lentelėje.

10 lentelė

Europos universitetų magistrinio darbo parametrai

Eilės Nr.	Šalis	Universitetas/specialybė	Ar rašomas magistrinis darbas	Magistrinio darbo apimtis kreditais
1	AU	La Torbe universitetas	Taip	30
2	AU	Monašo universitetas	Ne	-
3	AU	Vakarų Sidnėjaus universitetas	Ne	projektas
4	AU	Linkolno universitetas	Taip	20
5	AU	Canberra universitetas	Taip	11
6	AU	Sidnėjaus technologijos universitetas	Taip	nenurodoma

Šaltinis: Australijos universitetų turizmo magistrantūros studijų programų internetinių svetainių duomenys

Apibendrinant galima pasakyti, kad Australijos universitetuose, ruošiančiuose turizmo magistrantus, studijų programos lyginant su europietiškuoju modeliu yra ne tokios bendros, o labiau orientuotos į specialybę, jei tai yra turizmas ir rekreacija visi dalykai ir siejasi su turizmu ir rekreacija. Nagrinėjami Australijos universitetai yra labiau liberalesni.

3.2.3. JAV modelis

Analizuojant JAV universitetų turizmo krypties magistrantūros programas, pastebėta, kad čia yra siūloma platesnė studijų programų modulių įvairovė, ir nors apimtis kreditais bei studijuojamas laiko tarpas nagrinėjamuose JAV universitetuose yra ženkliai mažesni, tačiau labai daug dėmesio yra skiriama pasirinkimo alternatyvoms. Turizmo magistrantūros studijų apimtis kreditais ir studijuojamo laikotarpio duomenys apie tai pateikiami 11 lentelėje.

11 lentelė

JAV universitetų studijų trukmė ir programų apimtis kreditais

Eilės Nr.	Universitetas/specialybė	Kreditų skaičius	Studijuojamo laikotarpio tarpas
1	Greensboro universitetas	87	2 m.
2	Purdue universitetas	52	2 m.
3	Massachuseto universitetas	48	1 m.
4	Kent state universitetas	40	1 m.
5	Floridos tarptautinis universitetas, turizmo vadyba	39+praktika	1,5 m.
6	Floridos tarptautinis universitetas, svetingumo vadyba	39+praktika	1,5 m.
7	Tennessee universitetas	39	1 m.
8	Wisconsino universitetas	39	1 m.
9	Temple universitetas	36	1 m.
10	North Carolina State universitetas	35	1 m.
11	Isenbergo universitetas	33	1 m.

Šaltinis: JAV universitetų turizmo magistrantūros studijų programų internetinių svetainių duomenys

Analizuojant JAV universitetų studijų programų modulius išryškėja ryškūs skirtumai. Pirmiausia reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nagrinėjamuose JAV universitetuose magistrantai gali planuoti savo studijas patys (pasirinkdami dalykus iš kelių universiteto siūlomų kryptių). Pateikiama JAV modelio studijų programų apžvalga:

Purdue universitete yra suteikiamas **svetingumo ir turizmo vadybos magistro laipsnis** (viso 34 kr. privalomųjų + magistro darbo gynimas 18 kr.). Šios specialybės studijos trunka 2 metus (4 semestrai). Studijuojami dalykai čia neskirstomi pagal semestrus. Studentai gali pasirinkti kokius dalykus kokiam semestru studijuoti. Svarbu yra tai, kad visi dalykai 2 metų bėgyje būtų išlaikyti.

Didžiausias dėmesys šiame universitete yra skiriamas magistriniams darbui -18 kr. (žr 16 priedą) (Purdue university, 2005).

Greensboro universitete yra suteikiamas **rekreacijos, turizmo ir svetingumo magistro laipsnis** (viso 87 kr.) Šios specialybės studijos trunka 1 metus. Daug dėmesio čia yra skiriama tiriamiesiems darbams (žr.17 priedą) (University of North Carolina Greensboro, 2005).

Isenbergo universitete studijos vyksta Masačusetse, kur suteikiamas **sporto vadybos magistro laipsnis**. Šios specialybės studijos trunka 1 metus (viso 33 kr., iš kurių 27 kreditai privalomųjų ir pasirenkamųjų dalykų + pasirinktinai 6 kr.apimties praktika, magistro darbas arba 2 papildomi egzaminai iš pasirenkamųjų dalykų) (žr.18 priedą) (Isenberg. School of sciences, 2005).

Massachusettso universitete yra suteikiamas **turizmo vadybos ir viešbučių administravimo magistro laipsnis** (viso 48 kr.) Šios specialybės studijos trunka 1 metus. Šiame universitete magistrantams labai laisvai leidžiama rinktis dalykus, kuriuos jie nori studijuoti. Studentams leidžiama pasirinkti dalykus netgi kituose fakultetuose ar katedrose. Studijų programa pateikiama ne prieduose, kadangi ji yra daugiau aprašomojo pobūdžio.

Privalomųjų dalykų pagrindai(6kr.)

Studentai turi savarankiškai pasirinkti vieną arba du privalomus dalykus (iš turizmo ir svetingumo srities), kurie nebus dėstomi bei savarankiškai juos išstudijuoti ir atsiskaityti.

Privalomi dalykai (18 kr.)

Svetingumo pramonės strateginis valdymas

Svetingumo pramonės žmogiškųjų išteklių valdymas

Svetingumo marketingas ir vadyba

Finansų analitinio valdymo seminaras

Svetingumo pramonės projektas

Pasirenkamieji dalykai (18 kr.)

Pasirenkamuosius dalykus studentai šiame universitete gali pasirinkti pagal tai, kokioje srityje jie specializuojasi, tačiau tai turi būti 2 dalykai iš turizmo srities + 2 dalykai iš finansų, marketingo ar ekonomikos srities, o baigiamasis kursas, suderinus su universitetu gali būti studijuojamas net kituose fakultetuose ar katedrose.

Magistrinis darbas (6 kr.)

Studentai gali ir nerašyti magistrinio darbo o rinktis dar 6 kr. apimties pasirenkamuosius dalykus ir laikyti egzaminus (University of Massachusetts, 2005).

Floridos tarptautiniame universitete turizmo vadybos magistrantūros studijos yra gana demokratiškos. Šiame universitete yra suteikiamas **turizmo vadybos magistro laipsnis**. Čia yra dvi kryptys gauti turizmo vadybos magistro diplomą:

1. Privalomųjų ir pasirenkamųjų dalykų studijos + praktika.

2. Privalomųjų dalykų studijos, magistrinio darbo rašymas + praktika.

Kiekvienoje iš abiejų kryptių magistrantas turi surinkti 39 kreditus + atlikti 1300 val. praktika.

Pasirenkamuosius dalykus studentai gali pasirinkti ir kituose fakultetuose ar universitetuose, tačiau turi turėti savo universiteto katedros vedėjo leidimą. Magistrantai, neturintys turizmo vadybos bakalauro diplomo, turi dar papildomai išsilaikyti 15 kr. apimties išlyginamuosius dalykus (žr.19 priedą) (Florida International university, 2005).

North Carolina State universitete turizmo srities studijų magistro studijos koncentruojasi į praktinius įgūdžius. Magistro studijos trunka 1 metus. Šiame universitete magistrantams labai laisvai leidžiama rinktis dalykus, kuriuos jie nori studijuoti. Studentams leidžiama pasirinkti dalykus netgi kituose fakultetuose ar katedrose. Svarbu čia, kad magistrantai surinktų 19 kreditų iš visų pasirenkamųjų dalykų. North Carolina State universitete suteikiamas **rekreacijos, turizmo ir parkų vadybos magistro laipsnis** (žr. 20 priedą) (NC state university, 2005).

Wisconsin universitete turizmo srities studijų magistro studijos vyksta Wisconsin'e, kur suteikiamas **rekreacijos vadybos magistro laipsnis** (viso 38 kr., iš jų 32 kr. privalomųjų dalykų ir 6 kr. pasirinktinai: magistrinis darbas, baigiamasis projektas arba praktika). Studentai, kurie nėra baigę rekreacijos bakalauro studijų, turi dar papildomai išsilaikyti išlyginamuosius dalykus. Šios specialybės studijos trunka 1 metus (žr. 21 priedą) (University of Wisconsin, 2005).

Kent state universitete suteikiamas **sporto, rekreacijos ir turizmo vadybos magistro laipsnis**. Viso šiose magistro studijose reikia išlaikyti 40 kreditų kursą, iš jų 22 kr. privalomųjų dalykų, 9 kr. pasirenkamųjų ir 9 kr. - tiriamasis darbas, praktika arba magistrinis darbas (žr. 22 priedas) (Kent State university, 2005).

Tennessee universitete yra suteikiamas **svetingumo ir turizmo vadybos magistro laipsnis**. Yra dvi studijų kryptys, kurias gali pasirinkti magistrantai. Pirmojoje iš jų reikia rašyti magistrinį darbą, o antrojoje – ruošti projektą. Pirmojoje studijų programos kryptyje magistrantai turi surinkti 39 kreditus, o antrojoje– 36 kr. Visi kiti privalomieji dalykai yra vienodi (žr. 23 priedą) (University of Tennessee, 2005).

Temple universitetas yra JAV, Filadelfijoje. Šiame universitete yra suteikiamas **svetingumo ir turizmo vadybos magistro laipsnis**. Turizmo ir svetingumo magistrantūros studijų programos tikslas yra plėtoti ne tik bakalauro studijose įgytas turizmo specialybės žinias, bet ir praktiškai jas realizuoti turizmo organizacijų vadovų konsultacijomis bei praktiniais mokymais paskaitų metu. Po bakalauro studijų, tam, kad studentas įgytų svetingumo ir turizmo magistro laipsnį, jam reikia dar išsilaikyti 36 kreditus. Yra dvi studijų programos kryptys: 1-oji: privalomieji dalykai (21 kr.) + magistrinis darbas, praktika arba projektas (15 kr.). 2-oji kryptis: pasirenkamieji dalykai (21 kr.) + tiriamasis darbas (15 kr.) (24 priedas). Tiriamajam darbui būtini komponentai:

Statistinė analizė; Regresija; Laiko veiksniai ir prognozės versle; Verslo išlaikymo taktikos; Geografinės duomenų sistemos; Šiuolaikinė turizmo ir svetingumo duomenų analizė (čia reikia pasirinkti 2 iš pasirinkamų programos dalykų ir pritaikyti šią analizę) (žr. 24 priedą) (Temple university, 2005).

JAV skirtingai nuo Europos ir Australijos universitetų, pateikiami rekreacijos, svetingumo ir turizmo vadybos magistro studijų moduliai. Nagrinėjant studijų programas, galime daryti išvadą, kad kiekvienas universitetas yra labai unikalus savo siūlomais moduliais. Visi jie susiję su rekreacija, svetingumu ir turizmu, tačiau jungti daugelį modulių į vientisas grupes tiesiog neįmanoma. Jie per daug saviti savo studijuojama kryptimi. Dažniausiai pasikartojantys dalykai yra praktiškai tokie pat, kaip ir kitų šalių nagrinėtuose universitetuose: marketingas (6 universitetuose), apskaita ir finansai (6 universitetuose), statistika, statistiniai metodai (6 universitetuose), strateginis valdymas (3 universitetuose), teisė (3 universitetuose), turizmas ir ekonomika (3 universitetuose), rekreacijos ir parkų vadyba (3 universitetuose), tiriamieji metodai (3 universitetuose), informacinės technologijos (2 universitetuose).

Kaip minėta, daugelyje JAV nagrinėjamų universitetų studentams duota galimybė planuoti savo studijas patiems. Net penkiuose iš 10 nagrinėjamų universitetų magistrantai gali pasirinkti iš dviejų programos studijavimo krypčių. Dažniausiai universiteto siūlomas pasirinkimas yra toks: 1 kryptis – privalomieji dalykai + pasirinkamieji dalykai, 2 kryptis – privalomieji dalykai + magistrinis darbas. Tokia pasirinkimo laisvė leidžia magistrantui apsispręsti, ar jis nori labiau gilintis į mokslo sritį, ar studijuoti siūlomus pasirinkamuosius dalykus ir taip įgyti žinių.

Dar vienas JAV modelio įdomus dalykas – pavyzdžiui, Massatchusetso universitete turizmo magistrantams būtina pasirinkti 2 privalomuosius dalykus, kurie nėra dėstomi, savarankiškai juos išstudijuoti ir atsiskaityti. Mano nuomone, tai yra labai naudingas dalykas pačiam studijuojančiajam. Manau, kad šitą modelį vertėtų panaudoti, kuriant turizmo magistrantūros programas Lietuvoje.

Apibendrinant, galima pasakyti, kad JAV turizmo magistrantūros programų modelis yra gana demokratiškas studijuojančiųjų atžvilgiu, ganėtinai įvairus ir platus pateikiamų modulių atžvilgiu ir liberalus pasirinkimo ir studijų planavimo atžvilgiu. Neveltui daug Europos universitetų siekia JAV studijų modelį priartinti prie savojo, tačiau kartais

Darant išvadas apie nagrinėjamų užsienio universitetų studijų programas ir lyginant tris aukščiau pateiktus modelius, vertėtų pažymėti tai, kad JAV magistrantūros studijų programos yra labiausiai demokratiškos, Australijos universitetuose labiau koncentruojamasi į specialybę, o Europos universitetuose turizmo magistrantų paruošimas yra labiau gilinamojo, o ne praplečiančiojo pobūdžio, t. y., turizmo magistrantūroje gilinamos jau praeitos bakalauro progmaoje žinios. Taip, pasak Armaitienės (2004), yra todėl, kad „Europos universitetai turi prastesnes

sąlygas ir mažesnes finansines galimybes nei analogiškos institucijos JAV. Pastarųjų metų deklaracijose, Europos sąjungos dokumentuose keliamas klausimas : „Ar Europos universitetai pajėgūs konkuruoti su geriausiais pasaulio universitetais?“.

3.2.4. Užsienio universitetų studijų programos modulių lyginamoji analizė pagal specialybes

Suskirstant užsienio šalių universitetų, ruošiančių turizmo magistrantus, specialybes į keturis blokus (turizmo vadyba, rekreacijos vadyba, svetingumo vadyba ir sporto vadyba) buvo atlikta studijų programos modulių analizė, kurios tikslas suformuoti dažniausiai pasikartojančių nagrinėjamų specialybių studijų programos modulių „kamieną“, nepriklausomai, kokios šalies universitete studijuojama specialybė.

Jungiamos dažniausiai pasitaikančių modulių grupės, nes kiekviename universitete tos pačios srities moduliai gali būti pavadinti skirtingai. Pavyzdžiui, „turizmo apskaita“ jungiama į vieną modulį su „turizmo finansais“, „pasaulio rekreaciniai ištekliai“ su „Pasaulio natūraliųjų išteklių rekreacija“, „Tarptautinė rekreacija“ su „tarptautinės rekreacijos vadyba“ ir pan.

Sugrupavus **turizmo vadybos** magistrantūros studijų programos modulius (žr. 25 priedą), suformuoti studijų programos modulių „kamieno“ moduliai (mažėjančia tvarka pagal dažniausiai pasitaikančius modulius):

turizmo, svetingumo laisvalaikio marketingas; turizmo planavimas, vystymas; turizmo, svetingumo laisvalaikio strateginis valdymas; turizmo, svetingumo laisvalaikio informacinės technologijos; turizmo, svetingumo laisvalaikio verslas, pramonė; turizmo, svetingumo laisvalaikio finansai, apskaita; turizmo, svetingumo laisvalaikio vadyba; turizmo, svetingumo laisvalaikio tarptautiniai ryšiai; turizmo, svetingumo laisvalaikio teisė; tiriamojo darbo metodai; žmogiškųjų išteklių vadyba; šiuolaikinis turizmas; kultūrinis turizmas; vartotojų elgsena.

Sugrupavus **rekreacijos vadybos** magistrantūros studijų programos modulius (žr. 26 priedą), suformuoti studijų programos modulių „kamieno“ moduliai (mažėjančia tvarka pagal dažniausiai pasitaikančius modulius):

rekreacijos, laisvalaikio ir turizmo vadyba ir renginių organizavimas; rekreacijos, laisvalaikio ir turizmo vadyba; tarptautinė rekreacija ir turizmas; rekreacijos ir turizmo organizacijų vadyba; visuomeninis administravimas ir vadyba; kelionės, turizmas ir komercinė rekreacija; statistika, statistiniai metodai; rekreacijos ir turizmo planavimas; rekreacijos ir turizmo tiriamieji metodai; sporto vadyba; šiuolaikinis turizmas, inovacijos; rekreacijos organizavimas saugomose teritorijose.

Sugrupavus **svetingumo vadybos** magistrantūros studijų programos modulius (žr. 27 priedą), suformuoti studijų programos modulių „kamieno“ moduliai (mažėjančia tvarka pagal dažniausiai pasitaikančius modulius): svetingumo ir turizmo marketingas, rėmimas; tiriamojo darbo statistiniai, kiekybiniai metodai, mokslinės tezės; svetingumo ir turizmo apskaita ir finansai; svetingumo ir turizmo paslaugų vadyba, viešbučių, restoranų valdymas; tiriamasis darbas; tarptautinis

svetingumas ir turizmas; svetingumo ir turizmo strateginis valdymas; svetingumo ir turizmo informacinės technologijos; vadovavimas organizacijai, organizacijų vadyba; verslininkystė; svetingumo ir turizmo ekonomika; svetingumo ir turizmo teisė; svetingumo ir turizmo vadyba; svetingumo ir turizmo elektroninis verslas; žmogiškųjų išteklių vadyba; renginių, kelionių planavimas bei organizavimas; maisto tiekimo vadyba.

Sugrupavus **sporto vadybos** magistrantūros studijų programos modulius (žr. 28 priedą), suformuoti studijų programos modulių „kamieno“ moduliai (mažėjančia tvarka pagal dažniausiai pasitaikančius modulius): sporto marketingas ir rėmimas; sporto finansai ir apskaita; sporto etika; sporto vadybos tiriamasis darbas; sporto teisė; sporto ekonomika; sporto verslo rinka, vystymas, vadovavimas verslui; sporto vadyba; strateginis sporto valdymas; šiuolaikinio sporto valdymas; sporto renginių organizavimas; sporto organizacijos elgsena; informacinių technologijų vadyba.

Išvados. Nustačius kamieninius studijų programų dalykus, matome, kad Lietuvos universitetų, ruošiančių turizmo magistrantus, daugiausiai pasikartojančių dalykų, lyginant su analogiškais užsienio programomis yra turizmo vadybos moduluose (11 iš 14 sutampančių dažniausiai pasikartojančių modulių) , toliau seka turizmo ir sporto vadybos moduliai (7 iš 13) ir rekreacijos vadybos moduliai (5 iš 12). Tačiau tokias išvadas galime daryti tik sąlyginai, nes moduliai buvo jungiami į vientisas grupes. Lietuvos universitetuose turizmo magistrantūroje pastebima kur kas mažesnė įvairovė siūlytinių studijuoti modulių. Lietuvos universitetams vertėtų pasinaudoti JAV modeliu.

4. UNIVERSITETINIŲ TURIZMO MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ SISTEMOS REALIZAVIMAS KU, LKKA IR ŠU

Turizmo krypties magistro studijų sistemos realizavimui ištirti buvo parengta anketa (29 priedas), orientuota į tris universitetus, ruošiančius turizmo magistrantus Lietuvoje: KU, LKKA ir ŠU). Sudarant anketos klausimus, buvo remtasi prieš tai išnagrinėtų Lietuvos ir užsienio universitetų magistrantūros studijų programų analize.

Anketą sudarė dvi dalys. Pirmiausia buvo pateikiamas pagrindinis klausimynas, po to „paso duomenų“ dalis. Tai buvo daryta tikslingai, nes siekta, kad respondentai pirmiausiai susikoncentruotų ties pagrindiniais tiriantįjį domimais klausimais, o galiausiai atsipalaidavimui, pateiktų duomenis apie save. Pagrindiniame klausimyne pateikti klausimai, iškilę jau išnagrinėjus turizmo magistrantų rengimo programas Lietuvos ir užsienio universitetuose. Sudarinėjant anketos klausimus, atsižvelgta į tai, kad tiriamieji neobjektyviai atsakinės, jei bus užduoti per daug ilgi ir sudėtingi klausimai, todėl pateikti 27 pagrindiniai ir 6 „paso duomenų“ klausimai. Visi klausimai buvo uždari., tačiau kai kuriuos klausimuose, jei nei vienas atsakymo variantas neatitiko respondentų nuomonės, buvo įrašytas atsakymas „kita“. Tokiu būdu tiriamieji galėjo išreikšti individualią nuomonę.

Apklausa vykdyta tiesiogiai kontaktuojant su tiriamaisiais trijuose Lietuvos universitetuose, jei respondentams iškilo klausimų apie klausimo ar atsakymo formuluotę, vietoje buvo išsiaiškinti visi neaiškumai.

Apklausoje dalyvavo 60 respondentų. Tik 53 anketos buvo galiojančios, 7 iš jų – sugadintos. Iš visų 53 tiriamųjų turizmo specialybės studentai buvo: 8 – KU pirmo kurso magistrantai, 12 – KU antro kurso magistrantai 13 – LKKA pirmo kurso magistrantai, 17 – LKKA antro kurso magistrantai ir 3 - ŠU pirmo kurso magistrantai. Iš viso apklausoje dalyvavo 26 moterys ir 27 vyrai. Tiriamieji buvo nuo 18 iki 30 metų amžiaus (50 respondentų) ir tik 3 iš visų buvo 31 – 40 metų amžiaus. 37 magistrantai nedirba turizmo srityje, 12 – dirba turizmo srityje, o 4 – iš vis niekur nedirba.

Tyrimo rezultatai buvo apdoroti SPSS analizės metodu.

Kadangi klausimai buvo pateikti trijų universitetų magistrantams, jie dažniausiai lyginami su tuo, kokiame universitete, kokiame kurse studentai mokosi bei koks yra jų pažymių vidurkis.

Norint sužinoti, kodėl studentai po bakalauro studijų nusprendė studijuoti būtent turizmo magistrantūroje, užduotas klausimas, kodėl tiriamieji nusprendė studijuoti turizmo magistrantūroje (žr. 12 lentelę).

Turizmo magistrantūros studijų pasirinkimo kriterijai

Studijuoti turizmo magistrantūroje nusprendžiau todėl, kad:	Tiriamųjų skaičius	Procentai
manau, kad tai perspektyvi specialybė	19	35,8
magistrantūros studijos reikalingos profesiniam tobulėjimui	18	34,0
manau, kad kvalifikuotų specialistų poreikis yra didelis	8	15,1
manau, kad baigęs magistrantūros studijas uždirbsiu daugiau	5	9,4
paskatino šeima	2	3,8
kita	1	1,9
Viso	53	100,0

Lentelėje matome, kad yra pateikti 6 atsakymų variantai. Neskirstant respondentų į tam tikras grupes, matome, jog daugiausiai tiriamieji pasirenko 1 atsakymo variantą „manau, kad tai perspektyvi specialybė“: Dažniausiai pasikartojančių respondentų skaičius čia yra 19, o procentaliai tai sudaro 35,8 procento visų atsakiusiųjų (žr. 13 lentelę).

Turizmo magistrantūros studijų pasirinkimo kriterijai pagal universitetus

Studijuoti turizmo magistrantūroje nusprendžiau todėl, kad:	Kokiame universitete studijuojate?		
	KU	LKKA	ŠU
manau, kad tai perspektyvi specialybė	6 30,0%	12 40,0%	1 33,3%
manau, kad kvalifikuotų specialistų poreikis yra didelis	4 20,0%	3 10,0%	1 33,3%
manau, kad baigęs magistrantūros studijas uždirbsiu daugiau	3 15,0%	2 6,7%	
paskatino šeima	1 5,0%	1 3,3%	
magistrantūros studijos reikalingos profesiniam tobulėjimui	6 30,0%	11 36,7%	1 33,3%
kita		1 3,3%	
Viso	20 100,0%	30 100,0%	3 100,0%

Klausimas „Studijuoti turizmo magistrantūroje nusprendžiau todėl, kad“ buvo sukryžmintas su klausimu „Kokiame universitete studijuojate?“. Kadangi buvo nagrinėti 3 universitetai (KU, LKKA, ŠU) ir juose studijuojantys turizmo magistrantai, atsakymą „manau, kad tai perspektyvi

specialybė“ atsakė daugiausiai visų trijų universitetų turizmo magistrantūros studentų. Dažniausiai pirmą atsakymą pažymėjo LKKA respondentai, (12 studentų, t. y. 40 % visų tiriamųjų). Antrąjį atsakymą dažniausiai pasirinko ŠU studentės (tai sudaro 33,3 %), tačiau žiūrint į tai, kad ŠU magistrančių yra tik 3, o LKKA turizmo magistrantų -30, iš jų antrąjį atsakymo variantą pasirinko 30,0% LKKA studentų, realesnis antrojo atsakymo įvertinimas yra LKKA studentų. Trečiasis atsakymas „manau, kad baigęs magistrantūros studijas uždirbsiu daugiau“ procentaliai didesnis KU respondentų pažymėjime, tai sudaro 15% visų apklaustųjų. Ketvirtąjį atsakymą „Paskatino šeima“ daugiausiai pasirinko KU magistrantai (5%). O Penktąjį atsakymą „Magistrantūros studijos reikalingos profesiniam tobulėjimui“ daugiausiai pažymėjo LKKA respondentai - 36,7%. Šeštąjį atsakymą „Kita“ pasirinko 1 LKKA tiriamasis, pabrėždamas, jog tai yra įdomi specialybė. Taigi, lyginant klausimą „kodėl tiriamieji nusprendė studijuoti turizmo magistrantūroje“ ir kryžminant jį su tuo, kokiame universitete studijuoja respondentai, galima teigti, kad populiariausias atsakymas buvo pirmasis. Dauguma magistrantų mano, jog turizmas yra perspektyvi specialybė.

Siekiant išsiaiškinti, kodėl būtent buvo pasirinkta ta, o ne kita aukštoji mokykla turizmo magistrantūros studijoms, respondentų paklausta, kodėl jie nusprendė studijuoti šioje aukštojoje mokykloje (žr. 14 lentelę).

14 lentelė

Nagrinėjamų Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros pasirinkimo įvertinimas

Studijuoti turizmo magistrantūros studijas šioje aukštojoje mokykloje nusprendžiau, nes	Kokiame universitete studijuojate?		
	KU	LKKA	ŠU
Studijos čia kokybiškesnės	12 60,0%	3 10,0%	
Studijavau bakalauro studijas šiame universitete	7 35,0%	23 76,7%	1 33,3%
Aukštoji mokykla yra geografiškai patogesnė	1 5,0%	1 3,3%	2 66,7%
Mažesnis studijų mokestis		2 6,7%	
kita		1 3,3%	
Viso	20 100,0%	30 100,0%	3 100,0%

Šis klausimas buvo tikslingai sukryžmintas su klausimu: kokiame universitete studijuojate, tam, kad išsiaiškinti koks universitetas, ruošiantis turizmo magistrantūros studentus tiesiogiai atitinka antrojo klausimo pateiktiems atsakymams. Taigi: pirmąjį atsakymą „studijos čia kokybiškesnės“ daugiausiai pažymėjo KU magistrantai – 60%. Antrąjį atsakymą „Studijavau bakalauro studijas šiame universitete“ daugiausiai pažymėjo LKKA respondentai – 76,7 %. Trečiąjį atsakymą „Aukštoji mokykla yra geografiškai patogesnė“ daugiausiai pažymėjo ŠU studentės - 66,7%.

Ketvirtąjį atsakymą „Mažesnis studijų mokestis“ pažymėjo tik LKKA respondentai, tai sudaro 6,7 % visų apklaustųjų LKKA magistrantų. Ir penktąjį atsakymą – „Kita“ taipogi pažymėjo tik 1 LKKA turizmo magistrantas – atsakymas buvo: patiko specialybės pobūdis būtent šioje aukštojoje mokykloje. Išvada: dauguma KU magistrantų mano, jog jų studijuojamame universitete turizmo studijos yra kokybiškesnės, dauguma LKKA studentų pasirinko turizmo magistrantūros studijas todėl, kad studijavo bakalauro studijas šiame universitete, o ŠU universiteto studentai daugiausiai pasirinko ŠU, nes jis geografiškai patogesnis.

Siekiant išsiaiškinti, ar turizmo magistrantūros studijos atitiko respondentų lūkesčius, buvo užduotas klausimas, kuris orientuotas labiau į antrojo kurso turizmo specialybės magistrantus, nes pastarieji jau daugiau gali pasakyti, ar turizmo magistrantūros studijos atitiko jų lūkesčius. Tačiau klausimas buvo užduodamas ir pirmakursiams, nes norėta sužinoti, gal po pirmojo kurso studentai visiškai nusivylė arba atvirkščiai, liko labai patenkinti magistrantūros studijomis (žr. 15 lentelę).

15 lentelė

Turizmo magistrantūros studijų pasiteisinimo sėkmė

Ar turizmo magistrantūros studijos atitiko jūsų lūkesčius	Tiriamųjų skaičius	Procentai
Višįjo lūkesčius	12	22,6
Visai atitiko	14	26,4
Atitiko	14	26,4
Nevisai atitiko	12	22,6
Neatitiko	1	1,9
Viso	53	100,0

Šio klausimo rezultatai pateikia skaičius, kaip iš visų 53 respondentų turizmo magistrantūros studijos atitiko jų lūkesčius. Rezultatas: vienodai apklaustųjų visuose universitetuose atsakė, kad turizmo magistrantūros studijos ir atitiko ir visai atitiko jų lūkesčius – t. y. po 14 respondentų (po 26,4 %). Įdomi situacija susiklostė ir pirmajam bei ketvirtajam atsakymui. Čia surinkta taip pat vienodai atsakymų variantų (12 respondentų atsakė, jog turizmo magistrantūros studijos viršijo lūkesčius ir 12 – kad nevisai atitiko).

Kadangi bendrasis šio klausimo atsakymų vidurkis pasiskirstė labai vienodai, nuspręsta, jog šią klausimą reikia kryžminti su kitais. Kadangi pirmo ir antro kurso magistrantai, remiantis jau praeitu kursu, turėtų atsakyti skirtingai, šitas klausimas buvo sukryžmintas su klausimu „Kokiame kurse studijuojate?“ (žr. 16 lentelę) ir „Kokiame universitete studijuojate?“ (žr. 17 lentelę).

**Turizmo magistrantūros studijų pasiteisinimo sėkmė
lyginant pagal tai, kokiame kurse studijuoja respondentai**

Ar turizmo magistrantūros studijos atitiko jūsų lūkesčius?	Kokiame kurse studijuojate	
	pirmame	antrame
Viršijo lūkesčius	2 8,3%	10 34,5%
Visai atitiko	7 29,2%	7 24,1%
Atitiko	9 37,5%	5 17,2%
Nevisai atitiko	6 25,0%	6 20,7%
Neatitiko		1 3,4%
Viso	24 100,0%	29 100,0%
		1 3,4%

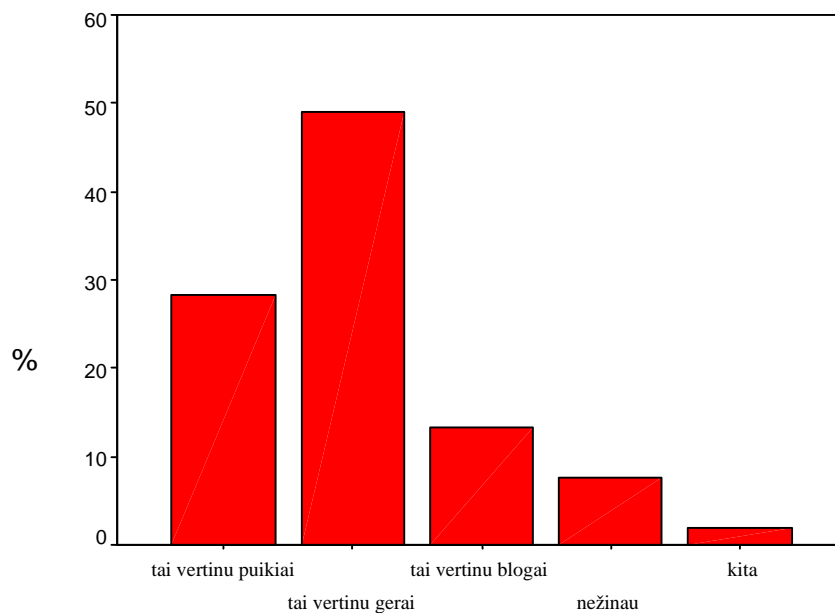
Rezultatas: pirmojo kurso turizmo specialybės magistrantai daugiausiai pažymėjo trečiąjį atsakymo variantą „atitiko“. Tai sudaro 37,5% visų apklaustųjų. O antrojo kurso studentai, praėję jau visą turizmo magistrantūros kursą, kai jau tėra likę pabaigti rašyti magistrinį darbą, daugiausiai pasisakė, jog turizmo magistrantūros studijos viršijo jų lūkesčius. Tai sudaro 34,5%.

**Turizmo magistrantūros studijų pasiteisinimo sėkmė
lyginant pagal tai, kokiame universitete studijuoja respondentai**

Ar turizmo magistrantūros studijos atitiko jūsų lūkesčius?	Kokiame universitete studijuojate?		
	KU	LKKA	ŠU
Viršijo lūkesčius	10 50,0%	2 6,7%	
Visai atitiko	10 50,0%	4 13,3%	
Atitiko		11 36,7%	3 100,0%
Nevisai atitiko		12 40,0%	
Neatitiko		1 3,3%	
Viso	20 100,0%	30 100,0%	3 100,0%

Pastarieji rezultatai yra lyginti pagal tai, kuriame universitete studijuoja magistrantai. Nutarta nustatyti, ar turizmo magistrantūros studijos atitiko studentų poreikius, kryžminant tą patį klausimą su „Kokiame universitete studijuojate?“. Rezultatas: KU magistrantai visiškai neatsakė, kad turizmo magistrantūros studijos atitiko jų lūkesčius, LKKA respondentai 36,7% pasirinko šį variantą, o ŠU studentai visu 100% atsakė, jog studijos atitiko jų lūkesčius. KU respondentai po 50 pasisakė, jog studijos visai atitiko ir viršijo jų lūkesčius, o štai LKKA magistrantai daugiausiai (40 %) atsakė, jog studijos nevisai atitiko lūkesčius ir 3,3% pasisakė, jog neatitiko. Išvada: KU turizmo specialybės magistrantai yra labiau patenkinti studijomis nei LKKA studentai. ŠU magistrantai visai patenkinti turizmo studijomis.

Lietuviai studentai dažnai išvyksta mokytis į užsienio universitetus, dalyvauja užsienio dėstytojų bei specialistų paskaitose, seminaruose, mokymuose. Norėta sužinoti, kaip turizmo magistrantūros studentai vertina tai, kad paskaitos jų studijuojamame universitete dėstomos tik lietuvių dėstytojų (žr. 9 paveikslą).

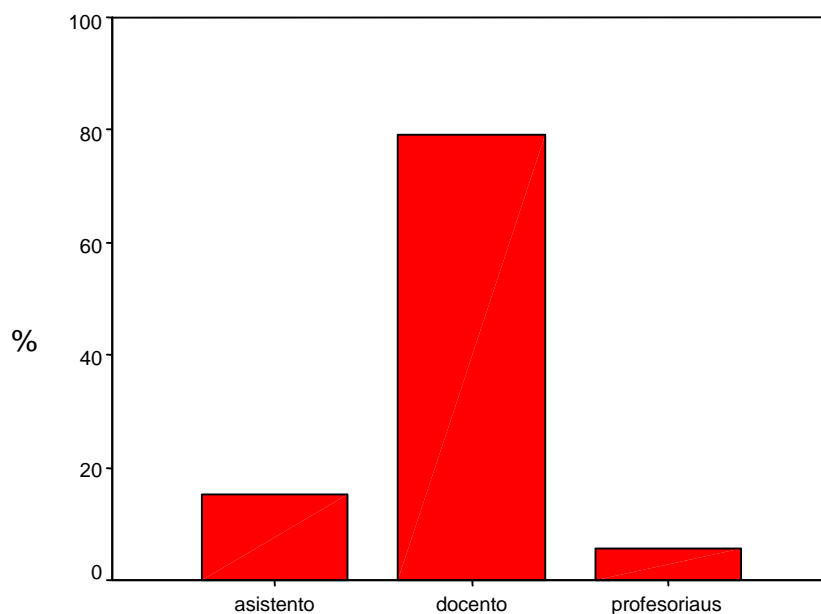
Studijos buvo dėstomos tik lietuvių dėstytojų.

9 pav. Tik lietuvių dėstytojų dominavimas turizmo magistrantūroje (respondentų vertinimu).

Rezultatas: tai, kad paskaitos dėstomos tik lietuvių dėstytojų, studentai vertina gerai: 28,3%, puikiai – 49,1 %, blogai – 13,2 %, nežino – 7,5 %, o atsakymą – kita pažymėjo tik 1,9 %, t. y. 1 respondentas, paminėdamas, jog lietuvių dėstytojams, kaip ir studentams reiktų keistis su užsienio dėstytojais.

Kadangi turizmo specialybės magistrantai jau yra baigę bakalauro studijas, klausimu, ar magistrantūros studijų programų moduliai yra kokybiškesni nei bakalauro, norėta palyginti, ar taip iš tikro yra, ar tai tik tėra žinių gilinimas tuose pačiuose dalykuose kaip ir bakalauro ir pan.

10 - ajame paveiksle parodyta apskritai, kaip yra vertinami visų nagrinėjamų universitetų studentų magistrantūros studijų moduliai, o 18 – oje lentelėje, kaip tai vertina atskirų universitetų magistrantai.

Dėstytojai, vedantys paskaitas turizmo magistrantūroje daugiausiai dirba

10 pav. Turizmo magistrantūros studijų modulių įvertinimas.

Turizmo magistrantūros studijų modulių įvertinimas pagal nagrinėjamus universitetus

Ar magistrantūros studijų programų moduliai buvo kokybiškesni nei bakalaluro	Kokiame universitete studijuojate?		
	KU	LKKA	ŠU
taip, kokybiškesni	14 70,0%	11 36,7%	3 100,0%
nepakankamai kokybiški	6 30,0%	9 30,0%	
ne		6 20,0%	
nežinau		3 10,0%	
kita		1 3,3%	
Total	20 100,0%	30 100,0%	3 100,0%

Rezultatas: 52,8 % magistrantų atsakė, jog magistrantūros studijų programų moduliai buvo kokybiškesni, 28,3 % - jog nepakankamai kokybiški, 11,3 – kad nekokybiški, 5,7 % - nežino, o atsakymą „kita“ pažymėjo 1,9 %, t. y. 1 respondentas.

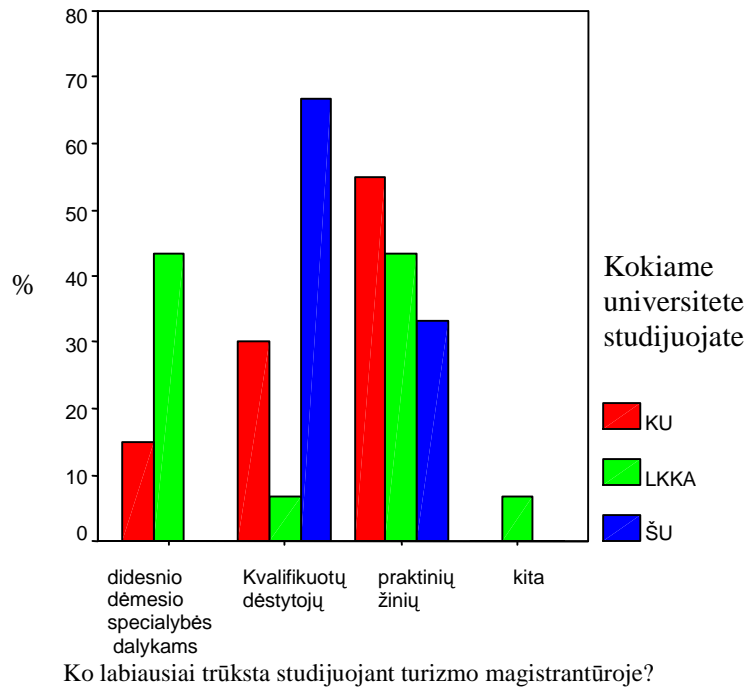
Lyginant pagal universitetus daugumai KU magistrantų studijų moduliai buvo kokybiškesni (70%), LKKA magistrantams atrodo, jog studijų programų moduliai kokybiškesni (36,7%), tačiau beveik toks pats procentas (30,9%) LKKA studentų mano, jog jie nepakankamai kokybiški. Atsakymą „kita“ pažymėjo 3,3%, t.y. 1 LKKA respondentas, svariai argumentuodamas, jog turizmo magistrantūros programų moduliai galėtų ne tęsti bakalaluro studijų modulių, o daugiau dėmesio skirti praktiškesnių studijų programų modulių kūrimui. ŠU tiriamieji 66,7% atsakė, jog moduliai nepakankamai kokybiški.

Klausimas „Ko labiausiai trūksta studijuojant turizmo magistrantūroje?“ yra gana aktualus šiame tyrime. Jis buvo užduotas, siekiant išsiaiškinti, ko respondentams labiausiai trūksta studijuojant turizmo magistrantūroje. Atsakymų variantams pasirinkti aktualiausi dalykai. Visa, ko neįvardinta atsakymų variantuose, tiriamieji galėjo parašyti atsakyme „kita“ (žr. 19 lentelę). Šis klausimas buvo kryžminamas su klausimu „Kokiame universitete studijuojate (žr. 11 paveikslą) ir su „Koks Jūsų pažymių vidurkis“ (žr. 12 paveikslą).

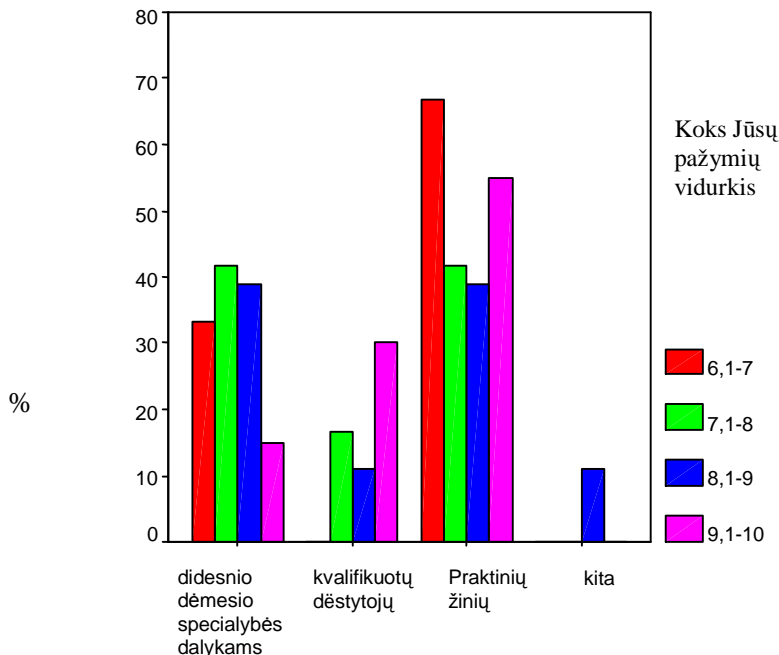
Turizmo magistrantūros studijų modulių trūkumo įvertinimas

	Tiriamųjų skaičius	Procentai
praktinių žinių	25	47,2

didėsnio dėmesio specialybės dalykams	16	30,2
kvalifikuotų dėstytojų	10	18,9
kita	2	3,8
Viso	53	100,0

11 pav. Turizmo magistrantūros studijų modulių trūkumo įvertinimas, pagal universitetus.

Ko labiausiai trūksta studijuojant turizmo magistrantūroje?

12 pav. Turizmo magistrantūros studijų modulių trūkumo įvertinimas, pagal universitetus.

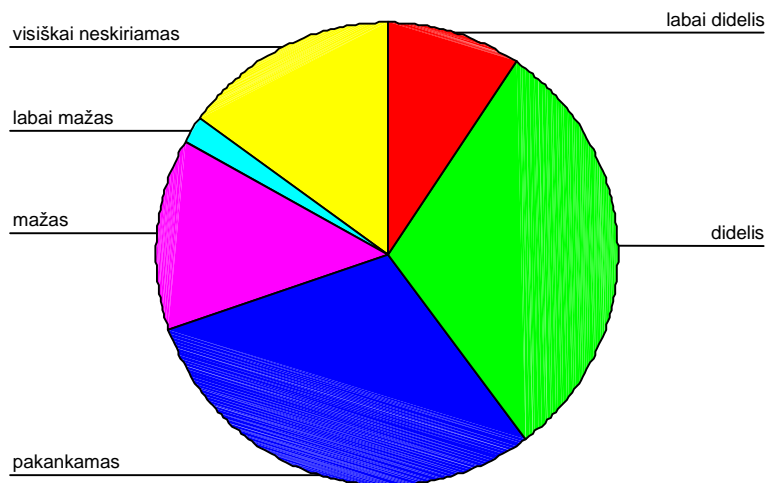
Gautas rezultatas: bendrai visų nagrinėjamų universitetų magistrantams labiausiai trūksta praktinių žinių – 47,2 %, mažiausiai – kvalifikuotų dėstytojų, o atsakymą „kita“ pažymėjo 3,8 % respondentų. Jų atsakymuose buvo paminėta: labiausiai trūksta laiko, skirti mokslams bei daugiau dėmesio magistrinio darbo rašymui.

Lyginant pagal universitetus, iš grafiko matome, jog KU turizmo magistrantams labiausiai trūksta praktinių žinių – 55 %, LKKA magistrantams – po 43,3 %: didesnio dėmesio specialybės dalykams ir praktinių žinių, o ŠU studentams labiausiai trūksta kvalifikuotų dėstytojų.

Dvyliktu paveikslu siekta palyginti, ar tai, nuo to, kokius pažymius gauna magistrantai, keičiasi jų nuomonė apie tai, ko jiems trūksta studijuojant turizmo magistrantūroje. Taigi, nuo 61, iki 7 balų vidurkį turintys studentai studijose labiausiai pasigenda praktinių žinių (66,7%), 7,1-8 balų pažymių vidurkį turintiems magistrantams vienodai trūksta didesnio dėmesio specialybės dalykams bei praktinių žinių (po 41,7 %), to paties trūksta ir 8,1-9 balus gaunantiems respondentams, tačiau tai sudaro po 38,9 %. Didžiausias procentas (55 %) atsakyme, kad trūksta praktinių žinių yra tarp turizmo specialybės magistrantų, turinčių 9.1 – 10 vidurkį.

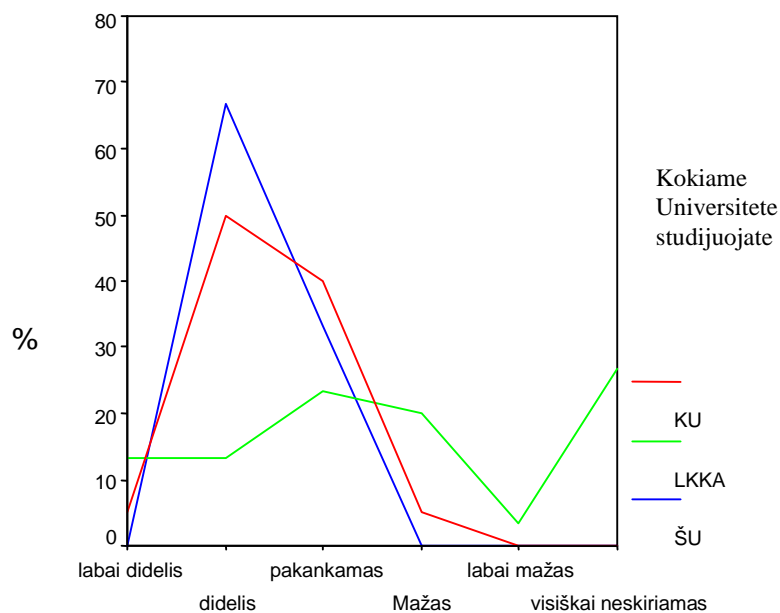
Kadangi šiame magistriniame darbe yra nagrinėjamos ir užsienio universitetų, ruošiančių turizmo specialybės magistrantus, studijų programos, klausimas apie užsienio kalbą Lietuvos universitetuose, ruošiančiuose turizmo magistrantus, yra gana aktualus. Čia turima galvoje ne anglų, vokiečių ir pan. paskaitos, bet apskritai postūmis bendrauti su užsienio universitetų turizmo

specialybės studentais, dėstytojais, dalyvauti tarptautiniuose seminaruose, konferencijose, parodose ir pan., kur reikalinga užsienio kalba, tarptautinis mąstymas ir panašiai (žr. 13 paveikslą). Šis kalusimas buvo sukryžmintas su „Kokiame universitete studijuojate“ (žr. 14 paveikslą).

Koks dėmesys turizmo magistrantūroje skiriamas užsienio kalbai?

13 pav. Dėmesys užsienio kalbai, skiriamas turizmo magistrantūroje.

14 pav. Dėmesys užsienio kalbai, skiriamas turizmo magistrantūroje lyginant pagal universitetus

Rezultatas: respondentai atsakė, jog didelis ir pakankamas dėmesys užsienio kalbai po vienodai (30,2 %) yra skiriamas visuose nagrinėjamuose universitetuose, o, kad skiriamas labai mažas dėmesys atsakė tik 1,9 % tiriamųjų.

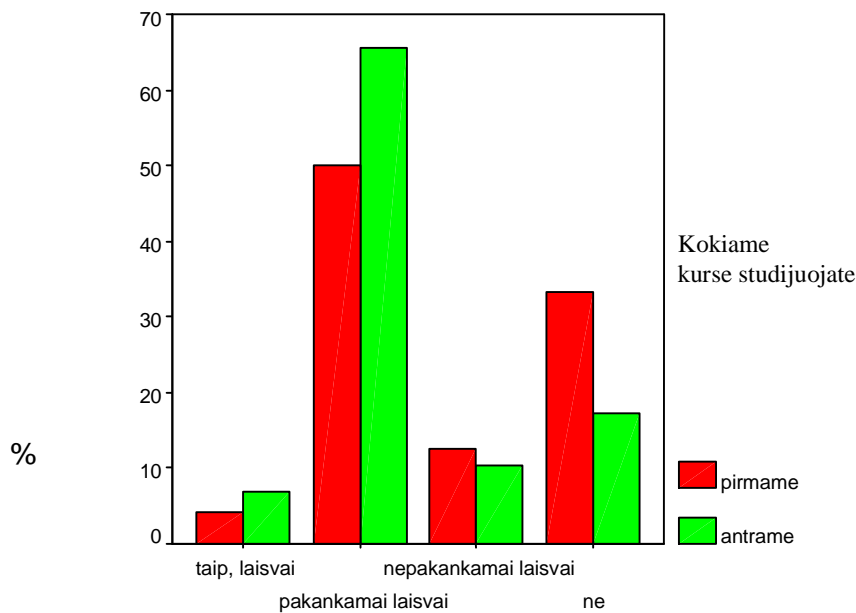
Lyginant pagal universitetus, KU ir ŠU magistrantai mano, jog jų universitetuose yra skiriamas didelis dėmesys užsienio kalbai (50 % ir 66,7 %), o LKKA studentai mano, jog čia dėmesys užsienio kalbai yra visiškai neskiriamas (26,7 %).

Užduodant klausimą „ar turizmo magistrantūroje laisvai galėjote pasirinkti dalykus, kuriuos norėjote studijuoti?“, norėta sužinoti, ar studentai yra pakankamai laisvi, renkantis dalykus, kuriuos jie nori studijuoti turizmo magistrantūroje (žr. 20 lentelę). Šis klausimas buvo sukryžmintas su „Kokiame universitete studijuojate?“, siekiant įvertinti, kuo skiriasi studijų planavimas magistrantui lyginant pagal tai, kokiame universitete jis studijuoja (žr. 15 paveikslą).

20 lentelė

Studijų planavimo turizmo magistrantūroje kokybės įvertinimas

Ar turizmo magistrantūroje laisvai galėjote pasirinkti dalykus, kuriuos norėjote studijuoti?	Kokiame universitete studijuojate?		
	KU	LKKA	ŠU
taip, laisvai		3 10,0%	
pakankamai laisvai	20 100,0%	8 26,7%	3 100,0%
nepakankamai laisvai		6 20,0%	
ne		13 43,3%	
Viso	20 100,0%	30 100,0%	3 100,0%

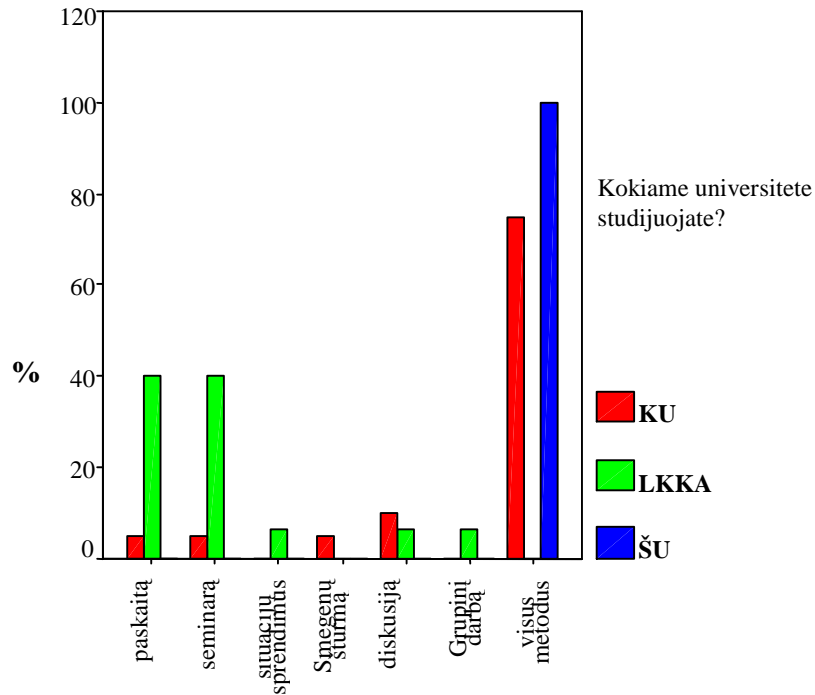
Ar turizmo magistrantūroje laisvai galėjote pasirinkti dalykus, kuriuos norėjote studijuoti?

15 pav. Studijų planavimo turizmo magistrantūroje kokybės įvertinimas lyginant pagal universitetus.

KU magistrantai vienareikšmiškai mano, jog jie pakankamai laisvai galėjo pasirinkti dalykus, kuriuos studijuoja (100 %), LKKA studentai, atvirkščiai, dauguma galvoja, kad ne (43,3 %), o ŠU studentai vienareikšmiškai mano, kad jie galėjo pasirinkti dalykus, kuriuos norėjo studijuoti, pakankamai laisvai (100%).

Lyginat pagal tai, kuriame kurse studijuoja magistrantai rezultatai buvo pakankamai vienodi. Ir pirmo ir antro kurso studentai susumavus rezultatus mano, jog jie galėjo pakankamai laisvai pasirinkti dalykus, kuriuos norėjo studijuoti. Rezultatas skiriasi tik keliolika procentų. Antrakursiai magistrantai pažymėjo 65,5 %, o pirmakursiai – 50 %.

Mokymo formos ir metodai šiuolaikinėje studijų sistemoje vaidina kur kas svarbesnį vaidmenį nei tradicinėje. Dėl savo įvairovės mokymosi formos ir metodai gali gana stipriai įtakoti patį didaktinį procesą bei iš dalies turėti įtakos ir dėstytojams. [21, p. ?]. Užduodant klausimą „kokius dėstytojų dėstytojai dažniau taiko turizmo magistrantūroje“, norėta sužinoti, ar nagrinėjamuose universitetuose dar taikomi tradiciniai metodai, ar nauji (žr. 16 pav).

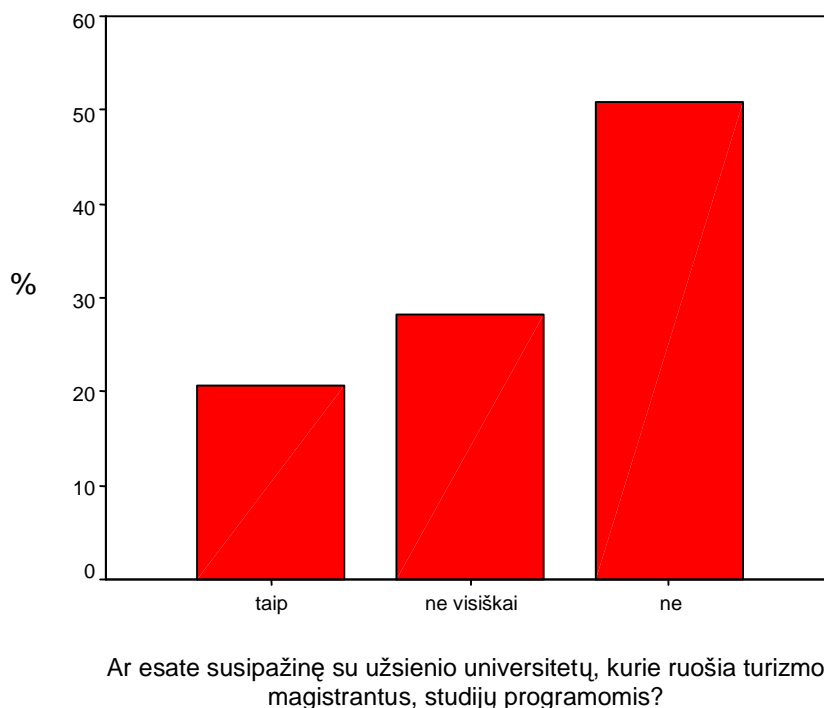

Kokius dėstytojų metodus dėstytojai dažniau taiko turizmo magistrantūroje?

16 pav. Dėstytojų metodai, dažniausiai taikomi turizmo magistrantūroje.

Rezultatai ganėtinai nustebino. LKKA magistrantai po 40 % pažymėjo, kad jų universitete dažniausiai yra naudojama paskaita ir seminaras, KU studentai 75 % ir ŠU 100 % teigia, kad yra naudojami visi prieš tai išvardinti metodai. Gaila tik, kad atskiriai pažymėti atsakymai, kad dėstytojai dažniau naudoja situacijų sprendimus, diskusiją ar grupinį darbą siekia tik vidutiniškai 5 %. Tačiau visų šių metodų jungimas yra ganėtinai geras rezultatas, realizuojant magistrantūros studijų programas.

Kadangi šio magistrinio darbo tiriamoji dalis susideda iš dviejų dalių, išnagrinėjus užsienio universitetų studijų programas, norėta sužinoti, ar studentai tik domisi savo studijų programomis ir yra patenkinti, „tuo, ką turi“, ar domėjasi ir užsienio universitetų magistrantūros studijų programomis (žr. 16 paveikslą).

16 pav. Turizmo magistrantų domėjimasis užsienio universitetų programomis.

Rezultatas: studentai nėra susipažinę su užsienio universitetų studijų programomis (atsakymas ne čia yra 50,9 %), o susipažinę yra 20,8 % respondentų. Galbūt vertėtų magistrantūroje dėstantiems dėstytojams informuoti studentus ir apie tai, kas vyksta užsienio universitetuose.

Kiekvienas specialistas, besidomintis savo sritimi, dalyvauja įvairiose parodose, konferencijose ir panašiuose renginiuose. Todėl Lietuvos universitetų turizmo magistrantams klausimas „Ar dalyvaujate konferencijose, moksliniuose seminaruose, mugėse ar parodose, susijusiuose su turizmu“ buvo pateikiamas visiems, tačiau labiau orientuotas į tuos, kurie dirba turizmo srityje. Norėta sužinoti, ar studentas, kuris dirba turizmo srityje ir studijuoja magistrantūroje, labiau domisi dalyvavimu įvairiose konferencijose, seminaruose bei parodose, susijusiose su turizmu nei tas, kuris nedirba turizmo srityje arba iš vis niekur nedirba ir tik studijuoja (žr. 21 lentelę).

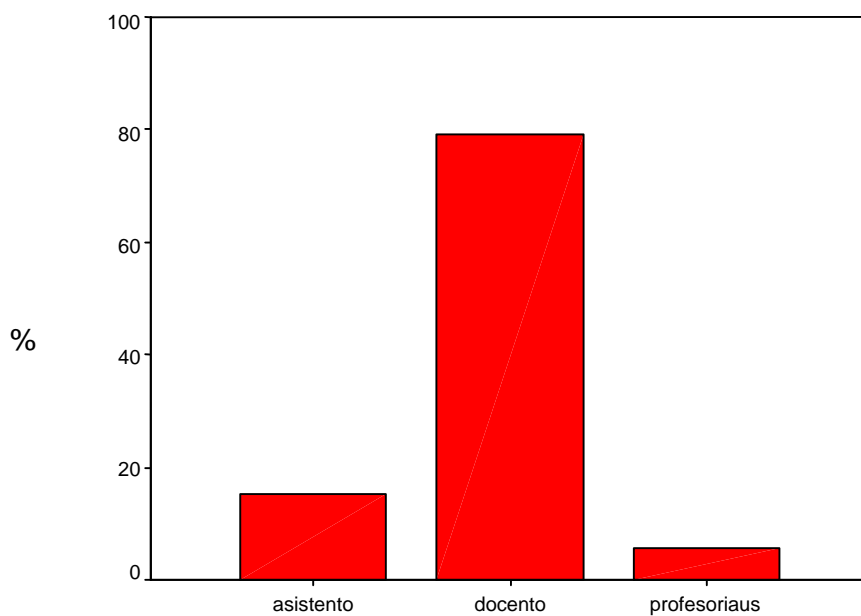
21 lentelė

Turizmo magistrantų domėjimosi konferencijomis, moksliniais seminarais, mugėmis ar parodomis, susijusiomis su turizmu įvertinimas

Ar dalyvaujate konferencijose, moksliniuose seminaruose, mugėse ar parodose, susijusiuose su turizmu	Ar dirbate turizmo srityje?		
	taip	ne	iš vis nedirbu
taip	8 66,7%	14 37,8%	2 50,0%
kartais	1 8,3%	12 32,4%	
ne	3 25,0%	11 29,7%	2 50,0%
Viso	12 100,0%	37 100,0%	4 100,0%

Rezultatas: dirbantys turizmo srityje magistrantai dideliu procentu (66,7 %) lenkia nedirbančius turizmo srityje (37,8 %) dalyvavimu įvairiose konferencijose, parodose ir pan. O nedirbantys studentai vienodai (po 50 %) ir dalyvauja ir ne.

“Kokią kvalifikaciją turi dėstytojas, vedantis paskaitas turizmo magistrantūroje?” Pagal „nuosekliųjų studijų programų nuostatus“ dėstytojai, vedantys paskaitas magistrantūroje, privalo turėti ne mažesnę nei daktaro laipsnį. Norėta sužinoti, ar studentai domisi tuo, kas jiems dėsto paskaitas? (žr. 17 paveikslą).

Dėstytojai, vedantys paskaitas turizmo magistrantūroje daugiausiai dirba

17 pav. Dėstytojų, dėstančių turizmo magistrantūroje, kvalifikacija.

Rezultatas: 79,2 % dėstytojų dirba docento pareigose.

Siekiant išsiaiškinti, kiek visuose nagrinėjamuose universitetuose dėstytojai teikia dėmesio ne tik medžiagos išdėstymui, bet ir bendravimui su magistrantu po paskaitų (t. y., ar besidominčiam

studentui yra skiriamas konsultacijų laikas ir pan.), buvo užduotas klausimas, „Ar dėstytojai noriai konsultuoja ne paskaitų metu?“ (žr. 22 lentelę).

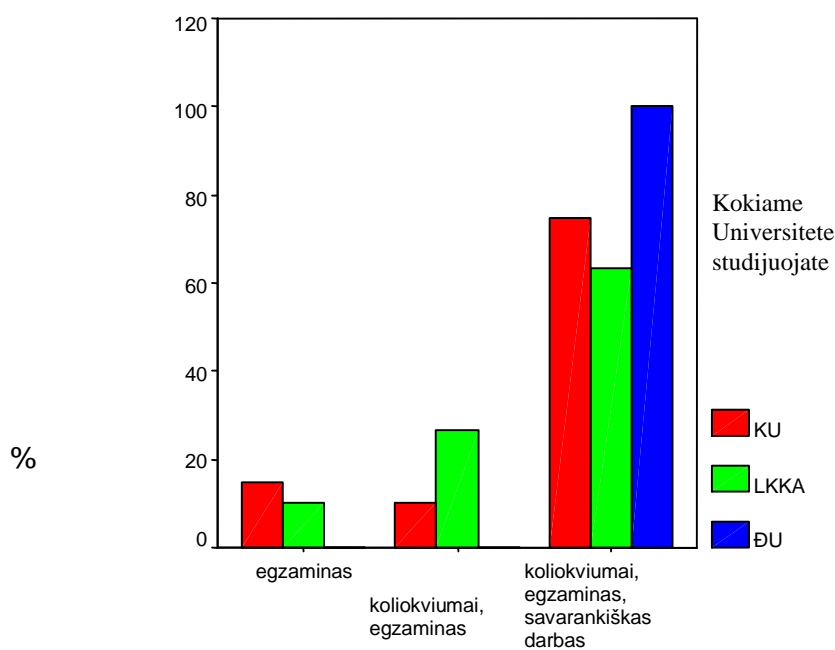
22 lentelė

Dėstytojų konsultacijos turizmo magistrantūroje ne paskaitų metu

Ar dėstytojai noriai konsultuoja ne paskaitų metu?	Tiriamųjų skaičius	Procentai
taip, noriai	16	30,2
nevisada	32	60,4
ne	3	5,7
kita	2	3,8
Viso	53	100,0

Rezultatas: negalima teigti, jog dėstytojai nekonsultuoja ne paskaitų metu (tai sudaro tik 3,8 %), tačiau dauguma magistrantų teigia, kad dėstytojai nevisada noriai konsultuoja (60,4 %). Atsakymą „kita“ pažymėjo 2 respondentai. Jie tiesiog pažymėjo, kad nesusidūrė su tuo, jiems to dar neprireikė.

Atsiskaitymo sistema yra vienas iš pačių magistrantams vedančių paskaitas dėstytojų įvertinimo kriterijų. Įdomu buvo sužinoti, kokia atsiskaitymo sistema yra visuose nagrinėjamų universitetų magistrantų grupėse. Tai siejasi su užsienio universitetų magistrantūros studijų programų nagrinėjimu, nes nagrinėtuose universitetuose, o ypač JAV, vyrauja labai demokratiška atsiskaitymo forma, t. y., studentas gali pasirinkti atsiskaitymo būdą. Buvo sukryžminti du klausimai: „Kokia atsiskaitymo forma yra taikoma Jūsų kurse“ su „Kokiame universitete studijuojate“ (žr. 18 paveikslą).

Kokia atsiskaitymo sistema yra taikoma jūsų kurse?

18 pav. Atsiskaitymo sistema turizmo magistrantūroje.

Rezultatas: vienareikšmiškai visuose universitetuose magistrantams yra taikoma koliokviumo, egzamino ir savarankiško darbo sudėtinė vertinimo sistema. Doc. dr. Vytauto Nekrošiaus siūlymu, Lietuvos universitetuose reikėtų kitaip organizuoti vertinimo sistemą: aukštoji mokykla siūlo, studentas renkasi [45].

Vertinimo sistema kiekvienam magistrantui yra jo išsilavinimo ir norėjimo siekti žinių kriterijus. Teorinių žinių siekiantis studentas dažniausiai siekia, kad išmoktą medžiagą galėtų perteikti egzamino ar koliokviumo metu. Analitiškai mąstantis studentas verčiau renkasi diskusiją ar seminarą ir pan. Respondentams buvo užduotas klausimas, „Ar vertinimo sistema turizmo magistrantūroje atitiko jūsų lūkesčius?“. Šis klausimas tiesiogiai siejasi su prieš tai buvusiu. Tiesiog norėta išsiaiškinti, ar minėta vertinimo sistema atitiko magistrantų lūkesčius (žr. 22 lentelę)

22 lentelė

Vertinimo sistemos kokybės įvertinimas

Ar vertinimo sistema turizmo magistrantūroje atitiko jūsų lūkesčius?	Tiraimųjų skaičius	Procentai
atitiko	31	58,5
visai atitiko	11	20,8
viršijo lūkesčius	2	3,8
nevisai atitiko	9	17,0
Viso	53	100,0

Rezultatas: atitiko (58 %). Vadinasi koliokviumai, egzaminas, savarankiškas darbas studentams nagrinėjamuose Lietuvos universitetuose yra priimtina forma.

Šiandien užsienio literatūros naudojimas yra neatsiejamas ne tik mokslinių darbų rengime, bet ir paskaitų metu. Klausimu „Ar dėstytojai reikalavo studijuoti užsienio literatūrą, susijusią su turizmu?“ buvo siekiama sužinoti, ar dėstytojai reikalavo naudoti užsienio literatūrą (žr. 23 lentelę).

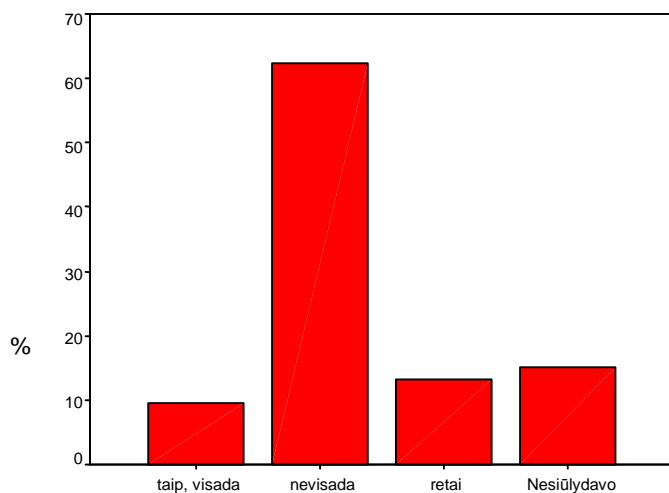
23 lentelė.

Užsienio literatūros naudojimas turizmo magistrantūros studijose

Ar dėstytojai reikalavo studijuoti užsienio literatūrą, susijusią su turizmu?	Kokiame universitete studijuojate?		
	KU	LKKA	ŠU
taip, visada	2 10,0%	7 23,3%	1 33,3%
nevisada	18 90,0%	16 53,3%	2 66,7%
retai		6 20,0%	
nereikalavo		1 3,3%	
Viso	20 100,0%	30 100,0%	3 100,0%

Rezultatas: nepriklausomai, kokiame universitete studijuoja magistrantai, visi daugiausiai pažymėjo atsakymą “nevisada”. Didžiausias procentas šitą atsakymą užbraukė KU respondentų (90%).

Siekiant išsiaiškinti, ar praktiniai užsiėmimai yra šiuolaikinio mokymo populiarioji dalis, buvo užduotas klausimas “Ar dėstytojai paskaitų metu siūlydavo praktinius užsiėmimus?” (žr. 19 paveikslą).

Ar paskaitų metu dėstytojai siūlydavo praktinius užsiėmimus?

19 pav. Praktiniai užsiėmimai turizmo magistrantūroje.

Šis klausimas siejasi su klausimu (ko jums labiausiai trūko studijuojant turizmo magistrantūroje). Kadangi tiriamiesiems, kaip išsiaiškinta anksčiau, labiausiai trūko praktinių žinių, akivaizdu, jog šiame klausime daugiausiai tiriamųjų (62,3 %) pasirinko variantą “nevisada”. Praktiniai užsiėmimai čia turėta galvoje nebūtinai tiesioginis “praktinis” darbas kokioje nors įstaigoje, o tiesiog “gyvos” darbinės situacijos susijusios su turizmu).

Komandinis darbas svarbi vadybos realizavimo dalis Turizmo vadyboje ir kitose turizmo specializacijose tai taipogi svarbu. Todėl norėta sužinoti, ar paskaitų metu buvo “duodama” pradžia komandiniam darbui praktikoje (žr. 24 lentelę).

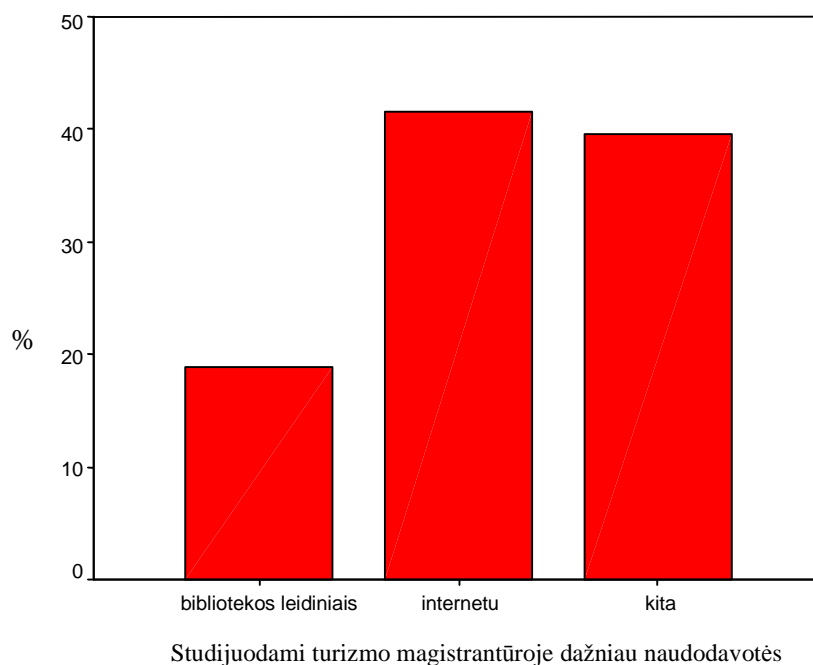
24 lentelė

Komandinis darbas turizmo magistrantūroje

Ar paskaitų metu buvo naudojamas komandinis darbas?	Tiriamųjų skaičius	Procentai
visą laiką	1	1,9
dažnai	32	60,4
kartais	16	30,2
niekada	4	7,5
Viso	53	100,0

Rezultatatas: daugiausiai pasirinktas atsakymas – “dažnai” (60,4 %). Komandinio darbo naudojimas tokiu procentu , realizuojant turizmo magistrantūros studijų programas nagrinėjamuose universitetuose, yra pakankamai geras rezultatas, tačiau lyginant pagal užsienio universitetus Lietuvoje, komandinio darbo tėra tik užuomazgos. Tai yra, komandinis darbas universitetuose suprantamas tik kaip bendras sprendimų ieškojimas seminaro ar grupinio darbo metu. Tuo tarpu užsienio, o ypač JAV universitetuose, komandinis darbas yra įvairių projektų planavimas ir realizavimas net už universiteto ribų (su turizmu susijusiose įmonėse ir panašiai).

Šiuolaikinėje žinių visuomenės kūrimo sistemoje, Lietuvos universitetų magistrantai dažniausiai neapsiriboja vien tik bibliotekos leidiniais. Jie ieško informacijos įvairiose duomenų bazėse, internete ir pan. Užduodant klausimą, kuo dažniau naudodavosi turizmo magistrantai studijų metu, norėta sužinti, ar šiandien jiems svarbesnė tradicinė biblioteka ar naujosios informacijos priemonės (žr. 20 paveikslą)

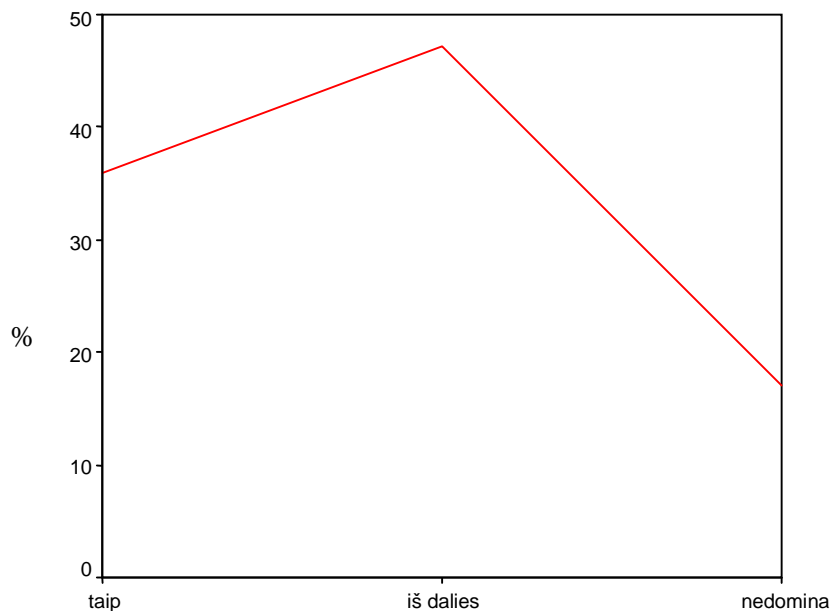

20 pav. Literatūros paieška turizmo magistrantūroje.

Rezultatas: turizmo magistrantai dažniausiai naudodavosi internetu (41,5 %). „Kita“ pažymėje studentai dažniausiai nurodė, kad naudojasi specialiosiomis duomenų bazėmis.

Pasikeitimo programos su užsienio universitetais šiuolaikiniam studentui yra galimybė tobulėti ir siekti kažko daugiau. Nagrinėjant Lietuvos universitetų studijų organizavimą, visi trys universitetai, ruošiantys turizmo magistrantus, dalyvauja Erasmus/Socrates programoje. Todėl pasikeitimo su užsienio universitetais galimybė yra. Ypač tai turėtų rūpėti magistrantui, kadangi

magistrantūra yra savęs tobulinimo ir daugiau savarankiško noro siekti įgūdžių bei patirties studijos. Būtent todėl respondentams ir buvo užduotas klausimas „Ar jus domina pasikeitimo programos su užsienio universitetais?“ (žr. 21 paveikslą). Pastarasis klausimas buvo sukryžmintas su „Koks jūsų pažymių vidurkis, studijuojant magistrantūroje“ (žr. 25 lentelę).

Ar jus domina pasikeitimo programos su užsienio universitetais?

21 pav. Pasikeitimo programos su užsienio universitetais

25 lentelė

Pasikeitimo programos su užsienio universitetais lyginant pagal tai, kas yra pažymių vidurkis

Ar jus domina pasikeitimo programos su užsienio universitetais?	Koks Jūsų pažymių vidurkis yra studijuojant magistrantūroje?			
	6,1-7	7,1-8	8,1-9	9,1-10
taip		6	8	5
		50,0%	44,4%	25,0%
iš dalies	2	4	7	12
	66,7%	33,3%	38,9%	60,0%
nedomina	1	2	3	3
	33,3%	16,7%	16,7%	15,0%
Viso	3	12	18	20
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Rezultatas: magistrantai tik iš dalies domisi galimybe studijuoti užsienio universitete (47,2 %), o 17 % tiriamųjų tai net nedomina. Pagal tai, koks respondentų pažymių vidurkis yra magistrantūroje, tyrimas parodė, kad labiausiai pasikeitimo programomis su užsienio universitetais domisi 7,1 – 8 vidurkį turintys magistrantai

(50 %), o mažiausiai – turintys 9,1 – 10 balų vidurkį (25 %).

Naujausia medžiaga – tai paskutiniai leidiniai, paskutiniai paskelbti duomenys, atliekami tyrimai ir pan. Klausimu „Kaip dažnai naujausia medžiaga buvo naudojama paskaitų metu?“ norėta sužinoti, ar studentams dėstytojai dažnai pateikdavo būtent tokią medžiagą (žr. 26 lentelę).

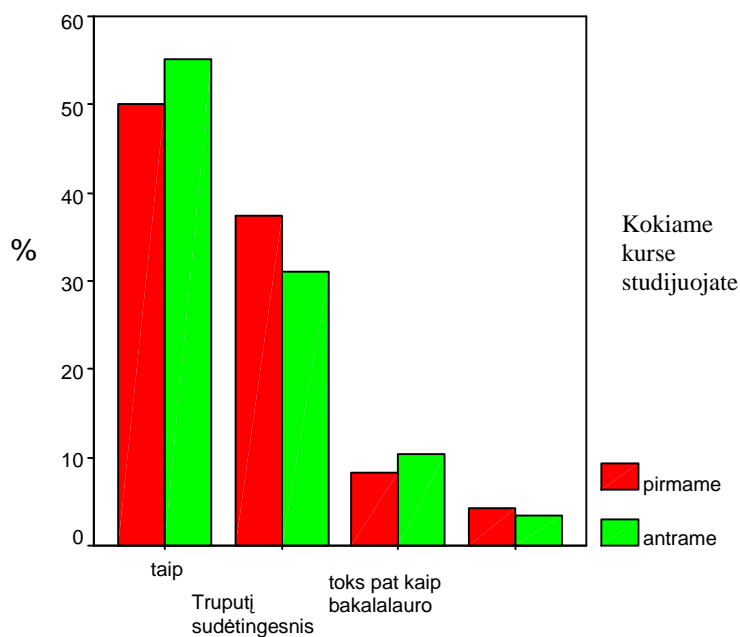
26 lentelė

Turizmo magistrantūros paskaitų metu naudojama naujausia literatūra

Kaip dažnai naujausia medžiaga buvo naudojama paskaitų metu?	Dažnis	Procentai
niekada	2	3,8
kartais	34	64,2
pakankamai dažnai	17	32,1
Viso	53	100,0

Rezultatas: daugiausiai atsakymų buvo „Kartais“ (64,2 %). Deja, nebuvo nei vieno atsakymo, pažymėto „labai dažnai“ ir „visada“.

Magistro darbas yra didesnis ne tik savo apimtimi, bet ir tyrimo aktualumu, dydžiu ir pan. Kadangi pirmo kurso studentai jau turėtų būti įpusėję magistro darbą, o antrakursiai jau baiginėjantys, rūpėjo paklausti, ką jie mano apie magistro darbo rengimą. Šis klausimas buvo sukryžmintas su „Kokiame universitete studijuojate“ (žr. 22 paveikslą).

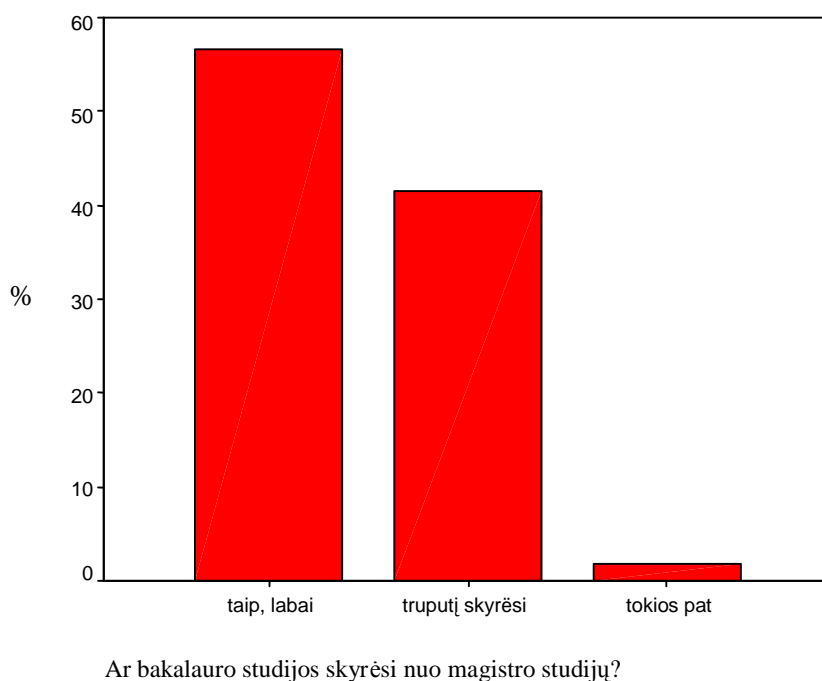

Ar magistro darbo rengimas yra sudėtingesnis nei bakalauro?

22 pav. Magistro darbas turizmo magistrantūroje.

Rezultatas: antrakursiams magistrantams 55,2 %, pirmakursiams – 50 % magistro darbo rengimas yra sudėtingesnis nei bakalauro.

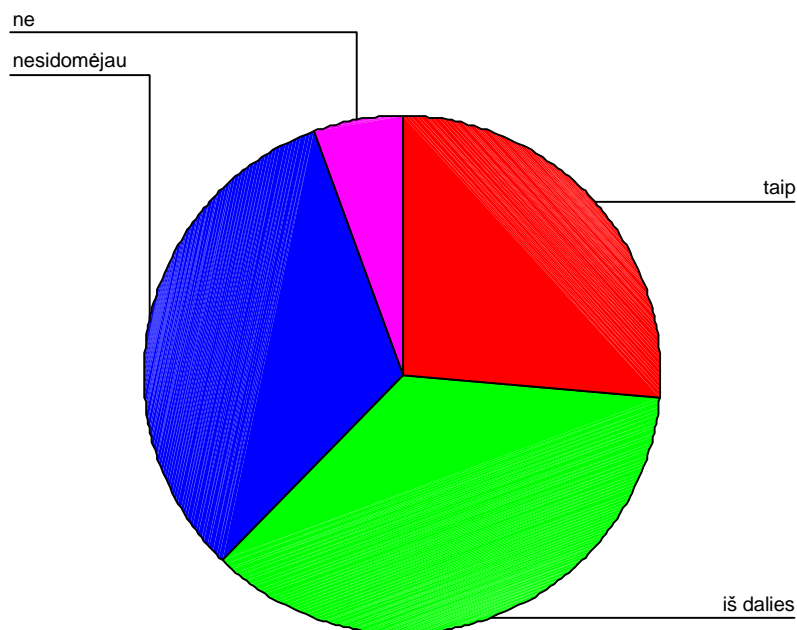
Bakalauro studijos, nagrinėjant užsienio universitetų programas, ryškiai skiriasi nuo magistro. Bakalauro studijose gilinamasi į bendruosius dalykus, tokius kaip ekonomika, vadyba ir pan., magistro studijose atliekama gilesnė pasirinktos specializacijos dalykų analizė. Lietuvos universitetų turizmo magistrantams buvo pateiktas klausimas „Ar bakalauro studijos skyrėsi nuo magistro studijų?“, siekiant sužinoti, ar turizmo magistro studijos Lietuvoje nėra tik tolesnis gilinimasis į bakalaure studijuotus dalykus (žr. 23 pav).

23 pav. Bakalauro ir magistro studijų palyginimas.

Rezultatas: respondentai, mano, jog magistro studijos skyrėsi nuo bakalauro studijų 78,6 %, 68,4 % mano, jog magistro studijos tik truputį skyrėsi nuo bakalauro. Vadinasi, studentai dideliu procentu mano, jog magistro studijos yra kokybiškesnės.

Nagrinėtų JAV ir Australijos universitetų pavyzdys rodo, kad studentai pasirenkamuosius dalykus gali pasirinkti patys, ir ne tik katedros siūlomus, bet ir kituose universitetuose ar fakultetuose. Užduotu klausimu „Ar galėjote rinktis turizmo programų modulius kituose Lietuvos universitetuose“, siekta sužinoti tiesiogine studijuojančių nuomonę apie tai (žr. 24 paveikslą).

24 pav. Studijų modulių pasirinkimas kituose Lietuvos universitetuose.

Rezultatai čia pasiskirsto gana vienodai. Iš dalies atsakė 35,8 %, nesidomėjau – 32,1 %, taip – 26,4 % (tai yra labai keista, nes nei vienamo nagrinėjamo universiteto studijų programoje tai neminima, tik LKKA leidžia pasirinkti pasirenkamuosius dalykus kitose katedrose, bet savo fakulteto ribose), ne -5,7 %.

Dažnai studentai į universitetą įstoja labai aukštais vidurkiais arba iš kitų fakultetų (jei tai leidžiama), kuriuose vertinimo skalė yra visiškai kitokia. Sugretinant klausimus „Koks Jūsų pažymių vidurkis buvo bakalauro studijų metu?“ su „Koks Jūsų pažymių vidurkis yra studijuojant magistrantūroje?“ norėta sužinoti, ar pasikeitė magistrantų rezultatai (žr. 27 lentelę).

27 lentelė

Pažymių vidurkių palyginimas bakalauro ir magistro studijose

Koks Jūsų pažymių vidurkis buvo bakalauro studijų metu?	Koks Jūsų pažymių vidurkis yra studijuojant magistrantūroje?			
	6,1-7	7,1-8	8,1-9	9,1-10
6,1-7	2 66,7%	3 25,0%		
7,1-8		5 41,7%		1 5,0%
8,1-9	1 33,3%	3 25,0%	10 55,6%	
9,1-10		1 8,3%	8 44,4%	19 95,0%
Viso	3 100,0%	12 100,0%	18 100,0%	20 100,0%

Rezultatas: tokie, kokie buvo tiriamųjų pažymiai bakalaure, jie išlieka ir magistrantūroje. Vadinasi, respondentai, nors ir negauna stipendijos (kas yra dieniniame skyriuje studijuojantiems aktualu, siekiant gauti didesnę pažymį) vis dėlto magistrantūroje siekia naudoti savo tobulinimui (nors kartais pažymys neadekvačiai įrodo žinias).

Apibendrinant universitetinių turizmo magistrantūros studijų organizavimo sistemos realizavimo KU, LKKA ir ŠU rezultatus, galima teigti, kad:

- Magistrantai logiškai apgalvoję pasirenka tęstines turizmo studijas, nes mano, jog tai perspektyvi specialybė. A. Armaitienė (2004) pastebi, kad „visų lygmenų turizmo specialistus rengiančios institucijos teigia, kad poreikis studijuoti didėja. Siekiančių įgyti ne tik bakalauro, bet ir magistro laipsnį poreikiai skatina plėsti pasiūlą“. Turizmo specialistai rengiami tik keliuose Lietuvos universitetuose, o turizmo srityje pasiūla kvalifikuotiems specialistams yra gana didelė.
- Turizmo magistrantūros studijos atitinka tiriamųjų lūkesčius, tačiau vertinant tai, kad jie nėra susipažinę su užsienio universitetų studijų programomis ir egzistuoja tik Lietuvos universitetų siūlomais moduliais, galima teigti, kad nagrinėjamų universitetų turizmo magistrantai dar nėra pakankamai ambicingi savo studijų planavimo atžvilgiu ir juos tenkina tik gilinamoji magistrantūra.
- Nagrinėjamų Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros studijų programų dėstytojai – tik lietuviai. Tas variantas šiuolaikiniams turizmo magistrantams tinka, t. y., jie tai vertina gerai. Lyginant su užsienio universitetais, tai yra nekoks kriterijus, kadangi dėstytojai, ruošti vienos šalies universitetų turi pakankamai vienodą išsilavinimo lygį. Tai, anot A. Armaitienės (2004) sąlygoja studentų vienodumo lygį. Pavyzdžiui, JAV universitetuose, ruošiančiuose turizmo magistrantus, dėstytojai surenkami iš viso pasaulio. Kita vertus, Lietuva yra nedidelė šalis ir užsienio šalių dėstytojai ne itin pretenduoja į mūsų dėstytojų vietas.
- Magistro lygyje šiuo metu Lietuvos universitetuose (įskaitant ir turizmo magistrantūros programas) vienintelis būdas studijuoti yra mokytis atskrus dalykus, po to rašyti magistrinį darbą. Tai yra toks pat studijų organizavimo būdas, kaip ir bakalauro. Atliekant tyrimą KU, LKKA ir ŠU, turizmo magistrantai yra patenkinti tokiu magistro lygio studijavimo būdu. Jie netgi mano, kad turizmo magistrantūros studijų moduliai yra kokybiškesni nei bakalauro. Mano nuomone, jie kokybiškesni savo didesne apimtimi, tačiau yra bakalauro studijose praeitų dalykų gilinimas, o ne koncentracija į konkrečią sritį ar žinių praplėtimas.
- Nagrinėjamuose universitetuose, turizmo magistrantams labiausiai trūksta praktinių žinių. Tai atsispindi atlikto tyrimo atsakymuose. Tačiau nagrinėjant Lietuvos universitetų turizmo magistrantūros studijų programas taipogi nėra pastebima, kad praktinių dalykų juose būtų

gausu. Nagrinėjamuose užsienio universitetuose praktikai, projektų rašymui yra skiriamas pakankamai didelis dėmesys. Tuo pagrįsta magistrantūros studijų koncepcija.

- Lietuvos universitetų turizmo magistrantai studijuoja savo šalies universitetines programas ir nesidomi užsienio universitetų studijų programomis. Tai šiandien yra tik iniciatyvių turizmo srities dėstytojų domėjimosi objektas, siekiant pagerinti turizmo programų sudarymą ir gerinant studijų kokybę.
- Turizmo magistrantūroje užsienio kalbai yra skiriamas nepakankamas dėmesys. Suvedus bendrus tyrimo rezultatus, nustatyta, kad KU užsienio kalbai teikia mažiausiai dėmesio, o LKKA ir ŠU vidutiniškai 55 % skiria dėmesio užsienio kalbai.
- Turizmo magistrantūros programos sudarytos taip, kad studentas praktiškai negali planuoti savo studijų pats, kadangi jis negali pasirinkti dalykų, kuriuos nori studijuoti. Nagrinėjamuose užsienio universitetuose magistrantas privalo išsilaikyti tik minimumą privalomųjų dalykų, toliau jam pateikiamas platus sąrašas dalykų, iš kurių jis gali pasirinkti naudingus dalykus, svarbu tik, kad surinktų nustatytą kreditų skaičių.
- Dirbantys turizmo srityje magistrantai labiau suinteresuoti dalyvauti konferencijose, moksliniuose seminaruose bei parodose, susijusiose su turizmu. Galbūt tai įtakoja darbas, siekimas naujausių žinių ir pan. Tuo tarpu nedirbantys turizmo srityje magistrantai mažiau domisi tokiais dalykais.
- Dėstytojais, vedantys paskaitas turizmo magistrantams visiškai atitinka“ nuosekliųjų programų nuostatus“. Tačiau labai maža dalis dėstytojų yra apsigynę profesoriaus laipsnį.
- Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, turizmo magistrantūros studijose dėstytojais gana plačiai žiūri į dėstyimo metodus. Tiriamieji daugiausiai pažymėjo, jog dažniausiai dėstytojais neapsiriboja vien paskaita ar seminaru, o taiko įvairiapusių dėstyimo metodus: smegenų šturmą, diskusiją, grupinį darbą ir pan.
- Atlikto tyrimo duomenimis dėstytojais ne visada noriai konsultuoja magistrantus ne paskaitų metu. Tai galbūt susiję su mažais dėstytojų atlyginimais ir per dideliu užimtumu.
- Atsiskaitymo sistema, taikoma turizmo magistrantams nėra griežtai nustatyta. Dėstytojais patys renkasi, kokia forma turi vykti magistrantų atsiskaitymas. Visų trijų nagrinėjamų universitetų magistrantai daugiausiai nurodo, kad jų studijuojame universitete yra taikoma kombinuota atsiskaitymo forma: koliokviumai, egzaminas ir savarankiškas darbas.
- Šiandieniniame Lietuvos universitete, kaip parodė atliktas tyrimas, dėstytojais ne visada reikalauja studentų naudoti užsienio literatūrą, nors magistrinio darbo rengimo metodikoje nurodyta, kad privaloma būti panaudoti šaltiniai užsienio kalbomis. Vertėtų dar paskaitų metu nukreipti magistrantų dėmesį užsienio literatūros analizavimui.

- Komandinis darbas turizmo magistrantūroje naudojamas dažnai. Tai yra pagrindas sėkmingam savęs realizavimui tolesniame praktiniame darbe.
- Šiandienos turizmo magistrantai daugiausiai naudojami internetu ir specialiosiomis elektroninėmis duomenų bazėmis.
- Lietuvos universitetų turizmo magistrantai tik iš dalies domisi studijomis užsienio universitetuose. Tai sąlygoja ne tik žinių trūkumas apie užsienio universitetų studijų programas, bet ir lietuvių studentų pasyvus požiūris į nuolatinį tobulėjimą bei turizmo įmonių nesuinteresuotumas geresniu specialisto parengimu.

Išnagrinėjus užsienio universitetų turizmo magistrantūros studijų programas ir lyginant jas su Lietuvos universitetais, ruošiančiais turizmo magistrantus, siūlau alternatyvų, mano nuomone, studijų programų modelį, kuris galėtų būti panaudotas kuriant naujas turizmo magistrantūros studijų programas. Siūlomas turizmo studijų programos modelis yra taikytas turizmo vadybos magistro laipsniui įgyti. Manau, jog Lietuvos universitetuose reikėtų kurti kur kas lengvesnį, liberalesnį ir studentui, norinčiam planuoti savo studijas pačiam demokratiškesnį magistrantūros turizmo studijų programų modelį.

Siūlomos turizmo vadybos magistrantūros studijų programos apibūdinimas

Turizmo vadybos magistro studijų programos tikslas – parengti aukštos kvalifikacijos dviejų kryptių turizmo vadybos magistrus:

1. Turizmo vadybos magistrai – **tyrėjai**. Šios krypties mokymo programa skiriama studentams, prieš tai dalyvavusiems moksliniuose tyrimuose, konferencijose ir pan. bei norintiems tolesnę veiklą sieti su turizmo srities mokslinių darbų rašymu, tyrimų atlikimu ir šiuolaikinio turizmo nagrinėjimu bei plėtote. Mokymo programą sudaro minimalus magistrantūroje reikalaujamų privalomųjų teorinių dalykų komplektas, pasirenkamuosius ir alternatyvius dalykus pakeičiant moksliniais tyrimais, projektu, reikalingu galutiniam tyrimui rašymu, ir pan. Mokymas baigiamas originalaus tyrimo gynimu ir jo publikavimu ne tik Lietuvos mastu.
2. Turizmo vadybos magistrai – „**praktikos**“ **specialistai**. Šios krypties mokymo programa skiriama studentams, norintiems pagilinti žinias, įgytas bakalauro studijose. Mokymo programą sudaro teoriniai dalykai, kuriuos siūlo universiteto katedra. Privalomieji dalykai turėtų koncentruotis ne į bazinį bakalauro išsilavinimą, o į gilinamosios turizmo magistrantūros dalykų pagrindus. Pasirenkamuosius dalykus studentas renkasi pats (kokiame universitete ar savo universiteto fakultete nori studijuoti, neatmetant galimybės pasirenkamuosius dalykus išstudijuoti patiems, be dėstytojo pagalbos ir atsiskaityti tam tikros srities specialistui). Taip pat didelis dėmesys čia skiriamas projektų rašymui bei jų įgyvendinimui turizmo organizacijose. Mokymas baigiamas egzaminų laikymu ir praktinio darbo rezultatų įgyvendinamumo pagrindimu projekto darbe.

Pirmosios krypties turizmo magistro laipsniui įgyti keliami **reikalavimai**:

- Bakalauro turizmo studijų diplomą.
- Privaloma mokslinė veikla (straipsniai, spausdinti moksliniai darbai, dalyvavimas konferencijose, moksliniuose seminaruose ir panašiai).
- Magistro studijos trunka dvigubai ilgiau nei antrosios krypties studijos.
- Vykdomo tyrimo preliminari tema pateikiama prieš priimant į šios krypties studijas.

Antrosios krypties turizmo magistro laipsniui įgyti keliami **reikalavimai**:

- Bakalauro turizmo studijų diplomą.
- Neturintiems šios srities bakalauro diplomo, privaloma išsilaikyti išlyginamuosius dalykus.
- Pirmenybė stojantiems į šios krypties turizmo magistro studijas, teikiama dirbantiems vadybinį darbą turizmo įmonėje.

Kreditų skaičius abiejose studijų kryptyse turėtų būti derinamas atsižvelgiant į tuo metu numatytus LR Švietimo ministerijos nuostatus (norėtusi, kad universitetui būtų leidžiama savarankiškiau formuoti turizmo magistrantūros studijų programas). Studijų programos moduliai pateikiami 30 priede.

IŠVADOS

Magistrinis darbas leidžia daryti šias išvadas:

- Lietuvos universitetai, organizuojantys turizmo magistrantūros studijų procesą, besąlygiškai paklūsta LR švietimo ir mokslo ministerijos nustatytiems magistrantūros reikalavimams, neturi didesnės laisvės, sudarant turizmo magistrantūros studijų programas, planuojant kreditų skaičiaus paskirstymą.
- Turizmo magistrantūros studijų programų sudarymas Lietuvos universitetuose, skirtingai nei užsienio, yra paremtas teorinės medžiagos pateikimu, labai mažai dėmesio skiriant praktiniams seminarams, projektams ar tiriamiesiems darbams.
- Turizmo magistrantai praktiškai negali planuoti savo studijų patys, tai yra, Lietuvos universitetai, ruošiantys turizmo magistrantus, nenumato galimybės rinktis studijų modulius kitose katedrose ar universitetuose.
- Užsienio šalių universitetai yra liberalesni studijuojančių magistrantų atžvilgiu (jiems numatoma galimybė pasirinkti modulius ir už universiteto ribų, studijuoti pasirinktus programų modulius patiems, planuoti studijas pageidaujama kryptimi) ir demokratiškesni studijų programų atžvilgiu (magistrantūros studijoms dažniausiai pateikiamos dvi kryptys: pirmoji – norintiems praplėsti savo žinias teoriniuose dalykuose, antroji – siekiantiems mokslininko (tyrėjo) magistro laipsnio).
- Užsienio šalių universitetuose turizmo magistrantūros studijos trunka priklausomai nuo to, kokią studijų kryptį pasirenka pats studentas ir kreditų skaičius yra didesnis tiems, kurie pasirenka mokslinio darbo kryptį. Tuo tarpu Lietuvos universitetuose studijų trukmę griežtai reglamentuoja LR Švietimo ministerijos nuostatai.
- Užsienio universitetų turizmo magistrantūroje pastebima didesnė studijų programų modulių įvairovė, o nagrinėtuose Lietuvos universitetuose siūlomi studijų dalykai ganėtinai siauresni ir panašūs visuose universitetuose.
- Darbe iškeltos hipotezės pasitvirtino. Turizmo magistrantai Lietuvoje baigia studijas igiję tik teorinių žinių, daugiau ar mažiau įsisavinę tiriamojo mokslinio darbo rengimo patirtį. Taipogi, kol kas jie baigia turizmo magistrantūros studijas nepatyrę to, kas yra planuoti savo studijas patiems. Lietuvos universitetai dar nėra pakankamai liberalūs ir demokratiški magistrantų atžvilgiu.

REKOMENDACIJOS

- Tikslinga suteikti didesnę laisvę Lietuvos universitetams, ruošiantiems turizmo magistrantus, suteikimą, liberališką požiūrį į magistrantūros studijų organizavimą ir demokratišką požiūrį į turizmo magistrantūros studijų programų sudarymą, kuriose vertėtų leisti:
 - turizmo magistrantams pasirinkti tokius studijuojamus dalykus ir tokiuose universitetuose, kuriuose jie suplanuoja.
 - įvesti galimybę studentams savarankiškai studijuoti kursą.
 - pasirinkti norimą studijuoti kryptį (mokslinių tyrimų ar teorinės studijos).
 - trumpinti turizmo magistrantūros studijų laikotarpį tiems, kurie nori studijuoti teorines studijas ir ilginti mokslinių tyrimų krypties magistrantūros krypties studijas.
- Būtina ypatingą dėmesį skirti turizmo organizacijų vadybai ir projektų rengimui, remiantis konkrečia turizmo įmone.
- Kurti naujas turizmo magistrantūros studijų programas, naudojant užsienio šalių universitetų patirtį (labiausiai orientuojantis į JAV turizmo magistrantūros studijų programų modelius) bei nuolat apklausiant turizmo magistrantūros absolventus bei jų darbdavius.
- Plėtoti tarptautinius mainus ne tik tarp studentų, bet ir tarp dėstytojų.
- Įdiegti distancinį mokymą, edukacines technologijas bei informacijos priemones.

Literatūra

1. Armaitienė, A. (2004). Turizmo ir rekreacijos specialistų Lietuvos universitetuose problemų refleksijos Europos sąjungos plėtros sąlygomis. Tiltai, 1 (26), p. 63-68.
2. Armaitienė, A., Grecevičius, P., Vaidelys, A., Labanauskaitė, D., ir kt. (2002). Turizmas. Kaunas: Kauno kolegijos leidykla.
3. Armaitienė, A., Grecevičius P., Urbis A. ir kt. (1999). Kaimo turizmas. Vilnius.
4. Astromskienė, A. (2002). Kaimo turizmo mokymo sistemos kūrimas ir kokybės užtikrinimas. Magistro baigiamasis darbas. LKKA, Kaunas.
5. Aukštojo mokslo universitetinių studijų magistrantūros studijų ir mokymo programos. Atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistema. [žiūrėta:2006-03-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.aikos.smm.lt/aikos/webdriver.exe?stojimas=0&metai=2006&MIval=/Programos>
<<http://www.aikos.smm.lt/aikos/webdriver.exe?kalba=lt&kodas=62108S102&MIval=/Programa.html>,
<<http://www.aikos.smm.lt/aikos/webdriver.exe?kalba=lt&kodas=62103S135&MIval=/Programa.html>>
6. Bagdonavičienė, R. (2000). Verslo specialistų praktinio ugdymo prielaidos ir patirties analizė. Magistro baigiamasis darbas. Kauno technologijos universitetas. Kaunas.
7. Barron, P. (2004). Learning Issues and Learning problems of Confucial Heritage Culture students Studying Hospitality and tourism management in Australia. Learning Issues in Tourism education., Conference 1-3, December, Buckinghamshire, UK, p. 29.
8. Bitinas, B. (1999). Apie teorijos ir praktikos santykį rengiant specialistą. Vilnius.
9. Bulavičienė, R., Čėsnaitė, I., Damulienė, A. ir kt. (2001). Kaimo turizmo organizavimas. Vilnius.
10. Damulienė, A. (2004). Lietuvos turizmo verslas narystės Europos sąjungoje išvakarėse: respublikinės mokslinės - praktinės konferencijos medžiaga. Žmogiškieji ištekliai ir turizmo verslo efektyvumas. Druskininkai.
11. Daukšys, K. Pranešimas konferencijai „Europos Sąjungos plėtros poveikis turizmo raidai Europoje“ ir santrauka leidiniui. Vilnius, 2006 m. kovo 1–3 d.[žiūrėta 2006-03-29] prieiga prie interneto< http://www.tourism.lt/nsv/index_PTOKonf.html>
12. Dvilevičienė, D. (1997) Kelionių paslaugų industrija ir komercija. Vilnius.
13. European master's degree in hotel and tourism management. Vatel international business school. [žiūrėta:2006-01-10]. Prieiga per internetą: < <http://www.vatel.rang/formations/mdkm>>.
14. Grecevičius, P., Armaitienė, A., Junevičienė, O., ir kt. (2002). Turizmas. Kaunas.
15. Hospitality and Tourism management – Master's program. Degree requirements. University of tennessee. [žiūrėta:2006-02-11] prieiga per internetą < <http://rhtm.utk.edu/grad/mastershrt.html>>
16. Hospitality and tourism management. Program structure-The master of science degree. Purdue university. [žiūrėta:2006-03-03]. Prieiga per internetą: < http://www.cfs.purdue.edu/HTM/pages/academics/grad_masterofscience.html
17. Jazbutis, T., Žalys, L. (1998) Asmenybės ugdymo edukologinės ir psichologinės tendencijos: respublikinės mokslinės konferencijos medžiaga. Šiuolaikinio universitetinio mokymo ypatumai. Kaunas.
18. Jazbutis, T., Žalys, L. (2004). Šiuolaikinio universitetinio mokymo organizavimo ypatumai: respublikinės mokslinės - praktinės konferencijos medžiaga. Žmogiškieji ištekliai ir turizmo verslo efektyvumas. Druskininkai.
19. Jucevičienė, P. (1995 vasaris - liepa). Požiūris į Lietuvos aukštojo mokslo vystymosi perspektyvą šiuolaikinių pasaulinių tendencijų kontekste: ataskaita Lietuvos mokslo tarybai. Kaunas.
20. Kardelis, K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas.
21. Kundrotas, V. (1996).Universitetinių biznio administravimo bakalauro studijų organizavimas: daktaro disertacija. Kaunas.

22. Latvėnienė V., Tijūnaitienė R. (2000). Turizmo sferos darbuotojų rengimo Anglijos Šefildo koledže ir Lietuvoje palyginimas: konferencijos medžiaga. Šiauliai.
23. Lietuvos respublikos turizmo įstatymas [žiūrėta 2005-01-14]. Prieiga per internetą: <http://www.tourism.lt/lt/dokumentai/ist.htm>.
24. Lietuvos turizmo statistika. [žiūrėta 2005-01-14]. Prieiga per internetą: http://www.tourism.lt/statist/LTS_2004.pdf.
25. Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašas. LRS, Švietimo ir mokslo ministerija. [žiūrėta:2006-02-14]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=111930
26. Magistrantūros studijų programa. Šiaulių universitetas. Socialinių mokslų fakultetas. [žiūrėta:2006-03-01]. prieiga per internetą: <http://www.smf.su.lt/documents//Vadybos%20katedra/Magistrai%20D,%20N%202005-2006%20m.m.2.doc>.
27. MA Sports management. Department of tourism and leisure management. Lancashire Business school. [žiūrėta:2006-02-03]. Prieiga per internetą: <http://www.uclan.ac.uk/courses/factsheets/lbc/tourism/8633.pdf>.
28. Masters degree MBA in hospitality management academics. European university of economics. [žiūrėta:2006-01-10]. Prieiga per internetą: http://www.eselondon.ac.uk/graduate/hospitality_academics.php?s=3&l=0
29. Master of business administration (Hospitality and tourism management). London Metropolitan university. [žiūrėta:2006-01-10]. Prieiga per internetą: <http://www.londonmet.ac.uk/pg-prospectus-2005/courses/international-tourism-development.cfm>
30. Master of management in Tourism management. Core structure. University of technology-Sydney. žiūrėta:2006-03-03]. Prieiga per internetą: <http://www.studyintl.com/australia/02/tourism/tourmm.htm>.
31. Master of science degree in hotel and tourism management. Courses requirement. University of Massachusetts. [žiūrėta:2006-02-10]. Prieiga per internetą: <http://www.umb.edu/hoteltourism/graduatecourses.html>
32. Master of Science in Recreation management. Requirements. University of Wisconsin. [žiūrėta:2006-02-11]. Prieiga per internetą: http://www.uwlax.edu/sah/rmtr/gr_rm.htm.
33. Master of science in Tourism studies. Degree requirements. Florida International university. [žiūrėta:2006-02-10]. Prieiga per internetą: http://hospitality.fiu.edu/master_science_tourism_studies.htm
34. Master of sport business. Program structure. La Torbe university. [žiūrėta:2006-03-03]. Prieiga per internetą: <http://www.latorbe.edu.au/tourism>
35. Master of tourism. The graduate Tourism program. National centre for Australian studies. Monash university. [žiūrėta:2006-03-03]. Prieiga per internetą: <http://www.arts.monash.edu.au/ncas/tourism>
36. Master of Tourism management. Course Requirements. University of Canberra, Australia. žiūrėta:2006-03-03]. prieiga per internetą: <http://www.canberra.edu.au/courses/index.cfm?action=detail&courseid=863AA&year=2006>
37. Master of tourism planing. UWS Course. University of Western Sydney. [žiūrėta:2006-03-03]. Prieiga per internetą: <http://www.handbook.uws.edu.au/HBOOK>
38. MBA in sports management. European university. [žiūrėta:2006-01-10]. Prieiga per internetą <http://www.euruni.edu/scripts/page20693.html>, <http://www.euruni.edu/scripts/page20688.html>.
39. (MBA) Master of business Administration in international Hotel and Tourism management. Schiller international university. [žiūrėta:2006-01-10]. Prieiga per internetą: http://www.schillerl.edu/cmc/upload/download/siu/mba_int_hotel_tourism_management.pdf
40. MBA (International tourism). Swansea institute. [žiūrėta:2006-03-02]. Prieiga per internetą: <http://www.sihe.ac.uk/sihe/slts/mbait.htm>

41. MCs Tourism and hospitality management. Bournemouth university. [žiūrėta:2006-03-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.bournemouth.ac.uk/3details.asp?programmeCode=TMFH>>
42. Meilienė, E. (2000, gruodžio 4). Turizmo plėtra Lietuvoje.
43. Miknius R. (1999). Svetingas viešbutis - sėkmingas verslas.
44. M. S. in Sport management. Courses. Isenberg. School of sciences. [žiūrėta:2006-02-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.isenberg.umass.edu/sportmgmt/Graduate/Curriculum>>
45. Nekrošius, V. Studijų procesų aukštosiose mokyklose tobulinimas ir parama studentams. . [žiūrėta:2006-02-14]. Prieiga per internetą <http://www.lmt.lt/STUDIJIOS/TEKSTAS/STUDIJIOS_05_03_08.doc>
46. Parks, recreation and tourism management. Master's program. NC state university. [žiūrėta:2006-02-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.cfr.ncsu.edu/prtm/masters.htm>>
47. Projektai. Tarptautinės mokymo tobulinimo programos. Klaipėdos universitetas. Rekreacijos ir turizmo katedra. [žiūrėta:2006-01-10]. Prieiga per internetą <http://www.ku.lt/svmf/rek_ir_turizmas/projektai.php>.
48. Rastenis J. (2000). Kainodara. Kaunas.
49. Recreation, tourism and Hospitality management. Required Courses-Master of Science. University of North Carolina Greensboro. [žiūrėta:2006-02-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncg.edu/rth/requiredcourses.html>>
50. Recreation, Leisure and tourism master degree. Lincoln university/New Zeland. [žiūrėta:2006-03-03]. Prieiga per internetą <<http://www.lincoln.ac.nz/section206.html>, <http://www.lincoln.ac.nz/section208.html>>
51. Sport and recreation management, Master of Arts. Requirements. Kent State university. [žiūrėta:2006-02-11]. Prieiga per internetą: <<http://dept.kent.edu/sels/graduate.asp?program=ma-recandsports&ArdSI=6b335057650269329d1258>>
52. Studijų programos. Magistrantūros studijų programos „turizmo ir sporto vadyba“ planas. [žiūrėta:2006-01-10]. Prieiga per internetą: <[http://www.lkka.lt/~rtsvk/Studijuprogramos/TSV-mag%202004\(senoji\)%20patvirtinta.xls](http://www.lkka.lt/~rtsvk/Studijuprogramos/TSV-mag%202004(senoji)%20patvirtinta.xls)>.
53. Studijų programos. Rekreacijos ir turizmo studijų magistrantūros programos. Klaipėdos universitetas. Rekreacijos ir turizmo katedra. [žiūrėta:2006-01-10]. Prieiga per internetą: <http://www.ku.lt/svmf/rek_ir_turizmas/programos.php>.
54. Svetikienė A. I. (2002). Turizmo marketingas. Vilnius.
55. Šveikauskas, V. (2000). Tradicinių ir modernių aukštojo mokslo bruožų sąveika realizuojant visuomenės sveikatos bakalauro studijų sistemą. Daktaro disertacija. Kauno technologijos universitetas, Kaunas.
56. Tamošiūnas, T. (2003). Socialinių tyrimų kvalifikacinis darbas: įvado struktūra. Mokomoji knyga. Šiauliai.
57. Tarptautinių žodžių žodynas. (2001). Ats. Red. A. Kinderys. Vilnius.
58. Tourism and hospitality management. Graduate Bulletin. Temple university. [žiūrėta:2006-02-11] prieiga per internetą <http://www.temple.edu/gradbulletin/tourism_hospitality/turism_hos_mgt_mthm.htm>
59. Tourism postgraduate programmes. MSc Cultural Tourism development, MSc Heritage development. University of Sunderland. [žiūrėta:2006-02-09]. Prieiga per internetą: <http://my.sunderland.ac.uk/web/schools/adm/tourism/xpostgrad_main/zcurricula?xpostgrad_main>
60. Turizmo plėtros strategijos koncepcija. (2004). [žiūrėta 2005-01-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrti.lt/veikla>>.
61. Vainienė, I. (2001). Kaimo turizmo organizavimas. Vilnius.
62. Vitienė, E. (2004) Jaunųjų specialistų su aukščiau išsimokslinimu adaptacijos ypatumai turizmo verslo įmonėse: respublikinės mokslinės - praktinės konferencijos medžiaga. Žmogiškieji ištekliai ir turizmo verslo efektyvumas. Druskininkai.
63. Žalienė I., Sabaliauskaitė A. (2002). Pasaulio ir Lietuvos turizmo raida, K., 4-8 psl..

64. Žalienė, I., Žalys, L. (2004). Turizmo specialistų rengimo Lietuvoje ir užsienio šalyse palyginimas: respublikinės mokslinės - praktinės konferencijos medžiaga. Žmogiškieji ištekliai ir turizmo verslo efektyvumas. Druskininkai.
65. Žalys, L. (2003). Rekreacijos ir turizmo specialisto rengimo standartas. Kaunas.
66. Žalys, L. (2003). Turizmo ir rekreacijos rinkos plėtros strategija (rankraštis). Kaunas.
67. Žibėnienė G. Studijų programų kokybės vertinimo koncepcija ir ją veikiantys veiksniai. [žiūrėta 2005-05-04]. prieiga per internetą: <<http://www.svietimas.lt/konferencijos/Zibeniene.doc>>.
68. Чудновский, А. Д, Жукова, М. А. (2002). Менеджмент туризма. Москва.

PRIEDAI

EUROPOS UNIVERSITETO turizmo ir laisvalaikio vadybos bei sporto vadybos magistrantūros studijų programa

TURIZMO IR LAISVALAIKIO / SPORTO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
I SEMESTRAS		II SEMESTRAS	
Studijų moduliai	Kreditai	Studijų moduliai	Kreditai
Vadyba	3	Finansai	3
Organizacijos elgsena	3	Valdymo ekonomika	3
Valdymo apskaita	3	Strateginė vadyba	3
Marketingas	3	Informacinių technologijų vadyba	3
Kiekybiniai biznio metodai	3	Šnekamojo ir rašytinio bendravimo įgūdžiai	3
Teisė	3	Karjeros planavimas (seminaras)	1
Atvejo metodų analizė	1	Įmonių vadovų vizitai, paskaitos	1
Įmonių vadovų vizitai, paskaitos	1		
TURIZMO IR LAISVALAIKIO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA		SPORTO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
III SEMESTRAS		III SEMESTRAS	
Studijų moduliai	Kreditai	Studijų moduliai	Kreditai
Turizmas ir kelionės	2	Sporto marketingas ir vadyba	3
Turizmo ir laisvalaikio įvykių valdymas	2	Sporto finansų valdymas	3
Šiuolaikinis turizmas ir laisvalaikis	2	Sporto etika ir socialinės problemos	3
Tarptautinio turizmo vadyba	2	Sporto vadyba (3 kr.)	3
Laisvalaikio ir turizmo marketingas	2	Visuomenės informavimo priemonės ir vadyba	3
Laisvalaikio ir turizmo apskaita	2	Tiriamasis darbas	
Lankomų vietų masinimas (pritraukimas)	2		
Rekreacijos vadyba	2		
Aplinka ir turizmas	2		

<http://www.euruni.edu/scripts/page20693.html>

<http://www.euruni.edu/scripts/page20688.html>

Europos ekonomikos universiteto svetingumo vadybos magistrantūros studijų programa

SVETINGUMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
PRIVALOMIEJI DALYKAI	
I SEMESTRAS (30 kreditų)	II SEMESTRAS (37 kreditai)
Verslas ir ekonomika	Korporaciniai finansai
Elektroninis verslas ir marketingas	Verslininko psichologija
Finansų apskaita	Žmogiškųjų išteklių vadyba
Tarptautinis marketingas	Tarptautinė verslo teisė
Kiekybiniai verslo metodai	Valdymo vadyba
III SEMESTRAS (12 kreditų)	II SEMESTRAS (10 kreditų)
3 pasirenkamieji dalykai	3-6 mėn. praktika (5 kr.) + Verslo projektas turizmo srityje (5 kr.)

http://www.eselondon.ac.uk/graduate/hospitality_academics.php?s=3&l=0

Šiler universiteto tarptautinės turizmo vadybos ir viešbučių administravimo magistrantūros studijų programa

TARPTAUTINĖS TURIZMO VADYBOS IR VIEŠBUČIŲ ADMINISTRAVIMO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
PRIVALOMIEJI DALYKAI	
Studijų moduliai	Kreditai
Maisto ir gėrimų kontrolė	3
Tarptautinės kelionės ir turizmas	3
Turizmo planavimas	3
Žmogiškųjų išteklių vadyba	3
Viešbučių ir restoranų apskaitos informacinės sistemos	3
Viešbučių ir restoranų atvejo analizė ir turizmo vadyba	3
Tiriamąo darbo metodai ir analizė	3
Organizacijos elgsena	3
Valdymo apskaita	3
Valdymo finansai	3
Tarptautinis marketingas	3
Marketingo vadyba	3
Tarptautinė verslo teisė	3
PASIRENKAMIEJI DALYKAI	6
EGZAMINAS ARBA MAGISTRINIS DARBAS	45

http://www.schilerl.edu/cmcc/upload/download/siu/mba_int_hotel_tourism_management.pdf

**Londono Metropoliteno universiteto svetingumo ir turizmo
vadybos magistrantūros studijų programa**

SVETINGUMO IR TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
STUDIJUOJAMI DALYKAI	
I SEMESTRAS	II SEMESTRAS
Vadovavimas ir vadybos tobulinimas	Inovacijų vadyba
Finansų ir apskaitos vadyba	Reliatyvioji vadyba
Tarptautinis svetingumas ir turizmo apskaita	Strateginė vadyba ir tarptautinis svetingumas
Informacinių sistemų valdymas	Tiriamasis darbas
Marketingas ir valdymas	
Žmogiškųjų išteklių vadyba	
Tiriamasis darbas	
Magistrinis darbas	

<http://www.londonmet.ac.uk/pg-prospectus-2005/courses/international-tourism-development.cfm>

Vatel universiteto viešbučių ir turizmo vadybos magistrantūros studijų programa

VIEŠBUČIŲ IR TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
STUDIJUOJAMI DALYKAI	
I SEMESTRAS	II SEMESTRAS
Prancūzų kalbos studijos	Tolesnės prancūzų kalbos studijos
Prancūzų kultūros studijos	Tolesnės gėrimų ir vynų studijos
Maisto higiena	Žmogiškųjų išteklių vadyba
Gėrimų ir vynų studijos	Informacinių sistemų valdymas
Informacinės sistemos	Finansai ir statistika
Apskaitos vadyba	Valdymas ir biudžetas
Marketingas ir pardavimai	Svetingumo teisė
Žmogiškųjų išteklių vadyba	Turizmas ir svetingumas (seminarai)
Ekonomika	Strateginio svetingumo marketingas ir vadyba
Maisto ir gėrimų vadyba	Praktika (viešbučių administravimas, restoranai, sodybos ir pan - pasirinktinai).
Maisto ir gėrimų pardavimai (praktika)	
Magistrinis darbas	

http://www.vatel.r_ang/formations/mdkm

**Sunderland universitetokultūrinio turizmo vadybos magistrantūros
ir ekologinio turizmo vadybos magistrantūros studijų programa**

KULTŪRINIO TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA		EKOLOGINIO TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
PRIVALOMIEJI DALYKAI		PRIVALOMIEJI DALYKAI	
Studijų moduliai	Krediti	Studijų moduliai	Krediti
Tarptautinė turizmo teisė ir organizavimas	30	Tarptautinė turizmo teisė ir organizavimas	30
Rinkos produktų plėtros ir pardavimų metodai	30	Rinkos produktų plėtros ir pardavimų metodai	30
Kultūros pramonės ir paslaugų teisė	30	Turizmas ir gamtos paveldas	30
Kultūrinio turizmo baigiamasis projektas	60	Ekoturizmo baigiamasis projektas	60
PASIRENKAMIEJI DALYKAI (reikia pasirinkti vieną 30 kr. apimties dalyką)		PASIRENKAMIEJI DALYKAI (reikia pasirinkti vieną 30 kr. apimties dalyką)	
Turizmo praktinis marketingas (30 kr.)	30	Turizmo praktinis marketingas	30
Kultūros ir paveldo savarankiškos studijos (studentai savarankiškai, be paskaitų dėstymo studijuoja kursą)	30	Kultūros ir paveldo savarankiškos studijos (studentai savarankiškai, be paskaitų dėstymo studijuoja kursą)	30
Kultūrinio turizmo pagrindimas	30	Aplinkos poveikis turizmui	30

http://my.sunderland.ac.uk/web/schools/adm/tourism/xpostgrad_main/zcurricula?xpostgrad_main

Centrinio Lancashire universiteto sporto vadybos magistrantūros studijų programa

SPORTO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA
STUDIJUOJAMI DALYKAI I, II SEMESTRAI
Žmogiškųjų išteklių valdymas
Sporto ekonomika
Sporto apskaita ir finansai
Sporto marketingas
Strateginis sporto valdymas
Meistriškumo progresas
Koncepcijos ir praktika
III SEMESTRAS
Magistrinis darbas

<http://www.uclan.ac.uk/courses/factsheets/lbc/tourism/8633.pdf>

Swansea universiteto tarptautinio turizmo magistrantūros studijų programa

TARPTAUTINIO TURIZMO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
I, II SEMESTRAI	
PRIVALOMIEJI DALYKAI	PASIRENKAMIEJI DALYKAI
Turizmo išteklių valdymas	Verslo etika
Ilgalaikio turizmo organizavimas	Globalizacija
Finansinių išteklių valdymo kontrolė	Pasikeitimai ir konsultacijos versle
Vadyba ir organizacijos elgsena	Internetinių svetainių marketingas
Kokybės valdymas	Elektroninis verslas
Valdymo ekonomika	Informacija ir novatoriškumas
Marketingas	
Strateginis valdymas	
Tiriamąjį darbo metodai	
III SEMESTRAS	
Tiriamasis darbas, magistrinis darbas	

<http://www.sihe.ac.uk/sihe/slts/mbait.htm>

Bournemouth universiteto svetingumo ir turizmo vadybos, turizmo vadybos, turizmo vadybos ir marketingo magistrantūros studijų programa

SVETINGUMO IR TURIZMO VADYBOS MAGISTRO, TURIZMO VADYBOS MAGISTRO, TURIZMO VADYBOS IR MARKETINGO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
I SEMESTRAS	II SEMESTRAS
PRIVALOMIEJI DALYKAI	SPECIALYBĖS DALYKAI
Turizmo principai ir praktika	Tarptautinė svetingumo vadyba
Verslo strategija	Svetingumo pramonės valdymo operacijos
Vadovavimas organizacijai	<i>Pasirinktina:</i> Turizmo ir svetingumo marketingas: principai ir praktika; Turizmo ir svetingumo marketingas: šiuolaikiniai bruožai; Turizmo planavimas ir projektai; Turizmo rėmimas ir poveikis jam; Laisvalaikio ir lankomų vietų plėtra; Kelionių organizavimas ir valdymas; Transportas ir kelionės; Sporto turizmas; Verslininkystė
Tiriamieji metodai	
III SEMESTRAS	
Magistrinis darbas	

<http://www.bournemouth.ac.uk/3details.asp?programmeCode=TMFH>

La Torbe universiteto sporto vadybos magistrantūros studijų programa

SPORTO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
I SEMESTRAS		II SEMESTRAS	
Privalomieji dalykai	Kreditai	Pasirenkamieji dalykai	Kreditai
Sporto vadyba pasaulinėje rinkoje	15	Verslo analizė ir formavimas	5
Sporto valdymas ir politika	15	Vadovas ir etika	5
Sporto marketingas ir rėmimas	15	Taikomoji verslo ekonomika	5
Sporto politikos vystymas ir sporto bei laisvalaikio pramonė	15	Sporto vadybos tiriamasis darbas (<i>jį vertina katedros sudaryta komisija</i>)	30
Strateginė vadyba	15	Žmogiškųjų išteklių vadyba sporto pramonėje (<i>jį vertina katedros sudaryta komisija</i>)	5
Sporto vadybos ateitis: verslininkas sporte	15	Finansai sporto pramonėje	10
Sporto infrastruktūra ir įvykių vadyba	15		
Sporto teisė	15		

<http://www.latorbe.edu.au/tourism>

Linkolno universiteto rekreacijos, laisvalaikio ir turizmo magistrantūros studijų programa

REKREACIJOS, LAISVALAIKIO IR TURIZMO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
PRIVALOMIEJI DALYKAI	PASIRENKAMIEJI DALYKAI
Vartotojų elgsena	Turizmo vadyba
Rekreacijos vadyba	Pasaulinės turizmo aplinkos
Rekreacijos ir laisvalaikio kultūra	Turizmo sistemos
Laisvalaikio teorija	Turistų elgsena
Išorinės aplinkos studijos	Turizmo planavimas ir vystymas
Mankštos (pratimų) organizavimas	Turizmo vadybos tolesnės studijos
Gamtos ir paveldo interpretacija	Turistų elgsena ir vadyba
Visuomenės sveikata ir rekreacija	
Rekreacija, įvykių ir programų kūrimas	
Miesto ir visuomenės rekreacija	
Laisvalaikis ir socialinės kliūtys	
Mankšta ir sveikata	
Sporto vadyba	

Rekreacijos planavimas saugomose teritorijose	
Rekreacijos teisė	
Sportas ir visuomenė	
Tarptautinės rekreacijos studijos	
2 tiriamieji darbai (II ir III semestru)	
Praktika	
Pasaulio natūraliųjų išteklių rekreacija	
Parkai, rekreacija, turizmas: teorija	
Rekreacijos ir turizmo vadyba	
Visuomenės rekreacijos teisė	
Tolesnės miesto ir rekreacijos studijos	
Saugomų vietų planavimas ir politika	

<http://www.lincoln.ac.nz/section206.html>

<http://www.lincoln.ac.nz/section208.html>

12 priedas

Monašo universiteto turizmo vadybos magistrantūros studijų programa

TURIZMO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
PRIVALOMIEJI DALYKAI, I SEMESTRAS		PASIRENKAMIEJI DALYKAI III SEMESTRAS reikia pasirinkti 24 kreditų apimties dalykus iš sąrašo	
Studijų moduliai	Kreditai	Studijų moduliai	Kreditai
Turizmo pramonė ir marketingas	12	Tarptautinis turizmo marketingas	12
Turizmo vystymas ir planavimas	12	Naujosios informavimo priemonės	12
II SEMESTRAS		Tiriamasis darbas iš turizmo pramonės	12
Kultūrinis turizmas ir kelionės	12	Tiriamasis darbas pasirinktinai	12
Šiuolaikiniai turizmo padariniai <i>arba</i> naujosios informavimo priemonės	12	Tarptautinio bendravimo problemos	12
		Marketingas ir tarptautinis vartotojas	6
		Tarptautiniai ryšiai ir marketingas	6
		Sporto marketingas ir rėmimas	6
		Tarptautinė verslo strategija	6
		Strateginė vadyba	6
		Ryšiai ir derybos	6
		Geografinės IS	6
		Paslaugų marketingas	6

<http://www.arts.monash.edu.au/ncas/tourism>

Vakarų Sidnėjaus universiteto turizmo planavimo magistrantūros studijų programa

TURIZMO PLANAVIMO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
PRIVALOMIEJI DALYKAI		PASIRENKAMIEJI DALYKAI (reikia pasirinkti vieną iš šių pateikiamų sferų)	
Studijų moduliai	Kreditai	Studijų moduliai	Kreditai
Aplinkos įvertinimas	10	Turizmo plėtros projektas	10
Turizmo planavimas ir vystymas I	10	Kultūra ir paveldas turizme	10
Socialiniai turizmo veiksniai	10	Paveldo interpretacijos	10
Taikomoji ekonomika turizmo planavime	10	Turizmo planavimas ir visuomenės sveikata	10
Turizmo planavimas ir vystymas II	10		
Turizmo integruotas planavimas – projektas	10		
Turizmo ir rekreacijos planavimo informacinės sistemos	10		

<http://www.handbook.vws.edu.au/HBOOK>

Canberra universiteto turizmo vadybos magistrantūros studijų programa

TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
„A“ KRYPTIS		„B“ KRYPTIS	
I SEMESTRAS (privalomieji dalykai)		I SEMESTRAS (privalomieji dalykai)	
Studijų moduliai	Kreditai	Studijų moduliai	Kreditai
Tiriamieji metodai	6	Tiriamieji metodai	6
Turizmo tiriamojo darbo projektas	3	Turizmo tiriamojo darbo projektas	3
Šiuolaikinio turizmo problemos	3	Šiuolaikinio turizmo problemos	3
II SEMESTRAS (pasirenkamieji dalykai)		II SEMESTRAS	
Regioninis turizmo vystymas arba kitas pasirenkamas dalykas, suderinus su konsultantu	3	Magistrinio darbo ataskaita	14
Magistrinio darbo ataskaita	11		
„A“, „B“ KRYPTYS			
III, VI SEMESTRAI			
Studijų moduliai			Kreditai
Magistrinio darbo rašymas ir atsiskaitymas			22

<http://www.canberra.edu.au/courses/index.cfm?action=detail&courseid=863AA&year=2006>>

Sidnėjaus technologijos universiteto vadybos magistrantūros studijų programa

TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
PRIVALOMIEJI DALYKAI	PASIRENKAMIEJI DALYKAI (reikia pasirinkti 2 dalykus)
Studijų moduliai	Studijų moduliai
Laisvalaikio ir turizmo tiriamieji darbai	Juos magistrantai gali pasirinkti kitose katedrose ar fakultetuose.
Turizmo ir kelionių pramonė	
Turizmo aplinkos	
Turizmo sistemos	
Vartotojų elgsena	
Turizmo marketingas	
Turizmo strategija ir jos naudojimas	
Praktiniai seminarai	
Baigiamasis verslo projektas	
Magistrinis darbas	

<http://www.studyintl.com/australia/02/tourism/tourmm.htm>

Purdue universiteto svetingumo ir turizmo vadybos magistrantūros studijų programa

SVETINGUMO IR TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
STUDIJUOJAMI DALYKAI	
Studijų moduliai	Kreditai
Svetingumo ir turizmo tiriamieji metodai	3
Svetingumo ir turizmo laboratoriniai darbai	1
Svetingumo pramonės informacinių sistemų vadyba	3
Maisto ruošimas Restoranams, viešbučiams ir organizacijoms	3
Svetingumo paslaugų dizainas	3
Svetingumas ir turizmo marketingas	3
Svetingumo apskaita ir finansinės sistemos	3
Turizmo ekonomika	3
Viešbučių administravimas	3
Svetingumo ir turizmo vadybos problemos	3
Maisto tiekimo vadyba	3
Tiriamąjo darbo pristatymas (seminaras)	1
Vadybos problemų analizė	3
Turizmo ir svetingumo strateginis marketingas	3

Restoranų, viešbučių ir įstaigų problemos	1-6
Viešbučių vadybos seminaras	3
Magistrinis darbas	3

http://www.cfs.purdue.edu/HTM/pages/academics/grad_masterofscience.html

17 priedas

Greensboro universiteto rekreacijos, turizmo ir svetingumo magistrantūros studijų programa

REKREACIJOS, TURIZMO IR SVETINGUMO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
PRIVALOMIEJI DALYKAI		SPECIALYBĖS DALYKAI	
Studijų moduliai	Kreditai	Studijų moduliai	Kreditai
Rekreacijos, parkų ir turizmo pagrindai	3	Rekreacijos ir parkų finansavimas	3
Rekreacijos, parkų ir turizmo vadyba	3	Laisvalaikio paslaugų seminaras	3
Rekreacijos, parkų ir turizmo organizacijų vadyba	3	Pasirinktinai (reikia pasirinkti vieną 3 kr. apimties dalyką iš sąrašo) : Miesto politinės sistemos; Visuomeninis administravimas ir vadyba; Savivaldybės politikos ir darbo analizė; Visuomeninių įstaigų personalas: vystymas ir analizė	3
		Gydamosios rekreacijos ištakos ir srovės	3
		Gydamosios rekreacijos procedūros	3
		Gydamosios rekreacijos technikos	3
		Turizmo ir keliavimo srovės ir ištakos	3
		Turizmo ir keliavimo pagrindai	3
PASIRENKAMIEJI DALYKAI		TIRIAMIEJI DARBAI	
2 Eksperimentiniai kursai	6	Statistiniai metodai švietime	3
Savarankiškos studijos	3	Bendrojo lavinimo tiriamojo darbo metodai arba Kūno kultūros tiriamasis darbas	3
Nukreipiamosios studijos	3	Rekreacijos, parkų ir turizmo tiriamasis darbas	3
BAIGIAMOSIOS STUDIJS			
Kursinis darbas			9
Pasirinktinai			
* Turizmo, rekreacijos ir parkų praktika			6
* Turizmo, rekreacijos ir parkų projektas			6
* Turizmo, rekreacijos ir parkų praktika + Turizmo, rekreacijos ir parkų projektas			3+3

http://www.ku.lt/svmf/rek_ir_turizmas/projektai.php>.

Isenbergo universiteto sporto vadybos magistrantūros studijų programa

SPORTO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA (27 KREDITAI)	
PRIVALOMIEJI DALYKAI	PASIRENKAMIEJI DALYKAI
Sporto marketingas	Sporto renginių vadyba
Sportas ir teisė	Universitetinis sportas
Modernaus sporto socialiniai – istoriniai pagrindai	Profesionalaus sporto darbiniai santykiai
Sporto verslas ir finansai	Sportas ir ekonomika
Sporto organizacijos elgsena ir vystymas	Taikomojo sporto marketingas
Sporto vadybos teisė	Laisvosios studijos
6 kr.apimties praktika, magistro darbas arba 2 papildomi egzaminai iš pasirenkamųjų dalykų	

<http://www.isenberg.umass.edu/sportmgt/Graduate/Curriculum>

Floridos tarptautiniame universiteto turizmo vadybos magistrantūros studijų programa

TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA I KRYPTIS		TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA II KRYPTIS	
PRIVALOMIEJI DALYKAI (24 KREDITAI)		PRIVALOMIEJI DALYKAI (39 KREDITAI)	
Studijų moduliai	Kred itai	Studijų moduliai	Kred itai
Turizmo įgyvendinamumo tyrimas	3	Turizmo įgyvendinamumo tyrimas	3
Turizmo marketingas ir internetas	3	Turizmo marketingas ir internetas	3
Pasaulinės paskirties marketingo organizacijos	3	Pasaulinės paskirties marketingo organizacijos	3
Tiriamąo darbo statistiniai metodai	3	Tiriamąo darbo statistiniai metodai	3
Turizmo aplinkosaugos vadybos sistemos	3	Turizmo aplinkosaugos vadybos sistemos	3
Turizmas ir ekonomika	3	Turizmas ir ekonomika	3
Turizmo planavimas ir regioninis vystymas	3	Turizmo planavimas ir regioninis vystymas	3
Svetingumo ir kelionių problemų studijos	3	Svetingumo ir kelionių problemų studijos	3
PASIRENKAMIEJI DALYKAI (15 KREDITŲ)		Magistrinis darbas	9
Reikia pasirinkti iš viso 5 dalykus po 3 kreditus iš: <u>Marketingo srities</u> Marketingo valdymas; 3 laisvai pasirenkami dalykai (kiekvienais metais yra pateikiamas naujas sąrašas).		Tyrimo dizainas	3
		Tyrimo statistiniai metodai	3

<p><u>Vadybos</u> Svetingumo vadybos multikultūriniai žmogiškieji ištekliai; Motyvacija ir vadovavimas; Svetingumo/ turizmo paslaugų vadyba; Organizacijos elgsena ir svetingumo pramonė; Laiko organizavimo vadyba; Turizmo ir svetingumo strateginis valdymas; Svetingumo vadybos atvejo studijos; Susirinkimų ir pasitarimų valdymas.</p> <p><u>Aplinkos ištekliai</u> Ekologinė antropologija; Ekologija ir Kosta Riko miškai; Ekologija ir Amazonės miškai; Aplinkos išteklių politika; Miesto ekologija; Aplinkos išteklių vadyba; Saugomų teritorijų vadyba; Aplinkos savarankiškos studijos; Užterštumo ekologija; Landšafto architektūra; Kraštovaizdžių architektūra; Etika ir aplinka;</p> <p><u>Reklamos ir viešųjų ryšių</u>: Reklama ir viešųjų ryšių įgyvendinimas; Integruotos komunikacijos literatūra; Multikultūriniai ryšiai; Reklama ir viešųjų ryšių vadyba; Integruota reklama ir viešieji ryšiai; Viešųjų ryšių seminaras.</p> <p><u>Laisvalaikio studijų</u>: Parkų rekreacijos ir sporto programų administravimas; Parkų rekreacijos ir sporto vystymas; Laisvalaikio, rekreacijos ir sporto atsakomybė ir teisė; Parkų rekreacijos ir sporto seminaras; Parkų rekreacijos ir sporto filosofiniai ir socialiniai pagrindai; laisvalaikio paslaugų marketingas; Kiti laisvai pasirenkami dalykai (kiekvienais metais yra pateikiamas naujas sąrašas).</p>	
PRAKTIKA (1300 valandų)	
IŠLYGINAMIEJI DALYKAI (15 kr.)	
Makroekonomika	3
Tiriamąo darbo rašymas	3
Svetingumo pramonės apskaita	3
Turizmo apskaita	3
Turizmo marketingas	3

http://hospitality.fiu.edu/master_science_tourism_studies.htm

**North Carolina State universiteto rekreacijos, turizmo ir
parkų vadybos magistrantūros studijų programa**

REKREACIJOS , TURIZMO IR PARKŲ VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
I KRYPTIS		II KRYPTIS	
PRIVALOMIEJI DALYKAI (10 KREDITŲ)		PRIVALOMIEJI DALYKAI (17 KREDITŲ)	
Studijų moduliai	Kred itai	Studijų moduliai	Kred itai
Laisvalaikio ir turizmo teorija	3	Laisvalaikio ir turizmo teorija	3
Statistika	3	Statistika	3
Rekreacijos tiriamieji metodai	3	Rekreacijos tiriamieji metodai	3
Tiriamąjį darbo seminaras	1	Rekreacijos problemos	4
		Rekreacijos koncepcijos	4
PASIRENKAMIEJI DALYKAI		PASIRENKAMIEJI DALYKAI	
Turizmo vadyba; parkų ir rekreacijos vadyba; sporto vadyba; arba dalykai iš kitų fakultetų ar katedrų.	19	Turizmo vadyba; parkų ir rekreacijos vadyba; sporto vadyba; arba dalykai iš kitų fakultetų ar katedrų.	18
Magistrinis darbas	6	Praktika + ataskaita	200 val
		Tiriamasis darbas (studentai pasirenka tiriamąjį darbo temą, paruošia projektą ir pristato baigiamajam darbui)	

<http://www.cfr.ncsu.edu/prtm/masters.htm>.

Wisconsino universiteto rekreacijos vadybos magistrantūros studijų programa

REKREACIJOS IR TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
PRIVALOMIEJI DALYKAI	
Studijų moduliai	Kreditai
Rizikos valdymas laisvalaikio paslaugų organizacijose (3 kr.)	3
Komercinės rekreacijos vadyba	3
Rekreacijos, laisvalaikio ir renginių organizavimo filosofiniai pagrindai	3
Šiandieninės rekreacijos problemos	3
Visuomeninis švietimas ir rekreacija	2
Verslininkystė rekreacijoje	3
Laisvalaikio paslaugas teikiančių organizacijų valdymas	3
Rekreacijos planavimas ir paslaugų vystymas	3
Tarptautinės rekreacijos vadybos studijos	3
Laisvalaikio ir visuomenės tarptautinės studijos	3
Savarankiškos rekreacijos ir parkų studijos (paskaitos nedėstomos)	3

ATSISKAITYMAS	
Pasirinktinai: magistrinis darbas, baigiamasis projektas arba praktika	6
IŠLYGINAMIEJI DALYKAI	
Rekreacijos pagrindai (3 kr.)	3
Rekreacijos planavimas arba Rekreacijos valymas ir vadovavimas	3
Rekreacijos ir parkų išteklių valdymas	3
Statistikos pagrindai	4

http://www.uwlax.edu/sah/rmtr/gr_rm.htm

22 priedas

Kent state universiteto sporto, rekreacijos ir turizmo vadybos magistrantūros studijų programa

SPORTO, REKREACIJOS IR TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA	
PRIVALOMIEJI DALYKAI (22 KREDITAI)	PASIRENKAMIEJI DALYKAI (9 KREDITAI)
Sporto ir laisvalaikio etika	Trenerio psichologija
Sporto ir laisvalaikio tiriamasis darbas	Sporto renginių organizavimas
Sporto ir rekreacijos marketingas ir rėmimas	Turizmo ir kelionių vystymas ir plėtra
Tiriamąjį darbo pristatymas (seminaras)	Laisvalaikio paslaugų dinamika
Sporto ir rekreacijos socialinė psichologija arba Sporto ir rekreacijos socialinės psichologijos pagrindai	Gydomosios rekreacijos programos
Sporto ir rekreacijos teisė	Gydomųjų rekreacijos paslaugų valdymas
Sporto ir rekreacijos apskaita ir finansai	Laisvalaikio paslaugų valdymas
Vadovavimas sportui ir rekreacijai	Laisvalaikio išteklių
	Šiuolaikinė sporto vadyba
	Sporto sociologija
	Sporto programų organizavimas
	Sporto pedagogikos kryptys
	Šiuolaikinė sporto teisė
	Sportas aukštesniajame moksle
	Sporto rėmimas ir finansavimas
	Žmonių, turinčių fizinę negalią visuomeninė padėtis ir motorika
	Paslaugų vadyba
	Sporto pedagogikos mokymo programų plėtra
	Rekreacijos ir laisvalaikio paslaugų organizavimo problemos
	Gydomosios terapijos technikos ir koncepcijos
ATSISKAITYMAS (9 KREDITAI)	
Pasirinktinai: tiriamasis darbas, praktika arba magistrinis darbas	

<http://dept.kent.edu/sels/graduate.asp?program=ma-recandsports&ArdSI=6b335057650269329d1258>

Tennessee universiteto svetingumo ir turizmo vadybos magistrantūros studijų programa

SVETINGUMO IR TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA (I ir II KRYPTYS)			
PRIVALOMIEJI DALYKAI			
Studijų moduliai			Kreditai
Svetingumo ir turizmo vadyba (reikia pasirinkti vieną iš dviejų dalykų)			3
Paslaugų vadyba (reikia išklausti 4 dalykus po 3 kr.)			12
Tiriamieji metodai			3
Statistiniai metodai			3
Mokslinės tezės			3
Praktiniai užsiėmimai			3
ATSISKAITYMAS			
I KRYPTIS		II KRYPTIS	
Magistrinis darbas	6	Projektas	3

<http://rhtm.utk.edu/grad/mastershrt.html>

Temple universiteto svetingumo ir turizmo vadybos magistrantūros studijų programa

SVETINGUMO IR TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA			
I KRYPTIS		II KRYPTIS	
PRIVALOMIEJI DALYKAI (21 KR.)		PASIRENKAMIEJI DALYKAI (21 KR.)	
Studijų moduliai		Studijų moduliai	
Tiriamieji ir kiekybiniai metodai		Konferencijos, susitikimai ir įvykių valdymas	
Turizmo ir svetingumo organizacijų vadyba		Verslininkystė ir nekilnojamasis turtas	
Turizmo ir svetingumo finansinis valdymas		Turizmo ir svetingumo paslaugų valdymas	
Turizmo ir svetingumo elektroninis verslas		Turizmas ir svetingumas bei vartotojų elgsena	
Turizmo ir svetingumo marketingas		Pramogų pramonė	
		Tarptautinis turizmas	
		Turizmo plėtra	
		Turizmo ir svetingumo elektroninis marketingas ir aprūpinimo tinklai (Turizmo ir svetingumo informacinių sistemų valdymas; Turizmo ir svetingumo informacinių sistemų seminaras)	
ATSISKAITYMAS			
Magistrinis darbas, praktika arba projektas	15	Tiriamasis darbas	15

http://www.temple.edu/gradbulletin/tourism_hospitality/turism_hos_mgt_mthm.htm

Turizmo vadybos magistrantūros studijų programos modulių palyginimas

MODULIAI	UNIVERSITETAI												
	Monašo (AU)	Canberra (AU)	Sidnėjus technologijos (AU)	Floridos tarptautinis (JAV)	Vatel (EU)	Massachusettso (JAV)	Europos (EU)	Sunderland (EU)	Vakarų Sidnėjaus (AU)	Swansea (EU)	Šiler (EU)	ŠU (LT)	
	Turizmo vadyba				Turizmo ir viešbučių vadyba		Turizmo ir laisvalaikio vadyba	Kultūrinio turizmo ir vadyba	Turizmo planavimas	Tarptautinis turizmas	Tarptautinis turizmas	Turizmo vadyba	
Turizmo, svetingumo, laisvalaikio vadyba			•		•		•			•		•	
Turizmo, svetingumo, laisvalaikio marketingas, rėmimas	•	•		•	•	•	•	•		•	•	•	
Turizmo, svetingumo, laisvalaikio verslas, pramonė	•		•	•		•				•		•	
Turizmo planavimas, vystymas	•	•		•					•	•	•	•	
Turizmo, svetingumo, laisvalaikio strateginis valdymas	•	•	•			•	•			•		•	
Turizmo, svetingumo, laisvalaikio finansai, apskaita					•	•	•			•	•	•	

Turizmo, svetingumo, laisvalaikio informacinės technologijos, informacinės sistemos	•				•			•		•	•	•	•	
Turizmo, svetingumo, laisvalaikio tarptautiniai ryšiai	•				•					•	•	•	•	
Turizmo, svetingumo, laisvalaikio teisė					•	•		•	•			•		
Šiuolaikinis turizmas	•	•						•						
Žmogiškųjų išteklių vadyba						•	•					•	•	
Kultūrinis turizmas	•					•			•					
Tiriamąjį darbo metodus			•			•					•	•	•	
Vartotojų elgsena				•									•	

26 priedas

Rekreacijos vadybos magistrantūros studijų programos modulių palyginimas

MODULIAI	UNIVERSITETAI				
	Wisconsino (JAV)	Linkolno ((AU)	North Carolina (JAV)	Greensboro (JAV)	Klaipėdos (LT)
	Rekreacijos vadyba	Rekreacijos, laisvalaikio ir turizmo vadyba	Rekreacijos, turizmo ir parkų vadyba	Rekreacijos, turizmo ir svetingumo vadyba	Rekreacijos ir turizmo o vadyba
Rekreacijos ir turizmo vadyba		•	•	•	
Rekreacijos ir turizmo planavimas	•	•			

Tarptautinė rekreacija ir turizmas	●	●			●
Rekreacijos ir turizmo organizacijų vadyba	●			●	●
Visuomeninis administravimas ir vadyba	●	●		●	
Rekreacijos, laisvalaikio ir turizmo vadyba ir renginių organizavimas	●	●	●	●	
Rekreacijos ir turizmo tiriamieji metodai			●	●	
Kelionės, turizmas ir komercinė rekreacija	●	●		●	
Sporto vadyba		●	●		
Statistika, statistiniai metodai			●	●	●
Šiuolaikinis turizmas, inovacijos	●				●
Rekreacijos organizavimas saugomose teritorijose		●			●

27 priedas

Svetingumo vadybos magistrantūros studijų programos modulių palyginimas

MODULIAI	UNIVERSITETAI						
	Europos ekonomikos (EU)	Floridos tarptautinis (JAV)	Londono Metropolitan o (EU)	Tennessee (JAV)	Purdue (JAV)	Temple (JAV)	Bournemouth (EU)
	Svetingumo vadyba		Svetingumo ir turizmo vadyba				
Svetingumo ir turizmo vadyba				●	●		
Svetingumo ir turizmo apskaita ir finansai	●	●	●		●	●	
Svetingumo ir turizmo marketingas, rėmimas	●	●	●		●	●	●

Svetingumo ir turizmo teisė	●	●					
Svetingumo ir turizmo strateginis valdymas		●	●				●
Svetingumo ir turizmo elektroninis verslas	●					●	
Svetingumo ir turizmo paslaugų vadyba, viešbučių, restoranų valdymas	●	●		●	●	●	
Svetingumo ir turizmo informacinės technologijos			●		●	●	
Tiriamąjį darbo statistiniai, kiekybiniai metodai, mokslinės tezės	●	●		●	●	●	●
Tiriamasis darbas		●	●		●	●	
Tarptautinis svetingumas ir turizmas	●		●			●	●
Žmogiškųjų išteklių vadyba	●		●				
Renginių, kelionių, konferencijų planavimas bei organizavimas						●	●
Maisto tiekimo vadyba		●			●		
Vadovavimas organizacijai, organizacijų vadyba			●			●	●
Verslininkystė	●					●	●
Svetingumo ir turizmo ekonomika	●	●			●		

**Sporto vadybos magistrantūros studijų
programos modulių palyginimas**

MODULIAI	UNIVERSITETAI					
	Europos (EU)	Kent state (JAV)	La Torbe (AU)	Centrinis Lancashire (EU)	Kent state (JAV)	LKKA (LT)
	Sporto vadyba				Sporto ir rekreacijos vadyba	Turizmo ir sporto vadyba
Sporto vadyba	●	●				●
Sporto finansai, apskaita	●	●	●	●	●	
Sporto marketingas ir rėmimas	●	●	●	●	●	●
Sporto teisė	●	●	●		●	
Sporto ekonomika	●	●		●		●
Sporto etika	●	●	●		●	●
Strateginis sporto valdymas	●			●		●
Sporto organizacijos elgsena	●	●				
Šiuolaikinio sporto valdymas		●	●		●	
Sporto renginių organizavimas		●	●		●	
Sporto vadybos tiriamasis darbas	●		●	●	●	●
Sporto verslo rinka, vystymas, vadovavimas verslui			●	●	●	●
Informacinių technologijų vadyba	●					●

**TURIZMO SPECIALISTAI YRA KAIP FILOSOFAI, JIE GALVOJA,
KAD PASAULIS TELPA GAUBLYJE, TURIZMO STUDIJOS LABIAUSIAI
VERTOS DĖMESIO, O KELIONĖS IR LAISVALAIKIS YRA GYVENIMO ESMĖ...**
(H. Chartas)

ANONIMINĖ ANKETA

ŠU magistrantė, Dovilė Miežinienė, vykdo tyrimą apie tęstinių turizmo magistrantūros studijų programas. Jūsų nuomonė būtų labai svarbi ir naudinga, ruošiant tobulesnius turizmo specialistus, pasirengusius efektyviai dirbti turizmo sferoje. Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymą pabraukite šitaip: O Jei tarp pateiktų atsakymų nėra Jūsų nuomonės atitinkančio atsakymo varianto, savo nuomonę įrašykite prie varianto "kita". Ši anketa yra anoniminė, visi duomenys yra konfidencialūs. Jei norėsite gauti duomenis apie tyrimo rezultatus, pažymėkite paskutiniame klausime.

1. STUDIJUOTI TURIZMO MAGISTRANTŪROJE NUSPRENDZIAU TODEL, KAD:

- Manau, jog tai perspektyvi specialybė
- Manau, jog kvalifikuotų specialistų poreikis yra didelis
- Manau, jog baigęs magistrantūros studijas uždirbsiu daugiau
- Paskatino šeima
- Magistrantūros studijos reikalingos mano profesiniam tobulėjimui
- Kita.....

2. STUDIJUOTI TURIZMO MAGISTRANTŪROJE ŠIOJE AUKŠTOJE MOKYKLOJE NUSPRENDZIAU, NES:

- Studijos čia kokybiškesnės
- Studijavau bakalauro studijas šiame universitete
- Aukštoji mokykla yra geografiškai patogesnė
- Mažesnis studijų mokestis
- Dėstytojai didesnės kvalifikacijos
- Kita.....

3. TURIZMO MAGISTRANTŪROS STUDIJOS ATITIKO MANO LŪKESČIUS:

- Viršijo lūkesčius
- Visai atitiko
- Atitiko
- Nevisai atitiko
- Neatitiko lūkesčių

4. STUDIJOS BUVO DĖSTOMOS TIK LIETUVIŲ DĖSTYTOJŲ:

- Tai vertinu puikiai
- Tai vertinu gerai
- Tai vertinu blogai
- Nežinau
- Kita.....

5. AR MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMŲ MODULIAI YRA KOKYBIŠKESNI NEI BAKALAURO?

- Taip, kokybiškesni
- Nepakankamai kokybiški
- Ne
- Nežinau
- Kita.....

6. KO LABIAUSIAI TRŪKSTA STUDIJUOJANT TURIZMO MAGISTRANTŪROJE?

- Didesnio dėmesio specialybės dalykams
- Kvalifikuotų dėstytojų
- Praktinių žinių
- Kita.....

7. KOKS DĖMESYS TURIZMO STUDIJŲ MAGISTRANTŪROJE SKIRIAMAS UŽ SIENIO KALBAI:

- Labai didelis
- Didelis
- Pakankamas
- Mažas
- Labai mažas
- Visiškai neskiriamas

8. AR TURIZMO MAGISTRANTŪROJE LAISVAI GALEJOTE PASIRINKTI DALYKUS, KURIOS NORĖJOTE STUDIJUOTI?

- Taip, laisvai
- Pakankamai laisvai
- Nepakankamai laisvai
- Ne

**DAR TRUPUTĮ KANTRYBĖS IR GREIT VISKAS PASIBAIGS.
AČIŪ, KAD ESATE ATVIRI.**

**9. KOKIUS DĖSTYMO METODUS DĖSTYTOJAI
DAŽNIAU TAIKO TURIZMO MAGISTRANTŪROJE:**

- Paskaitą
- Seminarą
- Situacijų sprendimus
- Smegenų šturmą
- Diskusiją
- Grupinį darbą
- Visus metodus.....

**10. AR ESATE SUSIPAŽINĘ SU UŽSIENIO
UNIVERSITETŲ, KURIE RUOŠIA TURIZMO
MAGISTRANTŲ, STUDIJŲ PROGRAMOMIS:**

- Taip
- Ne visiškai
- Ne

**11. AR DALYVAUJATE KONFERENCIJOSE, MOKSLI-
NIUOSE SEMINARUOSE, SUSIJUSIUOSE SU TURIZMU?**

- Taip
- Kartais
- Ne

**12. DĖSTYTOJAI, VEDANTYS PASKAITAS TURIZMO
MAGISTRANTŪROJE DAUGIAUSIAI DIRBA
ŠIOSE PAREIGOSE:**

- Asistento
- Docento
- Profesoriaus

**13. AR DĖSTYTOJAI NORIAI KONSULTUOJA NE
PASKAITŲ METU?**

- Taip, noriai
- Nevisada
- Ne
- Kita.....

**14. KOKIA ATSISKAITYMO SISTEMA YRA
TAIKOMA JUSŲ KURSE?**

- Egzaminas
- Koliokviumai, egzaminas
- Koliokviumai, egzaminas, savarankiškas darbas
- Kita.....

**15. AR VERTINIMO SISTEMA TURIZMO
MAGISTRANTŪROJE ATITIKO JUSŲ LUKESČIUS?**

- Viršijo lūkesčius
- Visai atitiko
- Atitiko
- Nevisai atitiko
- Neatitiko lūkesčių

**16. AR DĖSTYTOJAI REIKALAVO NAUDOTI
UŽSIENIO LITERATŪRĄ?**

- Taip, visada
- Nevisada
- Retai
- Nereikalavo
- Kita.....

**17. AR PASKAITŲ METU DĖSTYTOJAI SIŪLYDAVO
PRAKTINIUS UŽSIEMIMUS?**

- Taip, visada
- Nevisada
- Retai
- Nesiūlydavo
- Kita.....

**18. AR PASKAITŲ METU BUVO NAUDOJAMAS
KOMANDINIS DARBAS?**

- Visąlaik
- Dažnai
- Kartais
- Niekada

**19. STUDIJUODAMI TURIZMO MAGISTRANTŪROJE
DAŽNIAU NAUDODAVOTĖS:**

- Bibliotekos leidiniais
- Internetu
- Pirkdavau knygas
- Kita.....

**20. AR JUS DOMINA PASIKEITIMO PROGRAMOS SU
UŽSIENIO UNIVERSITETAIS?**

- Taip
- Iš dalies
- Nedomina
- Kita.....

21. KAIP DAŽNAI NAUJAUSIA MEDŽIAGA BUVO NAUDOJAMA PASKAITŲ METU?

- Niekada
- Kartais
- Pakankamai dažnai
- Labai dažnai
- Visada

26. KOKS JUSŲ PAŽYMIŲ VIDURKIS YRA STUDIJUOJANT MAGISTRANTUROJE?

- 5-6
- 6,1-7
- 7,1-8
- 8,1-9
- 9,1-10

22. AR MAGISTRO DARBO RENGIMAS YRA SUDĖTINGESNIS NEI BAKALAURO?

- Taip
- Truputį sudėtingesnis
- Tokios pat, kaip bakalauro, tik apimtis didesnė
- Ne

27. AR NORĖTUMĖTE GAUTI APKLAUSOS REZULTATUS?

(JEI TAIP, PARAŠYKITE, KUR GALĖČIAU JUMS JUOS ATSIŪSTI)

- Ne
- Taip. Elektroninis ar pašto adresas.....

23. AR BAKALAURO STUDIJOS SKYRĖSI NUO MAGISTRO STUDIJŲ?

- Taip, labai
- Truputį skyrėsi
- Tokios pat
- Visai nesiskyrė

24. AR GALĖJOTE RINKTIS TURIZMO PROGRAMŲ MODULIUS KITUOSE LIETUVOS UNIVERSITETUOSE?

- Taip
- Iš dalies
- Nesidomėjau
- Ne
- Kita.....

25. KOKS JUSŲ PAŽYMIŲ VIDURKIS BUVO BAKALAURO STUDIJŲ METU?

- 5-6
- 6,1-7
- 7,1-8
- 8,1-9
- 9,1-10

ŠIEK TIEK APIE SAVE

JŪSŲ LYTIS?

- Moteris
- Vyras

JŪSŲ AMŽIUS?

- 18-30 m.
- 31-40 m.
- 41- 80 m.

KOKIAME UNIVERSITETE STUDIJUOJATE?

- KU
- LKKA
- ŠU

STUDIJUOJATE?

- Dieniniame skyriuje
- Neakivaizdiniame skyriuje

AR DIRBATE TURIZMO SRITYJE?

- Taip
- Ne
- Iš vis nedirbu

Alternatyvioji turizmo vadybos magistrantūros programa

ALTERNATYVIOJI TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA (I KRYPTIS – „TYRĖJAI“)	
PRIVALOMIEJI DALYKAI (neskirstomi pagal semestrus, juos magistrantai turi išsilaikyti per visus studijų metus)	MOKSLINIAI TYRIMAI, KONFERENCIJOS, PROJEKTAI
Studijų moduliai	Studijų moduliai
Turizmo marketingas	Projektas I
Turizmo strateginis valdymas	Projektas II
Turizmo informacinės technologijos	Konferencija/seminaras I
Turizmo pramonė	Konferencija/seminaras II
Turizmo apskaita ir finansai	Projektas turizmo įmonėje I
Turizmo vadybos tarptautinė verslo strategija	Projektas turizmo įmonėje II
Turizmo vadybos teisė	Baigiamojo tyrimo dizainas
Turizmo organizacijos elgsena	
Turizmo žmogiškųjų išteklių vadyba	
Turizmo statistika	
Turizmo projektų rengimas	
PUBLIKACIJOS, MOKSLINIAI STRAIPSNIAI	
Mokslinių straipsnių recenzijos	
Interpretacijos turizmo tema	
Parodų, mugių anotacijos	
TIC analizė publikacijose	
Miesto turizmo plėtros analizės pranešimai	
ALTERNATYVIOJI TURIZMO VADYBOS MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA (II KRYPTIS – „PRAKTIKOS SPECIALISTAI“)	
PRIVALOMIEJI DALYKAI	ALTERNATYVIAI PASIRENKAMI DALYKAI (siūlomi, bet neprivalomi, studentas gali suformuoti pats pasirenkamųjų dalykų bloką)
Studijų moduliai	Studijų moduliai
Turizmo marketingas	Regioninis turizmo vystymas
Turizmo strateginis valdymas	Turizmo politika
Turizmo informacinės technologijos	Turizmo planavimas
Turizmo pramonė	Rizikos valdymas turizmo organizacijose
Turizmo apskaita ir finansai	TIC vadyba
Turizmo vadybos tarptautinė verslo strategija	ES projektų įgyvendinimas
Turizmo vadybos teisė	Turizmo organizacijos marketingas
Turizmo organizacijos elgsena	Turizmo organizacijos pardavimų ir plėtros metodai
Turizmo žmogiškųjų išteklių vadyba	Turizmo organizacijos finansai
Turizmo statistika	Turizmo organizacijos ekonomika
Turizmo projektų rengimas	Turizmo įmonių darbuotojų vizitai ir praktiniai seminarai

LAISVAI PASIRENKAMI DALYKAI	
Turizmo etika	
Miesto ekologija	
Multikultūriniai ryšiai	
Geografinės IS	
Šiuolaikiniai turizmo padariniai	